

Luk

Na-kel-uri-an tovoi aLuk totoni

Ase itos nalobulat egai?

Nəvanuan lotokad namitisau hən nasoruan siGot lunau ke aLuk tovi vanuan rererer totah mai aPol len nəyaran san, gai itosi.

ALuk itos nalobulat egai hən nəsa?

Itosi hən bikel ur nə-nau-gati-an silat lototah mai aYesu husur nəmauran mai naḡusanan san.

ALuk itosi mōs ase?

Itosi mōs alat lotoke leləboi nakitinan husur aYesu.

Nalobulat egai ehusur as galito?

Ehusur aYesu nəboḡ toḡusan, ehusuri len nəboḡ tobubur mai nəvanuan tile gail, ale ehusuri len nəboḡ tovi tarhət salito.

Natgalenan evisi ḡais?

Nalobulat egai ikel ur nəsa tovisi len nasihau A.D. 6 vəbar A.D. 30.

Natgalenan evisi a be?

Nalobulat egai ibol husur nəsa tovisi len naut a Kalili mai a Jutea.

ALuk eḡusḡus kitev nakitinan husur nəmauran siYesu. Eus alat lotoləboi aYesu mai alat lototah maii len nauman san, alat lotoris nəsa togole mai alat lotosəsəloḡ hən nəsa tokele. Ale aLuk itos gat natit ḡisi len nalobulat egai. Igol imasil ke aYesu egəm hən bidḡḡ alat lotomasig, hən bilav kuv galit dan nəsaan. Egəm mōs nəvanuan ḡisi, savi naJu gail ḡai.

ALuk itos husur aYesu suḡnan aNaturan Nəvanuan, toləmas bun alat lotoməsah, alat lotopar

tite, alat lotomalkəkat, alat lototaŋ mai alat nəvanuan gail lotomətahun galito. Eləmas bun nəvanuan nəsaan gail, eləmas bun alatpəhaʋut mai eləmas bun alahutai. AYesu isor tas napul-hən-natite-an mai eʋusan husur natohan pipihabəlan aGot.

Len nagilen, aLuk itos husur aYesu nəboŋ tomat mai tole məhat dan nəmatan san. Itos nəbōl husur alaruevis artosor mai aYesu len napisal vi Emmaus nəboŋ tole məhat dan nəmatan tia. Nəbōl enan ipat len nalōbulat egai ŋai, səpat len na-kel-uri-an siMattiū, siMak o siJon.

- 1) ALuk itos nalōbulat egai mōs nəsa? (1.1-4)
- 2) Nəpasian siJon Baptais mai aYesu (1.5–2.52)
- 3) Napisulan siJon Baptais (3.1-20)
- 4) Nəbaptaisian siYesu mai nəboŋ natəmat total-tal ke aYesu tigol nəsaan (3.21–4.13)
- 5) Nauman siYesu len naut a Kalili (4.14–9.50)
- 6) AYesu iyar a Kalili vi Jerusalem (9.51–19.27)
- 7) Nəwik naməkot siYesu: nakotan mai nəmatan san (19.28–23.56)
- 8) AYesu imaur tətəs (24.1-12)
- 9) AYesu evisi hən nəvanuan gail. AGot ilavi vi lan nəmav (24.13-53)

Natuḃatan

¹ Ikad nəvanuan isoḃur tokel ur natit gail tosar-poh len gidato, hum ahai kelkel ur gail lotokele. Lutos nəsa nəvanuan gail lotorisi mai lotokel uri mai ginamito.

² Hum ke alat len natuḃatan lotoris natit ʋisi tovisi, ale lotogəm vi vanuan na-vi-tarhəte-an gail hən nasoruan, imaienan lukel uri mai ginamito.

³ Ginau am nunau ke, ivoi ke, notoketa kitev natit p̄isi len natubatan, tuani, ale tos husuri van hən gaiug Nasub̄ Teofilus,

⁴ hən gəbeləboi nakitinan husur aYesu, mai nəsə lotovusani hən gaiug. Nəbol egai imagegai:

Aṅel sua ikele ke dereh lipas aJon

⁵ Nəboṅ aHerot tovi kiṅ len naut a Jutea, ikad ahai tutumav sua nahəsən aSekariah. Ikad nahəmar sua nahəsən aAṗijah,* aSekariah tovi galit sua. Bareab san, nahəsən aElisapet, gai am esua len nəpasusan siAron.

⁶ Gəlaru aruvoy, arunor len nəhən Nasub̄ aGot bathut arugol husur masuṽ hən natit p̄isi tokele.

⁷ Be anatularu eḅuer husur aElisapet ebutoh, mai arovi haṽut tia.

⁸ Boṅ sua nahəmar siSekariah loum siGot. ASekariah eum len nəhən aGot hum ahai tutumav.

⁹ Hum naṽide sihai tutumav gail, lubar hən nəvat hən lotosaḅ aSekariah hən ḅepəṅas nəhai pəhas len naim siNasub̄ aGot.* Boṅ sua aSekariah eḅis lan,

¹⁰ len nəboṅ enan nabiltiluṽoh lusor tuṽ vivile.

¹¹ Ale aṅel siNasub̄ evisi həni, eil ben nəmel tutumavan tarhət nəmatu.*

¹² Nəboṅ aSekariah toris aṅel enan, emətahw, ninen epil.

¹³ Ris aṅel toke, “Sagemətahw aSekariah, husur aGot esəsəloṅ hən na-sor-tuṽ-an sam̄. Ale asoam̄ aElisapet dereh tipas anatum̄ ulum̄an. Geriṅ nəhes Jon lan.

* **1:5:** 1Chr 24.10 * **1:9:** Exo 30.7-8 * **1:11:** Exo 30.1-10; 1Ki 7.48

14 Ale gaiug gehəhaʋur habat mai nəloñ tivoi masuʋ həni. Nəvanuan isoḅur dereh lehəhaʋur hən nəboŋ ʔevisi,

15 bathut tiyalal len nəhon aGot balai. Asike emun nəwain mai nəwai todaŋ, ale tepul hən aNunun aGot nəboŋ topat sal len nabəhaʋun anan.*

16 Ale tipair təlmam hən anatun seIsrael tisoḅur van hən Nasuḅ, aGot salito.*

17 Len nanunun mai nədaŋan siElijah, dereh teil a mō hən Nasuḅ hən ʔipair təlmam hən nəlon atəmalit van hən anatulito, pair təlmam hən nəlon alat ləsagol husur nəsa aGot tokele, van hən naʔisal silat lotonor, lotokad namitisau hən nəmauran tonor. Imaiegai, aJon dereh teutaut hən nəvanuan gail hən ləʔeutaut vir Nasuḅ.”*

18 Beti aSekariah ikel mai aŋel ke, “Neləboi mab hən natgalegai? Husur novi haʋut tia mai asoagw evi bareab tia.”

19 Aŋel isor vari ke, “Nahəsagw aKapriel* notoil len nəhon aGot tosəvat ginau mōs nəʔisor mai gaiug, hən nəʔikel ur na-kel-uri-an tovoi hən natgalegai.

20 Be husur gəsadəlom nəsa notokele, gaiug dereh geʔut, gedədas gəʔisor van vəbar nəboŋ natgalegai ʔevisi. Natit ʔisi dereh tevisi sunan notokele.”

21 Len nəboŋ enan naluʋoh lutoh vir aSekariah, ale luʔaŋ lan husur evəlo len naim siGot.

22 Nəboŋ tovivile, saləboi ʔisor mai galito, ale loləboii ke, eris na-kəta-risi-an sua togəm len nəmav

* **1:15:** Num 6.3 * **1:16:** Mal 2.6 * **1:17:** Mal 4.5-6 * **1:19:** Dan 8.16, 9.21; Luk 1.26

len naim siGot, husur ebutbut be ike tisor len navəlan.

²³ Len nəboŋ hən nauman sinahəmar san gail tonon, eriŋ naut a Jerusalem, ivahim san.

²⁴ Husur nəboŋ enan abareab san, aElisapet etian ale husur nahəbati torim esusuan gai gabag, ike,

²⁵ “Egai nəsa Nasuḅ aGot togole m̄os ginau nəboŋ tohəhəvur hən ginau. Ilav kuv nahur sasa sagw notodaŋ ḅuri len nəhon nəvanuan sagw gail.”

Aŋel sua isor husur nəpasian siYesu

²⁶ Ale len nahəbati toməlevtes siElisapet, aGot esəvat aŋel Kapriel vi Nasaret, navile sua a Kalili

²⁷ hən ḅisor mai navensus sua, nahəsən aMeri. Ikad avan sua len nahəmar siTevit, nahəsən aJosef, ale gəlaru arukel gati ke arilah.

²⁸ Aŋel ivan hən aMeri, ike, “Ivoi. Nasuḅ aGot eputsan gaiug, itoh mai gaiug.”

²⁹ Be aMeri, nəlon etuhatuh hən nasoruan en san, inau soḅuer hən namilen nasoruan aŋel tokele.

³⁰ Beti aŋel ikel maii ke, “Sagemətahw Meri, aGot ehəhəvur hən gaiug tia, eputsan gaiug.

³¹ Asike idareh gaiug dereh getian, ale gipas anatun ulum̄an sua, geriŋ nəhes Yesu lan.

³² Gai dereh tiyalal balai, lekisi hən anatun aGot a məhat buni, ale Nasuḅ aGot dereh tigol tilav namilen aTevit atəman ta sutuai tovi kiŋ.

³³ Nəpasusan siJakop dereh litho pipihəbələn vi sutuai; nanoŋan han eḅuer.”*

* 1:33: 2Sam 7.12-16; Isa 9.6; Dan 7.14

³⁴ Ris aMeri tokel mai aņel ke, “Imabe? Avan ideh səbar nibegw sal!”

³⁵ Aņel isor vari ke, “ANunun aGot dereh tegəm len gaiug, nədaņan siGot a məhat buni tikabut gol gaiug hum nəmōl. Husur enan ategai gəbipasi, dereh tevi siGot, ale lekisi hən aNatun aGot.

³⁶ Geris amaheam̃ aElisapet. Alitenan am etian, ikad anatun ulum̃an naut kəmas ke tovi bareab tia. Ale egai nahəbati san toməlevtes, gai lotokisi ke tobutoh.

³⁷ Bathut aGot satətan hən b̃igol natideh.”*

³⁸ Ale aMeri ike, “Ginau novi natəbarehreh nau-man siNasub̃. Ivoi len ginau hum gotokəmaienan.” Ale aņel ivan dani.

aMeri mai aElisapet

³⁹ Sədareh aMeri ile məhat, iņad vi lan nabiltivile sua a Jutea, naut enan tobaņ ṽehuh.

⁴⁰ Nəboņ tobar naut enan evi lohoim siSekariah, ike, “Ivoi,” mai aElisapet.

⁴¹ Nəboņ aElisapet tosəsəloņ hən na-ke-ivoi-an san, anatun ekurkur len nabəhaṽun, ale aElisapet epul hən aNunun aGot.

⁴² Beti ikai habat ke, “AGot igol navoian van hən gaiug səhor alatpəhaṽut, igol navoian am van hən anatum̃ gəbipasi.

⁴³ Imab hən nategai tovisi hən ginau, ke anana siMasta sagw togəm hən ginau?

⁴⁴ Husur nəboņ notosəsəloņ hən nadolom̃, anatum̃ ekurkur hən nahəhaṽuran san len nabəhaṽugw.

* **1:37:** Gen 18.14

45 AGot gatogol navoian van hən gaiug, husur ke gaiug godəlomi ke tigol nəsa tokel gati mai gaiug.”

AMeri eputsan nahəsan aGot

- 46 Beti aMeri ike:
 “Nəlogw eputsan Nasuḅ,
 47 Nanunugw ikemkem hən aGot sagw
 gai tolav kuv ginou dan nəsaan.
 48 Husur eris natəbarehreh san tovi ut kəmas,
 ale vi sutuai naur ɸisi
 lekiskis ginou ke alitenan navoian topat
 lan.
 49 AGot todaŋ buni igol
 natgalevis tovoi buni hən ginou,
 gai səḅon, nahəsan esəhor nəhes ɸisi.
 50 Ilolosa hən naur ɸisi ta sutuai vi sutuai
 lotomətahw len nəyalyalan san.
 51 Eḅusan nədaŋan san hən navəlan tia,
 ehut alat lotoviv, luməɸiɸiriah,
 alatenan lotopatpat galit məhat len
 nəlolito.
 52 Isah sur alat lotoyalyal vi pan dan namilelito,
 ale eputsan alat lotovi ut kəmas.*
 53 Evəŋan alat lotomalkəkət, luhanukub,
 avil esəvat alat lotokad natit ɸisi, luvan səsəlav.
 54 Evi tarhət silat a Israel lotovi vanuan san gail,
 inau gati hən ḅigol nalolosaan mai navoian
 hən galito,
 55 hum tokel gati mai atəmadat gail,
 mai aApraham mai nəpasusan san van van vi
 sutuai.”*

* 1:52: Job 5.11, 12.19 * 1:55: Hən naves 46-55, ris 1Sam 2.1-10

56 AMeri itoh mai aElisapet pəpadaŋ hən nahəbati itor, beti etəlmam vahim.

Lupas aJon

57 Len nəboŋ aElisapet topas nauluŋan san,

58 amahean gail mai alat lototoh pəpadaŋ həni, losəsəloŋ həni ke Nasuḅ aGot ivoi buni həni, ale lohəhaṽur maii.

59 Len nəmariboŋ toməlevtor logəm hən ləḅetiv dalus anatun ale luke lerin nahəsən atəman aSekariah lan.*

60 Avil anan ikai ke, “Aoa, nahəsən m̄au aJon!”

61 Ris lotokel maii ke, “Amaheam̄ gail, nəhes enan eḅuer len galito.”

62 Ale lusor len navələlit mai aSekariah hən ləḅisaḅ nəhes aSekariah toke tekisi həni.

63 ASekariah isor len navəlan, eus natit hən ḅitos lan ale itosi ke, “Nahəsən aJon.” Galit ḅisi luḅaŋ lan.

64 Vəha-sua ŋai eləboi ḅisor tətəs, ale etuḅat hən ḅisal suh aGot.

65 Alat lototoh pəpadaŋ həni, lumaŋmaŋ, lomətahw, mai alat a Jutea, naut enan tobaŋ vėhuh, luhol husur natgalegai.

66 Nəvanuan gail ḅisi lunau masuṽ hən nəsa lotosəsəloŋ həni, ale luke, “Natətai egai dereh timabe?” Husur navəlan aGot ipat tin lan.

Nəḅe siSekariah

67 Atəman aJon, aSekariah epul hən aNunun aGot beti ikel ur nəsa aGot tokel maii ke,

68 “Noputsan nahəsən Nasuḅ aGot seIsrael,

* 1:59: Gen 17.11-12; Lev 12.3

- bathut egəm hən togol nəvanuan san gail lotovi
 slev lotomakuv,
 69 ale esəvat avan sua todaŋ len nəpasusan sivan-
 uan nauman san, aTevit,
 atenan dereh tilav kuv gidato dan nəsaan
 sidato.
 70 AGot ekəmaienan
 len nabuŋon ahai kelkel ur san gail ta sutuai,
 71 ke atenan bilav kuv gidato dan aenemi sidat
 gail,
 dan navəlan alat lotomətahun bun gidat habat.
 72 Ilolosa hum tokel gati mai atəmadat ta sutuai
 ale inau gat na-kel-gati-an san tokitin,
 73 na-kel-gati-an tota gati len nahəsan mai aApra-
 ham atəmadat ta sutuai:*
 74 hən bilav kuv gidato dan navəlan aenemi sidat
 gail
 hən ke datbeum san, asike datukad
 namətahwan,
 75 ale datbinor len nəhon
 mai datbivoi vəbar nagilen nəmauran sidato.
 76 Gaiug māu anatugw,
 dereh lekis gaiug hən ahai kelkel ur siGot
 toyalyal buni;
 husur dereh gaiug geil a m̄o hən Nasuḅ
 hən gəbeutaut hən naḅisal san gail,*
 77 hən gəbilav mai nəvanuan san gail
 naləboian hən nə-lav-kuvi-an dan nəsaan
 len narubətian dan nəsaan salito.
 78 Nalolosaan mai navoian siGot sidato
 dereh tesun gidato
 suḿan nəyal tovisi len nəmav,

* 1:73: Gen 22.16-18 * 1:76: Mal 3.1

79 *terñias alat lototoh len nẽmargobut,
lotomõtahw len nẽmatan,
hãn besẽhar gidato len nañisal totẽmat.*”*

80 Ale natõtai enan Jon, etibau, egãm idañ len nanunun. Itoh len naut masmas tobẽbesw vẽbar nõboñ togãm visi len alat a Israel. †

2

AMeri ipas aYesu (Mat 1.18-25)

1 Len nõboñ galenan Sisa Aukustus ikel buni ke, tikad nañuruñan hãn nõvanuan ãisi lototoh len navẽlan alat a Rom.

2 Nañuruñan enan evi nametækav nõboñ aK-wirinius tovi gavna len naprovens Siria.

3 Ale galit ãisi lovi lan naut salit matmat hãn læbĩtos gat nahẽsalito.

4 Na aJosef am eriñ naut a Nasaret a Kalili ale evi Petlehem a Jutea lotokisi hãn nabiltivile siTevit, husur gai esua len nõpasusan siTevit.

5 Gai mai aMeri, tokel gati ke arbĩlah, arovi Petlehem hãn arbĩtos gat nahẽsalaru be aMeri pẽpadañ hãn bĩpasus.

6 Nõboñ artotoh len naut a Petlehem, aMeri ipasus.

7 Ipas ahai a m̃o san tovi ulunñan. Eruñ gole hãn nahudhukaliko gail. Eriñi ipat len naut nõhanan

* **1:79:** Isa 9.2 † **1:80:** Len nasoruan ta Kris hum ma tovi *len nanunun o hum ma tovi len aNunun aGot.*

sinarivatəvat gail husur nahotel epul varirihit
 p̄isi.*

Aṅel mai nəvanuan nasipsip gail

⁸ Len mariug enan ikad alatevis lotosuh len
 nəmarireu gail, lotokətkəta təban navəshəsipsip
 pəpadan̄ hən naut a Petlehem.

⁹ Nəboṅ lototoh magenan, aṅel siNasuḅ evisi
 hən galito mai namənas siNasuḅ en̄ias galito ale
 lomətahw, lom̄inm̄inikot.

¹⁰ Ris aṅel tokel mai galito ke, “Samtemətahw,
 husur nukad na-kel-uri-an tovoi ḅigol nəvanuan
 p̄isi ləḅikemkem masuḅ.

¹¹ Bathut daməṅai len nabiltivile siTevit lupas
 natətai sua ḅilav kuv nəsaan samito, gai evi aKristo,
 Nasuḅ, aGot totabtabuh lan.

¹² Egai natit mət̄beris ləboii lan, ke: dereh miti-
 saḅ natətai lotoruṅ gole hən nahudhukaliko gail
 topat len naut nəhanan sinarivatəvat.”

¹³ Vəha-sua ṅai ikad nabiltiḅoh hən aṅel hən
 nəmav lototah maii, lotoputsan aGot ke,

¹⁴ “Nalotuan van hən aGot toyalyal buni,
 mai len navile a pan, natəmat van hən
 nəvanuan p̄isi,
 navoian siGot topat len galito.”

Nəvanuan nasipsip gail lovi Petlehem

¹⁵ Nəboṅ aṅel gail lotoriṅ galito hən ləḅetəlmam vi
 lan nəmav, nəvanuan nasipsip lukel mai galit gabag

* **2:7:** Nəvanuan galevis lotokad namitisau len nasoruan siGot
 lunau ke savi nahotel, be naim silat len nəbathudud siJosef. Ale
 naim enan ikad narum̄ alat len nəyaran lotoləboi ləḅipat lan, be
 narum̄ epul tia.

ke, “Ivoi ke datevi Petlehem hən datberis nategai tovisi, Nasuḅ tokele mai gidato.”

16 Ɲa lusaṽsaṽut van, lusaḅ aMeri mai aJosef, mai amas topat len naut nəhanan sinarivatəvat.

17 Nəboŋ lotorisi tonon, lukel ur nəsa aŋel tokel husur natətai enan.

18 Ale nəvanuan p̄isi lotosəsəlon hənı, luḷaŋp̄aŋ len nəsa nəvanuan nasipsip lotokele.

19 Be aMeri inau gat natgalen p̄isi, len nəlon inaunau namilen.

20 Beti nəvanuan nasipsip lotəlmam, ale lusor sal suh nəyalyalan siGot, loputsani husur natit p̄isi lotosəsəlon hənı mai lotorisi. Esuñan ŋai aŋel tokel mai galito.

Arupat amas aYesu vi lan naim siGot ale aSimeon mai aAnna arorisi

21 Nəboŋ nəmariboŋ toməlevtor simas tonon, lotiv dalusi,* ale lorıŋ nəhes Yesu lan. Nəhes enan aŋel ikel uri nəboŋ aMeri satian sal.

22 Ta sutuai aMoses itos nalo husur latp̄əhaṽut lotopasus ke limastoh vir nəmariboŋ tovi 40 ale legəm veveu tətəs len nəhon aGot. Imaienan, nəboŋ nəmariboŋ hən aMeri ḅegəm veveu buni tonon, arupat aYesu vi Jerusalem hən arḅəṽusani ke tovi siNasuḅ husur nalo siNasuḅ aGot aMoses totoŋı.*

23 (Imaiegai, len nalo siNasuḅ aGot ike, “Hai a m̄o gail p̄isi lotovi uluñan, levi siNasuḅ aGot. AGot itabtabuh len galito hən ləḅevi esan.”)*

* 2:21: Gen 17.11-12; Lev 12.3; Luk 1.31

* 2:22: Lev 12.2-8

* 2:23: Exo 13.2, 12, 15

24 Ale aruvan vøpat nøman eru høn natutumavan hum nalo siNasub aGot tokele ke, “nøtav eru o napijin eru.”†

25 Len naut a Jerusalem ikad ahaŷut sua nahøsan aSimeon. Atenan inor mai ehurur kitin høn naŷisal siGot. Itoh vir avan sua ðevi tarhøt seIsrael, ale aNunun aGot itoh len gai.

26 ANunun eŷusani ke gai asike imat vøbar ðeris aKristo siNasub, aGot totabtabuh lan.

27 ANunun esøhar aSimeon vaðis len naim siGot. Nøboŷ anan aYesu mai atøman artopati vi lohoim høn arðigol nøsa nalo siMoses tokele,

28 aSimeon ipati len navølan ale isal suh aGot ke,

29 “Masta, ginau notovi slev samŷ,
gagai nølogw ikad natømat, riŷ ginau nimat
hum nasoruan samŷ tokele,

30 husur namøtagw eris ategai ðilav kuv nøvanuan samŷ gail vi lan nømauran.

31 Goutaut høni len nakøtaan sinøvanuan gail þisi.

32 Gai evi namŷial ðemŷias naŷisal samŷ gail nŷos alat læsavi Ju,
gai am dereh teputsan nahøsan nøvanuan samŷ gail, aIsrael.”*

33 Nøboŷ anan mai atøman artosøsøloŷ høn nøsa aSimeon tohol husur aYesu, aruþaŷ.

34 Beti aSimeon eus aGot høn ðigol ðivoi høn gølaru, ale ikel mai aMeri, anan aYesu ke, “Ategai boh dereh tigol nøvanuan tišoður len naut a Israel levi ut kømas mai teputsan nahøsan tišoður am.

† **2:24:** Lev 12.8. Nøtav ehurur navimal toþøhapøhw mai napijin ehurur nøhoib. * **2:32:** Isa 42.6, 49.6, 52.10

Gai dereh tehum natsua nəvanuan tosoḅur læḅisor tasi balai,

³⁵ ale gai tisor vəhot nənauan tosusuah len nəlon nəvanuan lotosoḅur. Meri, gaiug am, dereh geləḅon tisa suñan naḅu tokan tosar nəloñ.”

³⁶ Ikad ahai kelkel ur sua, nahəsan aAnna, anatvavin aFanuel, len nahəmar siAser. Alitenan ilah len nasihau eməlevru ḅai ale asoan imat. Egəm vi bareab tia.

³⁷ Evi batunau vəbar nədañ han tovi 84. Gai sariḅ naholəvat todar vis naim siGot avil ilotu len nalennəyal mai nalenmariug ḅisi. Len nalotuan san, səhan, isor tuḅ ḅai.

³⁸ Len namityal enan ḅai egəm pəpadaḅ ale ike sipa vi təban Nasuḅ aGot, ihol husur aYesu mai alat lototoh vir aGot ḅilav kuv a Jerusalem‡ hən ḅikad nəmakuvan.

³⁹ Nəḅoḅ aJosef mai aMeri artogol natit ḅisi nalo siNasuḅ aGot tokele tonoḅ, arotəlmam vi Nasaret, navile səlaru len naut a Kalili.

⁴⁰ Natətai etibau, egəm idaḅ. Gai epul hən namitisau hən nəmauran tonor mai naḅide tovoi, ale aGot ivoi buni həni, eləmas buni.

AYesu len naim siGot

⁴¹ Len nasihau gail ḅisi anan aYesu mai atəman arovi Jerusalem hən Nəhanan hən nəPasova. §

⁴² Nəḅoḅ nədañ hiYesu toseḅavur pisan eru, evi məhat vi Jerusalem mai gəlaru suñan naḅide hən nəḅiltihanan.

‡ **2:38:** Len naut egai namilen a *Jerusalem* evi alat a Israel ḅisi.

§ **2:41:** *Nəhanan hən NəPasova* evi nəhanan seJu gail husur lohəhaḅur hən nəḅoḅ aGot togol ahai a mo gail ḅisi silat a Ijip lumat be səbar alat a Israel. Ris Exo 12.

⁴³ Nəboŋ nəhanan tonon, lotuḅat vahim. Natətai, aYesu itoh a Jerusalem be arsaləboii

⁴⁴ husur arunau ke, totah mai alat lototəlmam mai gəlaru. Nəboŋ nəyaran hən nəboŋ enan tonon, gəlaru arokəta doŋi len amahealar gail mai nabubur salit gail sɔbuer.

⁴⁵ Ale arotəlmam vəbar naut a Jerusalem hən arḅekəta doŋi.

⁴⁶ Husur nəmariboŋ totor arusaḅi len naholəvat todar vis naim siGot. Ebətah mai ahai pusan gail, esəsəlon hən galito ale eus galito hən nausian gail.

⁴⁷ Galit pisi lotosəsəlon hən aYesu, luḅaŋ len naləboian san mai na-sor-vari-an san.

⁴⁸ Nəboŋ artorisi, aruḅaŋ ale anan ikel maii ke, “Anatugw, imabe gotogol tomaiegai hən ginaməru? Geris, atəmañ mai ginau namroləŋon isa nəboŋ namrtokəta doŋ gaiug.”

⁴⁹ Gai isor mai gəlar ke, “Imabe mərtodoŋ ginau? Mərsaləboii ke, nototoh len naim seTəmagw ŋa?”

⁵⁰ Avil arsaləboi səhot nəsa tokel mai gəlaru.

⁵¹ Naut kəmas, be iyar vi paŋ mai gəlaru vəbar naut a Nasaret, ale igol husur nəsa artokele. Anan inaunau natgalenan len nəlon.

⁵² Ale namitisau hən nəmauran tonor mai naḅide tovoi siYesu evivi məhat. Etibau am ale aGot mai nəvanuan gail lohəhaḅur am tabtab həni.*

3

Na-kel-uri-an sifon

(Mat 3.1-12; Mak 1.1-8; Jon 1.19-28)

¹ Len nasihau tosəŋavur pisan erim seTiperius tovi Sisa hən naut a Rom, nəboŋ aPontius Pilate

* 2:52: 1Sam 2.26; Pro 3.4

tovi gavna hən naprovens Jutea, nəboŋ aHerot Antipas tovi vanuan totibau hən naut a Kalili, mai aʋan, nahəsan aFilip tovi vanuan totibau hən naut a Iturea mai a Trakonitis, mai aLisanias tovi vanuan totibau hən naut a Apilin,

² nəboŋ aAnnas mai aKaiafas artovi biltihai tutumav, nasoran siGot egəm hən aJon anatan aSekariah len naut masmas toḅəḅesw.

³ Na aJon iyar vi lan naut p̄isi todar vis Nawisel Jortan hən bikel ur napisulan egai mai nəvanuan gail ke, lipair dan nəsaan salito mai lidam̄ həni ke tibaptais hən galito hən narub̄atian dan nəsaan.

⁴ Ehum ahai kelkel ur aIsaiah totesi sutuai tia husur aJon ke:

“Nadoldol sua satokai len naut masmas toḅəḅesw,
 ‘Məteutaut hən naḅisal m̄os Nasuḅ,
 gol naḅisal san gail linor,

⁵ dereh naḅur madiŋdiŋ gail p̄isi tepul,
 naḅehuh gail p̄isi tipapav,
 naḅisal tohaḅ taḅor tegəm tinor
 mai naḅisal tokutkutu teməsoh balai.

⁶ Ale nəvanuan gail p̄isi leris ləboi naḅisal
 hən nə-lav-kuvi-an dan nəsaan salito, aGot to-
 golgole.’ ”*

⁷ Imagenan aJon ikel mai naluḅoh lotogəm hən b̄ibaptais hən galito ke, “Anatan nəm̄at gail!” Ase ikel nalələgauan mai gamito hən mət̄bigam dan nab̄iltiḅilol paŋpaŋ ḅegəmai?

* **3:6:** Isa 40.3-5 * **3:7:** Len naut egai nasoruan ta Kris ike nəvaipa tovi nəm̄at tosa. Len nənauan seju gail, nəm̄at isa masuḅ hum natəmat toil a m̄o həni.

⁸ Len nəmauran samito, mitiʋan hən naʋite tinor hən nəpairan samito dan nəsaan. Ale samtetuʋat sor mai gamit gabag ke, ‘Asike datupanis husur aAraham evi atəmadato ta sutuai.’ Husur nukel mai gamit ke aGot eləboi ʃilav nəvat galegai ale gol ke legəm vi pasusan siAraham!*

⁹ AGot esumʋan naulumʋan toutaut tia hən ʃitai nəkaduhai gail hən nakuvkuv; nəhai ʃisi ləsəʋan hən naʋit tovoi, gai dereh titaii, bubulan gail vi lan nəhab.”

¹⁰ Ale naluʋoh lousi ke, “Beti namtigol nəsa?”

¹¹ AJon isor var galit ke, “Avan tokad nahurabat toru, tilav tesua mai avan topar, ale avan tokad nəhanian tigol timaienan.”

¹² Alat lotovi vanuan nətaks, galevis am logəm hən ləʃibaptais. Ale lousi ke, “Hai ʃusan, ginamit, namtigol timabe?”

¹³ Ikel mai galit ke, “Samtilav kuv nəvat tetibau səhor nəsa nəgavmen ta Rom tokele.”

¹⁴ Beti nasoltia galevis lousi ke, “Be ginamit am, namtimabe?” Isor var galito ke, “Samti-taltal hən nəvanuan gail hən ləʃilav nəvat mai gamito, samtelibliboŋ husur galito len nakotan. Mətehəhaʋur hən naʃurʃuran samit ʋai.”

¹⁵ Len nəboŋ enan nəvanuan gail lopul hən nəvatvat-viri-an. Len nənauan salit lousus galit ke, “AJon, gai hum ma ʃevi aKristo, aGot totabtabuh lan a?”

¹⁶ Ale aJon isor var galit ʃisi ke, “Nubaptais hən gamit hən nəwai ʋai. Avil avan sua todaŋ səhor ginau satogəmgəmai, ginau novi ut kəmas ʋai,

* 3:8: Jon 8.33, 37, 39

nəsanor kasi hən nəbisah ruḅat nəhau hən naributbut san.† Gai dereh tibaptais hən gamito hən aNunun aGot mai nəhab.

17 Gai esum̃an naulum̃an topat nəhai rivrivhai tia hən bəpəpəhun namisurhuwit dan nəbavhut tommas. Dereh tibon hən namisurhuwit len natuhim han, be tēpəḡas nasugut nawit tosa len nəhab todədas bimat.”‡

18 Na len nəvide tosoḅur aJon isor idaḡ mai galito, ale ikel ur na-kel-uri-an tovoi mai galito.

19 Be nəboḡ aJon tosor tas nəvanuan totibau, aHerot Antipas, husur tolah mai aHerotias tovi asoan aṽan, ale nəboḡ aJon tosor tasi am husur natesasa p̃isi togole tia,

20 imagenan aHerot igol isa masuṽ səhor ta m̃o: ekəkol gat aJon len naim bəbaḡis.

AJon ibaptais hən aYesu

(Mat 3.13-17; Mak 1.9-11)

21 Lorin aJon len naim bəbaḡis a tahw, be nəboḡ nəvanuan gail p̃isi lotobaptais, aYesu am ibaptais. Nəboḡ aYesu tosor mai aGot, nəmav esəḡav,

22 aNunun aGot evi pan tokad niben suñan nətavṢ, itav len aYesu, ale nadoldol egəm len nəmav ke: “Gaiug govi anatugw ulum̃an sagw notoləmas bun gaiug, nohəhaṽur masuṽ hən gaiug.”*

Nəbathuyah siYesu

(Mat 1.1-17)

† **3:16:** Evi slev gail lotosah ruḅat nəhau hən naributbut silat lotovi lohoim, ale naslev evi naut kəmas len nənanuan salit gail. ‡ **3:17:** AGot ehum nəvanuan topat nəhai rivrivhai, be epəpəhun navoian dan nəsaan, ale epəḡas nəsaan len nəhab. § **3:22:** Nətav ehum navimal topəhapəhw. * **3:22:** Psa 2.7; Isa 42.1

²³ Nəbərj aYesu totuḅat hən nauman san, nədañ
han evi 30. Nəvanuan gail lunau ke evi anatan

aJosef,

siHeli,

²⁴ siMattat,

siLevi, siMelki,

siJannai, siJosef,

²⁵ siMattatias, siAmos,

siNahum, siEsli,

siNakkai,

²⁶ siMaat,

siMattatias, siSemein,

siJosek, siJota,

²⁷ siJoanan, siResa

siSeruppapel, siSealtiel,

siNeri,

²⁸ siMelki,

siAtti, siKosam,

siElmatam, siEr,

²⁹ siJosua, siElieser,

siJorim, siMattat,

siLevi,

³⁰ seSimeon,

seJutah, siJosef,

siJonam, siEliakim,

³¹ siMelea, siMenna,

siMattata, siNatan,

siTevit,

³² siJesse,

siOpet, siPoas,

siSalmon **, siNahson,

³³ siAmminatap, siAtmin,

** **3:32:** Naloḅulat galevis ta sutuai lokisi hən aSala.

siArni††, siHesron,
 siPeres, seJutah,
 34 siJakop, seIsak,
 siApraham, siTerah,
 siNahor,
 35 siSeruk,
 siReu, siPelek,
 siEper, siSelah,
 36 siKainan, siArfaksat,
 siSem, siNoah,
 siLamek,
 37 siMetuselah,
 siEnok, siJaret,
 siMahalaleel, siKenan,
 38 siEnos, siSet,
 siAtam, siGot.

4

*Natəmat italtal ke aYesu tigol nəsaan
 (Mat 4.1-11; Mak 1.12-13)*

1 Nəboŋ aYesu totəlmam dan Nawisel Jortan, epul hən aNunun aGot ale aNunun esəhari len naut masmas toḅəbesw.

2 Len naut enan, len nəmariboŋ tovi 40, natəmat italtal ke aYesu tigol nəsaan. AYesu səhan natideh, ale len naməkot hən nəboŋ galenan, nəmal ihati.

3 Na natəmat isor maii ke, “Gəḅevi aNatun aGot, kel mai nəvat egai ke tegəm vi bəta.”

4 Ale aYesu isor vari ke, “Natosian siGot ike, ‘Nəvanuan edədas ḅimaaur len nabəta ŋai.’ ”*

†† 3:33: Naləḅulat galevis ta sutuai ləsəkad siAtmin, siArni be lukad siAram ŋai. * 4:4: Deu 8.3

⁵ Beti natəmat esəhari vi məhat ale eʋusan nəkantri ʃisi len navile a pan hən aYesu len namityal toṃidol ɳai.

⁶ Ale isor mai aYesu ke, “Dereh nigol gaiug gevi Masta a məhat hən natgalenan ʃisi, nəyalyalan salito, nilavi mai gaiug, bathut nukad natgalenan tia ale noləboi nəbilavi mai avan ideh notoləɳoni.

⁷ Imaienan, gəbetəɳedur, lotu hən ginau, natit ʃisi dereh tevi esan̄.”

⁸ AYesu isor vari ke, “Natosian siGot ike: ‘Gilotu hən Nasuḅ aGot sam̄ m̄au, gigol nalotuan van hən gai səḅon.’ ”*

⁹ Beti natəmat esəhari vi Jerusalem, eriɳi egilgile a məhat buni len naim siGot. Ikel maii ke, “Gəḅevi aNatun aGot, gigol gaiug gabag giteh vi pan,

¹⁰ husur natosian siGot ike, ‘AGot dereh tikele hən aɳel san gail hən ləḅekətkəta təban gaiug hən natideh satemədas gaiug.*

¹¹ Dereh lipat gaiug vi məhat len navəlalito hən asike nariem̄ ḅesəhot nəvat!’ ”*

¹² AYesu isor vari ke, “Ikele am ke, ‘Sagitaltal kitev nədaɳan siNasuḅ aGot sam̄ ke timabe.’ ”*

¹³ Nəboɳ natəmat totaltal soḅuer hən aYesu, eriɳ aYesu vir nəboɳ tile tovoi am.

*AYesu etuḅat hən nauman san
(Mat 4.12-17; Mak 1.14-15)*

¹⁴ Ale aYesu etəlmam vi Kalili len nədaɳan seNunun aGot, ale nəvanuan gail luhol husur gai len naut ʃisi todar vis naut enan.

* 4:8: Deu 6.13 * 4:10: Psa 91.11 * 4:11: Psa 91.12 * 4:12: Deu 6.16

15 Eṛusan len naut naḅonḅonan seJu gail, ale galit ṛisi lusor sal suhi len naholan salito.

*Nəvanuan naut a Nasaret lomətahun aYesu
(Mat 13.53-58; Mak 6.1-6)*

16 Evi Nasaret, naut enan gai totibau lan, ale len nəSappat eḅis len naim naḅonḅonan hum naṽide san akis. Ale eil hən ḅeṽuruṅ natosian siGot.

17 Lulav nalobulat tobul maii, nalobulat ahai kelkel ur, aIsaiah totoni. Ale evuhe, isaḅ naut aIsaiah totoni ke:

18 “ANunun aGot eḅis len ginau,
bathut gatovəhas ginau hən ḅitabtabuh len ginau,
hən nəḅikel ur na-kel-uri-an tovoi mai naməsal* gail.

Gatosəvat ginau hən nəḅikel ur navivilean van hən alat lotobəbanis,
nakətaan van hən ametḅesw gail,
nəmakuvan van hən alat, nəvanuan gail lotogol tosa habat hən galito,

19 mai hən nəḅikel ur nasihau
Nasub aGot ḅigol ḅivoi masuṽ van hən nəvanuan san gail lan.”*

20 Nəḅoṅ aYesu toṽuruṅi tonoṅ, ebul gat nalobulat, ilav təlmam həni mai avanuan navitarhəte-an, ale ebətah. Nəmet ṛisi len naim naḅonḅonan lokəta mətaltal həni,

21 ale etuḅat sor mai galit ke, “Daməṅai len nə-səsəloṅ-həni-an samito, natosian egai siGot imadhasarpoh.”

* **4:18:** *Naməsal* evi avan sua topar tite, səkad nəvat, səkad nahurabat, səkad nəhanian, səkad naim. * **4:19:** Isa 61.1-2

²² Galit þisi lusor ivoi husuri. Luþaŋ len nasoruan togomah aYesu tokele, ale lousus galit gabag ke, “Ategai savi anatun aJosef a?”

²³ Ale aYesu isor mai galit ke, “Dereh gamit mitikel nasoruan kēta egai mai ginau ke, ‘Hai rererer girer hēn gaiug gimaur! Gole len naut matmat sam̄ hun namtosēsəlōŋ hēn gotogole len navile a Kapernaum.’ ”

²⁴ AYesu isor am ke, “Ganan, nukel nakitinan mai gamit ke, sēkad ahai kelkel ur ideh lotohəhəvur hēni len naut a im san, lomətahuni.

²⁵ Nukel nakitinan ke, len nəboŋ siElijah naut a Israel ikad nəbatunau pəhəvut isobur. Len naut enan ipar us len nasihau totor mai nahəbati toməlevtes. Len naut þisi nəhanian ebuer.*

²⁶ Be aGot sasəvat aElijah van hēn nəbatunau ideh ei, ao, esəvati van hēn nəbatunau sual a Sarefat pəpadaŋ hēn naut a Siton.*

²⁷ Ale Len nəboŋ siElisah tovi hai kelkel ur len naut a Israel, alat lotokad naleprosi lusobur, avil aGot sagol galit ideh səmaur, igol aNaaman, ule-Siria ŋai imaur.”*

²⁸ Nəboŋ alat lotosuh len naim nəbōnbonan lotosēsəlōŋ hēn tokəmaienan, nəlolit þisi ipaŋpaŋ masuṽ.

²⁹ Lule məhat, hut aYesu dan navile enan, ale səhari van hēn nabuŋon hēn nəvəhuh, naut enan topat lan, hēn ləbībar hēni vi pan.

³⁰ Be aYesu egis tur len naluṽoh, iyar vi tut.

*AYesu ehut nanunun tosa
(Mak 1.21-28)*

* 4:25: 1Ki 17.1 * 4:26: 1Ki 17.8-16 * 4:27: 2Ki 5.1-14

31 Beti evi pan vi Kapernaum a Kalili ale len nəsəppat eṽusan nəvanuan gail.

32 Luṽaṽ len naṽusanan san husur nasoruan san ikad nədaṽan hən namitisau mai na-il-a-mo-an.

33 Len naim naḅonḅonan ikad naulumān, nanunun nəmargobut setəmat totoh lan. Ikai habat ke,

34 “Wii! Imab gotuh gaiug hən ginamit, aYesu ta Nasaret? Gogəm hən gəḅigol namteḅuer a? Ginau noləboi gaiug. Gaiug govi siGot gotogəm mōsi!”

35 AYesu isor idaṽ maii ke, “Gemədau! Gimakuv vi tut dan atenan!” Beti natəmat igol iteh, taltaloṽ len tan rivuh len galito, ale eriṽ atenan səkad nasənahan.

36 Nəvanuan ṽisi lomətahw, luṽaṽ, ale lousus galit gabag ke, “Naṽusanan saganan? Len na-il-a-mo-an mai nədaṽan, gai isor idaṽ mai nanunun nəmargobut gail, ale lumakuv!”

37 Beti na-kel-uri-an husur aYesu iperṽan naut ṽisi todar visi naut enan.

AYesu igol nəvanuan isəḅur nibelit ivoṽəvoṽ
(*Mat 8.14-17; Mak 1.29-39*)

38 AYesu eriṽ naim naḅonḅonan, evi lan naim sivan sua nahəsən aSimon. Len nəḅoṽ enan anan asoan aSimon eləṽon isa masuṽ hən topud hən naməsahan, ale lous aYesu hən ḅigol ḅimaur.

39 Beti aYesu eil ben alitenan, ale isor idaṽ van hən naməsahan. Vəha-sua ṽai naməsahan inoṽ dani, ale ile məhat, lav nəhanian mai galito.

40 Nəḅoṽ namityal tomasur,† nəvanuan gail losəhar alat lotoməsah ṽisi hən naməsahan tiltile

† 4:40: Nəsəppat seḅu gail inoṽ nəḅoṽ namityal tomasur.

van hən aYesu. Erin navəlan gəlar len galit v̄isusua, ale lumaur,

⁴¹ mai natəmat isoḅur lumakuv. Nəboŋ lo-tomakuv, lukai habat ke, “Gaiug govi aNatun aGot!” Be aYesu ikai tas galito ke salisor am husur loləboii ke evi aKristo, aGot totabtabuh lan.

⁴² Nəboŋ nəmav topitau, aYesu evi lan naut toḅəbesw. Naluṽoh ludoŋi, doŋi van ale nəboŋ lotosaḅi, loil kəkol həni hən asike ḅeriŋ galito.

⁴³ Be ikel mai galit ke, “Ginau nimasvi lan naḅiltivile tile gail am hən nəḅikel ur natohan pipihabəlan aGot, bathut aGot esəvat ginau m̄osi.”

⁴⁴ Beti len naim naḅonḅonan gail a Jutea, aYesu ikel ur tabtab hən nasoruan siGot.

5

AYesu etuḅat tabtabuh len ahai pispisul gail

(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)

¹ Boŋ sua aYesu toil tarhət naḅiltiwai lotokisi hən Naḅiltiwai Kennesaret. Naluṽoh loririhit garu lan hən ləbesəsəloŋ hən nasoruan siGot.

² Ale aYesu eris naḅot eru artokir tarhəwai, len naut nəvanuan nəsahiehan gail lotoriŋi. Galito lokəkas nalevlev salito.

³ Isah len naḅot sivan sua nahəsən aSimon, ale eusi ke tesul həni vi lau kəkereh. Beti ebətah len naḅot, eṽusan alat lotosuh a ut.

⁴ Nəboŋ tosor tonoŋ, ikel mai aSimon ke, “Rusan naḅot vi lan naut tosareh am, ale bar hən nalevlev hən məḅisah hən naieh.”

⁵ ASimon isor vari ke, “Masta, len mariug nam-tohishisi soḅuer van naut ilan. Be husur gotokəmaienan, namtibar hən nalevlev tətəs am.”

⁶ Nəboŋ lotobar həni, lusað naieh isoður lan, gol ke nalevlev etuðat hən ðemətar.*

⁷ Imagenan loðilival van hən alat lotosuh len naðot togon hən læbegəm susupah həni mai galito. Logəm, usan naðot gəlar þisi aropul vətah bæhbəhw!

⁸ Nəboŋ aSimon Pita toris natenan, iteh bathurien aYesu ike, “Givan dan ginau Nasuð, husur novi vanuan tosa masuŵ!”

⁹ Ekəmaienan husur gai mai alat lotosuh maii, losəhoŵut hən naieh tosoður lotosah həni.

¹⁰ AJemes mai aJon, anatun aSepeti gəlar artobon mai aSimon len nauman, gəlar tu arosəhoŵut. Beti aYesu ikel mai aSimon ke, “Sagemətahw; asike gosəsahieh am, daməŋai van dereh gisah hən nəvanuan gail.”

¹¹ Na loliv naðot eru enan salito vahut, ale lorin natit þisi esuh, lohusur aYesu.

*AYesu igol avan sua tokad naleprosi imaur
(Mat 8.1-4; Mak 1.40-45)*

¹² Nəboŋ aYesu totoh len nabiltivile sua, avan sua tokad naleprosi len niben kavkav egəm həni. Nəboŋ toris aYesu iteh len tan, ekəta vi pan ale eŋiri ke, “Nasuð, gəðeləŋoni, goləboi gəðigol nəðimaur, nəðiveveu.”

¹³ Na aYesu isar hən navəlan, ibari ale ikel maii ke, “Noləŋoni. Gimaur, giveveu!” Vəha-sua ŋai naleprosi ivan dani.

¹⁴ Beti aYesu ikele həni ke, “Sagikel nəsa tovisi mai avan ideh. Be givan, geŵusan gaiug hən ahai

* 5:6: Jon 21.3-6

tutumav. Ale geviol hən naviolan m̄os natutumavan hum aMoses tokele tia hən naveveuan sam̄ hən gəbēvusan galit ke gumaur.”*

¹⁵ Be na-kel-uri-an husur aYesu ivan van am, ɲa nəvanuan isoḅur logəm hən ləbesəsəlon̄ hən̄i ale hən gai ḅigol galit ləḅimaur dan naməsahan salito.

¹⁶ Avil aYesu eriɲ galit akis, evi lan naut toḅḅesw səḅon ale isor mai aTəman.

AYesu igol avan sua todədas ḅerusan gai, imaur (Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)

¹⁷ Len nəḅon̄ sua aYesu epusḅusan, ale naFarisi gail mai ahai ḅusan gail hən nalo lobətah ei. Logəm len navile ḅisi a Kalili mai a Jutea mai naut a Jerusalem. Nədaɲan siNasub̄ eḅis len aYesu hən ḅilav kuv naməsahan.

¹⁸ Len nəḅon̄ enan lalum̄an galevis lupat avan sua len nəbateh, saləḅoi ḅerusan gai. Luke lipati vi lohoim hən ləḅeriɲi bathurien aYesu,

¹⁹ avil lohisi soḅuer, naim epul hən nəvanuan varirihit. Beti lopəlau vi məhat len navurun topapav, ludakuvi, gol nabur lan, ale loriɲ tur hən gai mai nəbateh san vi pan. Loriɲi rivuh len naluḅoh, a m̄o hən aYesu.

²⁰ Nəḅon̄ aYesu toris ləḅoi nadəlomian salito ike, “Tegai, gaiug, nəsaan sam̄ gail lumaruḅat.”

²¹ NaFarisi gail mai ahai ḅusan gail hən nalo, nənauan salit imaiegai ke, “Gai evi ase tosor maiegai? Inau ke tovi aGot a? Ase eləḅoi ḅeruḅat nəsaan? AGot səḅon̄ ɲai!”

²² Be aYesu eləḅoi nənauan salito ale ike, “Nənauan len nəlomito satimaienan.

* **5:14:** Lev 14.1-32

23 Nəbıke, ‘Noruḅat nəsaan saṁ gail,’ o ‘Gile məhat, giyar,’ nəsa emədmədau am?*

24 Imagenan neṽusan gamito ke aNatun Nəvanuan ikad nədaṅan hən ḅeruḅat nəsaan gail len navile a pan timaiegai....” Ale ikel mai atenan saləboi ḅerusan gai ke, “Nukel mai gaiug, gile məhat, pat nəbateh saṁ ale vahim!”

25 Vəha-sua ḅai ile məhat len nəholito, ipat nəsa topat lan, isal suh nəyalyalan siGot, ivahim.

26 Galit ḅisi lumaṅmaṅ vəsa ale lusal suh nəyalyalan siGot. Lumaṅmaṅ masuṽ, lomətahw ale luke, “Daməṅai nəsa dattorisi etile buni.”

*AYesu itabtabuh len aLevi
(Mat 9.9-13; Mak 2.13-17)*

27 Natgalenan tonon, husur nəboṅ enan, aYesu evivile ale eris nəvanuan nətaks sua, nahəsan aLevi, tobətah len nəpasvaləval hən nətaks. Ale ikel maii ke, “Gitah mai ginau, gehusur ginau!”*

28 Ale eriṅ natit gail ḅisi ipat, ile məhat, ehusuri.

29 Beti aLevi eutaut hən nəbiltihanan mōs aYesu len naim san, ale ikad nəbiltiluṽoh hən alat lotoum suṁan aLevi mai galevis am luhan mai galito.

30 Be naFarisi gail mai ahai ḅusan salit gail hən nalo, lukel mətmətan hən aYesu mai ahai susur san gail. Luke, “Imabe məttohan, məttomun mai nəvanuan nətaks gail mai alat nəsaan am?”*

* **5:23:** Nəboṅ aYesu tokəmaienan, nəvanuan lotokad namitisau len nasoruan siGot lunau ke namilen imaiegai ke: Avan ideh edədas ḅigol eru en ḅisi, ale nəbıke, ‘Noruḅat nəsaan saṁ gail,’ mətsaləboii ke lumaruḅat o ləsəmaruḅat. Be nəbıke, ‘Gile məhat, giyar!’ mətoləboi mətḅerisi ke imaur. * **5:27:** Mat 9.9; Mak 2.14

* **5:30:** Luk 15.1-2

³¹ AYesu isor var galit ke, “Savi alat lotomaur lotovan hən nəvanuan nareran, be alat lotoməsah ŋai.

³² Ginau nəsağəm hən nəbikel alat lotonor hən ləbipair dan nəsaan salito be nogəm hən nəbikela mai alat nəsaan.”

*Nausian husur nəvide silat ləsəhan
(Mat 9.14-17; Mak 2.18-22)*

³³ Beti lukel maii ke, “Ahai susur siJon gail, nəboŋ isoður ləsəhan hən ləbisor tuv̄, mai ahai susur sinamit, naFarisi gail, lumagenan, be esam̄ gail imabe lotohan, lotomun?”

³⁴ AYesu isor var galit ke, “Nəboŋ avan sua tolah, godədas gəb̄igol nəvanuan san gail lotoḅon maii hən salihan.

³⁵ Be dereh tikad nəboŋ hən ləbesəhar naulum̄an tolah dan nəvanuan san gail. Len nəboŋ enan asike luhan.”†

³⁶ Beti aYesu eḅusan, iḅol‡ ke, “Səkad avan ideh totar naḅisihoh dan nahurabat veveu ale toside len nahurabat tomatu. Tagole, tamədas nahurabat veveu ale naḅisihoh asike tanor hən nahurabat tomatu.

³⁷ Nəvanuan gail ləsəbir nəwain lotomadhaum həni len nahurhuwain tomatu. § Nəvanuan tagole, ale nəwain veveu tatəvah tur lan, ale nahurhuwain tapəlaus. Nəwain tariv dani ale nahurhuwain təsa.

† **5:35:** Len nəḅol ḅusan egai aYesu isor husur gai gabag tosum̄an naulum̄an tolah. ‡ **5:36:** Len naut egai aYesu ikel naḅusanan egai hən beḅusan galito ke naḅisal san iveveu, sanor hən naḅisal tomatu lotohushusuri. § **5:37:** *Nahurhuwain* evi nahurhunani o nahurhusipsip lotoḅir nəwain veveu ḅurhulon.

³⁸ Aoa, nəvanuan gail ləbir nəwain veveu len nahurhuwain veveu.

³⁹ Avil səkad avan ideh tomun nəwain tomatu toləŋon toveveu husur ike, ‘Nəwain tomatu ivoi səhori,’ ale gamit mətumaianan, mətomətahun natit toveveu.”

6

*AYesu evi masta hən nəSappat
(Mat 12.1-8; Mak 2.23-28)*

¹ Len nəSappat sua aYesu mai ahai susur san gail luyar tur len nəmarireu hən nawit, ale ahai susur gail lotuḅat kin ḅur nəhavhuwit gail. Lusarsari len navəlalito ale luhan namisurhuwit gail.*

² NaFarisi galevis lousi ke, “Imabe mətugol nəsa nalo tokai tasi len nəSappat?”

³ AYesu isor var galit ke, “Mətsaṽurunḅ ləboi nəsa aTevit galito lotogole nəboŋ lotomalkəkət a?”

⁴ Eḅis len naim nətaḅolen siGot, ale ilav nabəta tolo. Ihani ale iləvi mai lalunḅan san.* Be nalo ike ahai tutumav səḅolit ḅai loləboi ləḅihani.”*

⁵ Beti aYesu ikel mai galito ke, “ANatun Nəvanuan evi masta hən nəSappat. NəSappat ipat len navəlan.”

*AYesu igol avan sua, navəlan totah, imaur
(Mat 12.9-14; Mak 3.1-6)*

⁶ Len nəSappat sua tile am, aYesu evi lan naim naḅonḅonan, eḅusan. Ale ikad avan sual ei, navəlan nəmatu totah, togəm hum towas.

⁷ NaFarisi gail mai ahai ḅusan gail hən nalo ludas ḅisal hən ləḅisaḅ nəsabən ideh len aYesu hən

* **6:1:** Deu 23.25 * **6:4:** 1Sam 21.1-6 * **6:4:** Lev 24.9

læbikot hœni. Na lokæta bunusi ke þigol atenan þimaaur len næSappat salito.

⁸ Be aYesu elæboi næsa lotonau, ale ikel mai naulumian tokad navælan totah ke, “Gile mæhat, il rivuh hæn galit þisi.” Imaienan naulumian ile mæhat ale eil ei.

⁹ Beti aYesu eus galit ke, “Nous gamito, len nalo næsa inor len næSappat: datþigol navoian o næsaan, datþetægau gat næmauran o datþigol þimasig?”

¹⁰ Ekæta garu len galito, beti ikel mai atenan ke, “Gisar hæn navælañ.” Igole, ale navælan imaur buni tætas.

¹¹ Avil galito, lopul hæn nælol þanþan væsa, ale lotubat sor utaut len galit gabag hæn næsa læbigole van hæn aYesu.

AYesu itabtabuh len ahai þispisul san gail lotovi

12

(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

¹² Len næboŋ galenan sua aYesu evi mæhat len naŋvehuh hæn þisor tuŋ, ale isor mai aGot len nalenmariug kavkav.

¹³ Dudulan ekis ahai susur san gail gœmai, ale ilekis hæn 12 dan galito. Ekis galit hæn ahai þispisul: ikad

¹⁴ aSimon (tokisi am hæn aPita) mai aAdru aŋan, ikad aJemes, aJon, aFilip, aPartolomiu,

¹⁵ aMattiu, aTomas, aJemes anatum aAlfeus, aSimon tovi naSelot sua,*

¹⁶ aJutas anatum aJemes mai aJutas Iskariot þeriŋ aYesu len navælan naenemi san gail.

* **6:15:** *NaSelot* evi nævanuan len naluŋoh sua lotomætahun alat a Rom, lotoke læbiþal mai galito.

*AYesu eþusan, igol nəvanuan gail lumaur
(Mat 4.23-25)*

¹⁷ AYesu eput vi pan mai galito, eil len nabəmav. Ikad naluṽoh hən ahai susur san ei mai nəvanuan tosoḅur lotogəm a Jerusalem mai naut tosoḅur a Jutea mai galevis ta Tair mai ta Siton.

¹⁸ Logəm hən ləḅesəsəlon həni, ale hən gai ḅigol naməsahan salit ḅinoḅ. AYesu ehut nanunun tosa gail dan galit lotokade, ale igol na-ləḅon-isa-an salit ivoi.

¹⁹ Galit p̄isi lugol risi ke libari bathut nədaḅan egəm len aYesu, igol galit lumaur.

*Na-sor-ivoi-an mai na-sor-lolosa-an
(Mat 5.1-12)*

²⁰ AYesu ekəta ris ahai susur san gail ike:
“Gamit məttoḿidol,
navoian siGot igol gagai mətukab həni
husur natohan pipihabəlan aGot evi samito.

²¹ Gamit məttomalkəkət gagai,
navoian siGot igol gagai mətukab həni
husur dereh mitihanukub.†
Gamit məttotaḅ gagai,
navoian siGot igol gagai mətukab həni
husur dereh mitiman.

²² “Gamit, nəvanuan gail lotomətahun bun gamito, lotokai hən gamito, lotosor viles gamito, ale lotosor mədas nahəsamit hum tosa bathut aNatun Nəvanuan məttovi esan, navoian siGot igol gagai mətukab həni.

²³ Mitikemkem len nəḅoḅ enan, mətəməlməlah len nahəhaṽuran husur nakonp̄urp̄uran samit len

† **6:21:** Ta sutuai naJu gail luke malkəkət, be namilen evi malkəkət hən naləḅoian siGot mai nagolean hən nəsa aGot tokele.

nəmav gag etibau. Nəvanuan lotogol tosa hən gamit maienan, losumñan atəmalit ta sutuai lotogol tosa maienan hən ahai kelkel ur gail siGot.*

24 “Avil gamit məttokad natit tosoḅur, nəmauran samit tivan tisa vəsa batbat husur nəsa məttokade evi hən nəboŋ ta daməŋai ŋai.

25 Gamit məttokad nəhanian tosoḅur gagai, nəmauran samit tivan tisa vəsa batbat husur dereh mitimalkəkat.

Gamit məttoman gagai, nəmauran samit tivan tisa vəsa batbat husur dereh nələmit tisa, mititaŋ.

26 “Gamit, mətḅeum mōs nəvanuan p̄isi ləḅisal suh gamito, nəmauran samit tivan tisa vəsa batbat, husur atəmalit ta sutuai lugol maienan hən ahai kelkel ur gəgəras gail.”

Geləmas bun aenemi sam̄ gail

(Mat 5.38-48, 7.12a)

27 AYesu eḅusan am ike, “Samtimaienan. Nukel mai gamit məttosəsəloŋ hən ginau ke: Məteləmas bun aenemi samit gail, gol tivoi van hən alat lotomətahun bun gamito,

28 us aGot hən ḅigol navoian van hən alat lotosor mədas gamito, sor tuḅ mōs alat lotogol tosa hən gamito.

29 Avan ideh ḅiḅos nətarhoñ, gipair hən nətarhoñ togon van həni. Avan ideh ḅilav nahurabat naut susus sam̄, gidan̄ həni ke tilav nəhai susun sam̄ am.

* 6:23: 2Chr 36.16; Uman 7.52

³⁰ Geviol mai galit p̄isi l̄õbeus gaiug h̄en natideh, ale avan ideh b̄ilav natideh sam̄, sageusi ke tilav t̄almam h̄eni.

³¹ Nāvide m̄ettol̄õḡoni ke n̄evanuan gail ligole van h̄en gamito, mitigol nāvide enan van h̄en galito.

³² “M̄et̄bel̄emas bun ḡai alat lotol̄emas bun gamito, savi natideh. Husur ke alat n̄esaan am lol̄emas bun alat lotol̄emas bun galito.

³³ M̄et̄b̄ivoi ḡai h̄en alat lotovoi h̄en gamito, savi natideh. Bathut alat n̄esaan am lugol tomagenan.

³⁴ M̄et̄bidam̄ h̄en n̄evat ḡai mai alat m̄ettonau ke l̄õbisar gele, savi natideh. Alat n̄esaan am ludam̄ h̄en n̄evat mai galit gabag, h̄en l̄õbisar gel nekabut p̄isi.

³⁵ Be ivoi ke gamit m̄et̄etile. M̄et̄el̄emas bun aenemi samit gail, mitivoi h̄en galito. Mitidam̄ h̄en n̄evat mai galito, be samtitoḡ vir n̄e-sar-gele-an. M̄et̄b̄imaienan, dereh aGot tilav nakonp̄urp̄uran totibau mai gamito ale m̄et̄eḡam vi anatun aGot toyalyal buni. Bathut gai ivoi h̄en alat l̄esasipa vi t̄eban mai n̄evanuan n̄esaan gail.

³⁶ N̄elomit timast̄anjis n̄evanuan gail sun̄an aT̄emamit len n̄emav n̄elon totanjis galito.”

*Gikel nakitinan husur n̄evanuan p̄isi
(Mat 7.1-5)*

³⁷ AYesu isor am ke, “Samtike n̄evanuan tile isa ale aGot asike ike m̄et̄usa. Samtisaḡ s̄ehoti ke n̄evanuan tile timaspanis. Imagenan aGot asike isaḡ s̄ehoti ke gamit mitimaspanis. M̄eterub̄at n̄esaan n̄evanuan togole h̄en gamito, imagenan dereh aGot terub̄at n̄esaan samito.

³⁸ Məteviol, imagenan dereh aGot teviol mai gamito. Gai dereh teviol hən tisoḅur mai gamito, teirir həni, tepul səsəhov variviriv. Bathut mətḅeviol habat o mətḅeviol kəkereh, aGot teviol magenan mai gamito.”

³⁹ AYesu eḅusan am, ibol maiegai ke: “Ametḅesw eləboi ḅesəhar ametḅesw togon a? Aoa, gəlar p̄isi dereh aripal suluṽi, ariteh len nəḅur.

⁴⁰ Ahai susur, satibau səhor ahai p̄usan san, be avan ideh toləboi səhot p̄is nəḅusanan sihai p̄usan san, dereh tesuṁan gai.

⁴¹ “Husur nəsa gotokəta kot nakumashəhai len namətan aṽaṁ, be gəsənaṽu nabiltitarhai len namətaṁ?

⁴² Imabe gotoke, ‘Wawa, nidakuv nakumashəhai dan namətaṁ,’ nəboṅ gotokad nətarhai gəsarisi len namətaṁ? Gaiug gotovi vanuan gəgəras, gilav kuv nətarhai dan namətaṁ bai. Gəḅigole ḅinonṅ nakətaan saṁ dereh timasil tinor hən gəḅidakuv nakumashəhai dan namətan aṽaṁ.

Nəhai mai nəṽite
(*Mat 7.16-20, 12.33-35*)

⁴³ “Nəhai tovoi səṽan hən nəṽit tosa. Nəhai tosa səṽan hən nəṽit tovoi.

⁴⁴ Goris ləboi nəhai ideh nəboṅ gotoris nəṽite. Nəvanuan gail ləsavərus nəṽit tovoi hun nafik o nakrep len nəḅau tosa tokad nasunite.‡

⁴⁵ Nəvanuan tovoi igol navoian len navoian topul len nəlon, mai nəvanuan tosa igol nəsaan len nəsaan topul len nəlon. Bathut, nəsa nəvanuan tokele, evivile len nəsa topul səsəhov len nəlon.

‡ **6:44:** Nəḅau enan ehun nəḅulgəgau.

*Nəvanuan na-um-im-an eru**(Mat 7.24-27)*

⁴⁶ “Mətokis ginau ke, ‘Masta, Masta,’ be mətsagol nəsa notokele. Imabe?

⁴⁷ Nəvanuan p̄isi lotogəm hən ginau, lotosəsəlon hən nasoruan sagw mai lotogole, lumaiegai ke:

⁴⁸ Ehum avan sua toum hən naim, tokir sareh ale toriṅ nəpaudesen len nəvat mot. Nəboṅ nilev toḡəmai, nawisel tovi məhat, iṽas naim be sakur həni husur eum həni idaṅ habat.

⁴⁹ Be avan ideh tosəsəlon hən nasoruan sagw ale sagole, esuñan avan sua toum hən naim topat len tan, nəpaudesen toḡuer. Nəboṅ nawisel tolev, toṽas naim enan, vəha-sua ṅai erus, iteh vəmasirsir.”

7*Nadəlomian hən nasoltia sua**(Mat 8.5-13)*

¹ Nəboṅ aYesu tokəmaienan tonon, ibar naut a Kapernaum.

² Len naut enan ikad nasenturion sua tokad naslev. Nasenturion enan inau ke naslev san tovoi habat. Be naslev eməsah, hum ma bəməsol.

³ Nasenturion esəsəlon hən nasoruan husur aYesu, ale esəvat alat evis lotoil a m̄o hən naJu gail van həni hən ləbeusi ke, tegəm hən ḡigol naslev san timaur.

⁴ Nəboṅ lotogəm hən aYesu, loṅiri ke, “Bathut atenan inor, ivoi hən gəḡigol nategai m̄osi,

⁵ husur eləmas bun nəvanuan sadit gail, ale eum hən naim naḡonḡonan sinamito.”

⁶ ṅa aYesu ivan mai galito. Nəboṅ pəpadaṅ hən ḡibar naim enan, nasenturion esəvat esan gail hən

ləb̃ikel maii ke: “Nasuḅ, ivoi ke sagegəm pəpadaŋ am, husur ginau nəsanor kasi hən gəbəḅis lohoim sagw.

⁷ Imaienan nunau ginau ke, nəsanor kasi hən nəḅebubur mai gaiug. Avil gəḅikele ke naslev sagw ḅimaur, dereh timaur.

⁸ Nokəmaienan husur ginau nutoh pipihabəlan alat lotoil a m̃o hən ginau, ale nasoltia gail lutoh pipihabəlagw. Nəḅikel mai tosua ke, ‘Givan,’ dereh tivan; nəḅikel mai sual am ke, ‘Gegəmai,’ dereh tegəmai. Nəḅikel mai naslev sagw ke, ‘Gigol nategai,’ ale dereh tigole.”

⁹ Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ həni, iḅaŋ lan. Ipair van hən naluḅoh lotohusuri ale ike, “Nukel mai gamit ke; nəəsəḅ nadəlomian todaŋ maiegai len alat seIsrael.”

¹⁰ Beti alat sinasenturion, gai tosəvat galito, lotəlmam vahim ale lusəḅi ke naslev imaur buni.

AYesu igol anatum ulum̃an sibatunau ile məhat dan nəmatan

¹¹ Pelan han aYesu evi Nain, navile sua. Ale ahai susur san gail mai nabiltiḅoh lutoh maii.

¹² Nəboŋ aYesu toyar pəpadaŋ hən nametləkau hən navile, alat a Nain lupat naulum̃an sua tomat vivile, tovi aḅisusua sinan. Lupati len nəmel. Anan evi batunau, ale nabiltiḅoh a Nain luyar mai alitenan.

¹³ Nəboŋ Nasuḅ toris alitenan, nəlon itaŋisi ale ike, “Sagitaŋ.”

¹⁴ Beti ivan, ibar nəmel nəmatan, ale alat lotopati loil. Ike, “Mantuhmar, nukel mai gaiug, gile məhat!”

¹⁵ Ale nēmantuhmar ebətah məhat, etuḅat sor. Beti aYesu eviol həni mai anan.

¹⁶ Galit p̄isi lomətahw, lumaṅmaṅ ale lusor sal suh nəyalyalan siGot ke, “Ahai kelkel ur sua toy-alyal evisi hən gidato!” Lusor am ke, “AGot egəm hən ḅevi tarhət sidato, nəvanuan san gail.”

¹⁷ Na-kel-uri-an egai husur aYesu iperṅan naut p̄isi a Jutea mai naut p̄isi todar visi.

AYesu mai aJon Baptais

(Mat 11.2-19)

¹⁸ Ahai susur siJon gail lukel ur natgalen p̄isi maii. Ale ekis galit eru,

¹⁹ esəvat gəlaru van hən Nasuḅ hən arḅeusi ke, “Gaiug govi nəvanuan togəmgəmai o ivoi ke namtitoh vir sual am?”

²⁰ Nəboṅ artogəm həni, arousi ke, “AJon Baptais esəvat ginaməru gəm hən gaiug, eusi ke, ‘Govi nəvanuan togəmgəmai o ivoi ke namtitoh vir tile am?’ ”

²¹ Len nəboṅ enan ṅai aYesu igol nəvanuan isoḅur lotokad naməsahan tiltile lumaur, igol galevis, nanunun nəmargobut gail lumakuv dan galito. Ale ilay nakətaan mai nametḅesw isoḅur.

²² Imagenan isor var gəlaru ke, “Məretəlmam ale kel mai aJon nəsa mərtorisi mai mərtosəsəloṅ həni: ametḅesw gail lukad nakətaan, alat narielit togau luyar, alat lotokad naleprosi lumaur, luveveu, nədariṅ ḅulḅulol gail losəsəloṅ mai alat lotomat lule məhat dan nəmatan. Ale alat lotopar tite losəsəloṅ hən na-kel-uri-an tovoi.*

²³ AGot tigol tivoi hən avan ideh sateh dan nadəlomian len ginau sil nəsa notogole.”

* 7:22: Isa 35.5-6, 61.1

24 Nəboŋ ahai pispisul siJon artovan, aYesu etuḅat sor husur aJon mai naluḅoh ke, “Nəboŋ məttovi lan naut masmas toḅḅəḅesw, mətuvan varis nəsa? Naḅiliol nəlan toḅuvi tokurkur a?*

25 Beḅuer, mətuvan hən mətḅeris nəsa? Naulum̄an tosun nahurabat nəvat halit totibau a? Aoa! Alat lotosun nahurabat tomaienən, lotokad nakontit ḅisi, galit losuh len nabiltiim sekiŋ gail!

26 Bimaienən, mətuvan hən mətḅeris nəsa? Ahai kelkel ur sual a? Evoi, nukel mai gamit ke savi ahai kelkel ur ŋai, iyalyal səhor ahai kelkel ur.

27 Atenən evi nəvanuan natosian siGot tokel husuri ke: ‘Geris! dereh nesəvat ahai pispisul sagw a m̄o hən gaiug toutaut hən naḅisal sam̄ m̄os gaiug.’*

28 “Nukel mai gamit ke, səkad avan ideh napəhaḅut topasi, tosəhor aJon; Be len alat lototoh pipihabəlan aGot, galit ideh tovi ut kəmas iyalyal səhor aJon.”

29 (Galit isəḅur mai galevis lotovi nəvanuan nətaks aJon tobaptais hən galit tia, nəboŋ lotosəsəloŋ hən aYesu, lukel ləboii ke, naḅisal siGot inor.

30 Avil naFarisi gail mai alat lotokad namitisau hən nalo, aJon səbaptais hən galito, lomətahun ḅis naḅisal siGot mai naləŋonian siGot m̄os galito.)

31 AYesu isor am, ike, “Ale naur ta daməŋai lumabe? Noləboi nəḅike lohūm nəsa?

32 Losum̄an alahutai lotobətah len nəmaket lotokai van hən galit gabag ke, ‘Namtoḅuv

* 7:24: Len naut egai hum ma tosor husur nəvanuan todidimair, togəgel hən nənauan akis. * 7:27: Mal 3.1

naḅuvimal m̄os gamito be m̄ətsəsav; namtokəkai hən n̄əb̄e n̄əmatan be m̄ətsətəŋ!’

³³ Logəgel hən n̄ənauan salit tabtab. Nokəmaienan husur n̄əb̄oŋ aJon Baptais togəmai, səhan nabəta, samun n̄əwain, be m̄ətuke, ‘Ikad natəmat.’

³⁴ Avil aNatun Nəvanuan egəmai, ihan, emun, be m̄ətuke, ‘M̄əteris! Naulum̄an tohan t̄əməhav, tomun vatərog. Itah mai n̄əvanuan n̄ətaks mai n̄əvanuan n̄əsaan gail!’

³⁵ Be alat lotohusur naḅisal siGot hən namitisau hən n̄əmauran tonor, n̄əmauran salito eḅusani ke naḅisal siGot ekitin.”

AYesu erub̄at n̄əsaan sep̄əhaḅut tosa

³⁶ Ikad naFarisi sua, nahəsən aSimon, tous aYesu hən ḅihan maii, ale aYesu eḅis lohoim san, ipat tarhəgarin hən ḅihan.

³⁷ N̄əb̄oŋ nap̄əhaḅut n̄əsaan sua len nabiltivile enan tosəsəloŋ həni ke aYesu tohan len naim si-Farisi enan, ipat nab̄otel n̄əhai p̄əhas van hən aYesu.

³⁸ Eil p̄əpadaŋ hən narien, itaŋ. N̄əb̄oŋ totaŋ, namətarur san iteh len nalohrien aYesu gol aru-mosmos. Beti igargar narien hən navurun, esum̄ narien ale eḅir n̄əhai p̄əhas len narien gəlaru.

³⁹ NaFarisi tous aYesu hən ḅihan, eris natenan. N̄əb̄oŋ torisi inau len gai səb̄on ke, “Ategai tavi ahai kelkel ur, taləboi as tobari, ale taləboi am naḅide san ke alitenan evi p̄əhaḅut n̄əsaan.”

⁴⁰ AYesu isor vari ke, “Simon, nukad natesua hən n̄əḅikel mai gaiug.” ASimon ike, “Hai p̄usan, kele.”

⁴¹ AYesu iḅol həni ke, “Ikad alaruevis. Arukabut hən nəvat sivan sua todaḅ̄ həni mai gəlaru. Sua

ikabut hən natenarius† tovi 500, togon ikabut hən 50.

⁴² Gəlar p̄isi arsəkad nəvat hən ar̄bisar gele, ɲa gai ikas kuv nəkabut səlaru. Imaienan, gəlar ta be eləmas buni səhor togon?”

⁴³ ASimon isor vari ke, “Hum ma atenan, nəvanuan tokas kuv nəkabut san totibau səhor togon.” AYesu ike, “Gokitin.”

⁴⁴ Beti ipair van hən napəhaʋut ale ikel mai aSimon ke, “Geris alitegai? Nəboɲ notob̄is lohoim sam̄ gəsəlav nəwai hən nəbəkəkakas nariegw, wake namətarur selitegai igol nariegw imosmos həni ale igargari hən navurun.

⁴⁵ Gəsasuṃ nətarhogw hən na-ke-ivoi-an hən no-togəmai, wake nəboɲ notob̄is lohoim, alitegai sasib hən tosum̄ nariegw gəlaru.

⁴⁶ Gəsavəhas nəkadugw hən naoil hən naoliv hum naʋide sidato, wake gai eβir nəhai pəhas len nariegw gəlaru.

⁴⁷ Bathut natgalenan, nukel mai gaiug ke, nəsaan san gail lotosoβur lumaruβat tia, imaienan gai eləmas masuʋ hən ginau. Avil nəvanuan, nəsaan san tokəkereh tomaruβat, gai eləmas bun ginau, be tokəkereh ɲai.”

⁴⁸ Beti aYesu ikel mai alitenan ke, “Nəsaan sam̄ gail lumaruβat.”

⁴⁹ Be alat lototoh maii len nəhanan ei lusor mai galit gabag ke, “Ase gagai, toruβat nəsaan gail tu maiegai?”

† 7:41: *Natenarius* evi nəvat napurpuran hən nauman hən nəmariboɲ tosua.

⁵⁰ Ale aYesu ikel mai alitenan ke, “Nadəlomian sam̄ gatolav kuv gaiug dan nəsaan sam̄ gail. Givan, natəmat tipat len nələm̄.”

8

Latpəhaʋut lototah mai aYesu

¹ Nəboŋ tonon, aYesu iyar tur len navile gail mai nabiltivile gail. Ikel ur na-kel-uri-an tovoi husur natohan pipihabəlan aGot. Ahai pispisul lotovi 12 lutah maii.

² Napəhaʋut galevis, aYesu togol galit lotomaur dan nanunun nəmargobut mai naməsahan, galit am lutah maii. Lovi: aMeri ta Maktala, nanunun nəmargobut toməlevru lotomakuv dani tia;

³ aJoanna asoan aKusa toil a m̄o hən naim si-Herot Antipas tovi kiŋ; aSusanna; mai isoʋur am. Latpəhaʋut galenan, len nəsa lotokade, loviol kəmas hən nəvat salito m̄os aYesu mai nəvanuan san gail.

AYesu iʋol husur namisurhuwit (Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

⁴ Nəboŋ naluʋoh hən navile galevis lotogəm hən aYesu, luʋonʋon, ale ikel nəʋol p̄usan ke,

⁵ “Avan sua tomabmabul namisurhut gail ivan vabubulan namisurhuwit han. Nəboŋ tobubulani maienan, galevis luteh len naʋisal; nəvanuan gail lupal gat gail ale nəman naməsav luhan p̄isi.

⁶ Galevis luteh len naut tobaŋ vat. Nəboŋ lototov, lumayoh husur nəwai eʋuer len naut enan.

⁷ Galevis luteh rivuh len nəharhəhau tokad nasunite. Nəboŋ artotov, nəhau eruŋ gut bun nawit.

⁸ Namisurhuwit galevis am luteh len nətan tokənoh. Lutov ale sədareh luʋan vəha-100 len nəsa

nəvanuan tomabule.” Nəboŋ aYesu tokəmaienan tononŋ, ikai ke, “Avan ideh tokad nədarinŋan hən bəsəsəlonŋ, tesəsəlonŋ m̄au!”

*AYesu ikel nəbōl p̄usan m̄os nəsa?
(Mat 13.10-17; Mak 4.10-12)*

⁹ Ahai susur san gail lousi ke tikel namilen nəbōl p̄usan enan.

¹⁰ Ike, “AGot idam̄ həni tia hən mət̄beləboi nəsa tosusuah husur natohan pipihəlan aGot, avil nusor mai alatevis tile am hən nəbōl p̄usan hən ke, “ ‘naut kəmas ləbəkəta, kəta, ləsakəta ləboi nəsa aGot togole;

naut kəmas ləbesəsəlonŋ, səsəlonŋ, ləsəsəsəlonŋ ləboi nəsa aGot togole.’* ”

*AYesu isor vəsvəsai nəbōl hən namisurhuwit
(Mat 13.18-23; Mak 4.13-20)*

¹¹ “Namilen nəbōl p̄usan imaiegai ke: Namisurhut gail evi nasoruan siGot.

¹² Alat lototeh len naṣisal losum̄an alat lotosəsəlonŋ, beti natəmat egəm, lav kuv nasoruan dan nələlito hən asike ləbikad nadəlomian, asike aGot bilav kuv galit dan nəsaan.

¹³ Alat lototeh len naut tobaŋ vat losum̄an alat lotolav nasoruan len nakemkeman nəboŋ lotosəsəlonŋ həni, be nəharhət salit gail ləsakir sədaŋ. Nadəlomian salit sabəlav van vəbar nəboŋ nəmauran totaltal kitev nadəlomian salit ke timabe, ale nadəlomian salit iteh.

¹⁴ Alat lototeh rivuh hən nəhau tosəsənənot, losum̄an alat lotosəsəlonŋ be len nəmauran salit

* **8:10:** Isa 6.9-10

tovan, napulan hən natite, na-ləŋon-isa-an mai nahəhaʋuran, loruŋ gut gat galito gol ke ləsətov vahəbau hum ləsəmatmatu len nadələomian salito.

¹⁵ Avil namisurhuwit gail lototeh len nətan tokənoh, losumian alat lotokad nəlolit tonor mai tovoi buni. Nəboŋ lotosəsəloŋ hən nasoruan siGot, lunau gati, ale len nə-dəŋ-buri-an, luʋan hən naʋit nəmauran tovoi.

Namial tomial
(Mak 4.21-25)

¹⁶ “Avan ideh asike epigau namial hən bikabut gole len nabiliwai o susuani pipimel. Aoa, erinji a məhat hən bəmial len narum hən alat lotovi lohoim ləberisi.

¹⁷ Imaienan, natit p̄isi tosusuah, dereh tevisi p̄ar̄p̄ar, natit p̄isi tokəköl, dereh aGot tesəŋav həni, tevəhoti.

¹⁸ Imaienan, mətesəsəloŋ vahvahur nasoruan hən mət̄beləboii. Avan ideh tokad naləboian, dereh aGot teviol həni am maii, be avan ideh tomətahuhn bələboi nəsa notokele, dereh aGot tilav kuv naləboian tonau ke tokade dani.”

Anan aYesu mai aʋan aYesu gail
(Mat 12.46-50; Mak 3.31-35)

¹⁹ Beti aʋan aYesu matmat gail mai anan logəm hən ləberisi, be lodədas ləbēgəm pəpadəŋ həni husur naluʋoh.

²⁰ Imaienan napsulan sua egəm həni ke, “Aʋam̄ gail mai anam̄ saltoil vivile. Luke leris gaiug.”

²¹ Isor vari ke, “Alat lotosəsəloŋ hən nasoruan siGot ale lotogol nəsa tokele, galito lovi anagw mai aʋagw gail.”

*AYesu igol nəlan todaŋ etəmat
(Mat 8.23-27; Mak 4.35-41)*

²² Boŋ sua aYesu ikel mai ahai susur san gail ke, “Datevi tarhəte len nabiltiwai egai.” Nja lusah len naḅot, lugam van.

²³ Nəboŋ lotogamgam van, aYesu ipatmari. Beti nəlan eṽuv idan len nəwai, naḅot epul, pəpadaŋ hən bəmun.

²⁴ Ale ahai susur gail lovəŋon aYesu, luke, “Masta, Masta, dereh datimasig!” Ale aYesu ile məhat, isor idan van hən nəlan mai nəwai topus; ale nəlan evi pan, nəwai etəmat.

²⁵ Eus galit ke, “Nadəlomian samit gai be?” Len namətahwan salito luṽaŋ lan, lousus galit gabag ke, “Ategai ase? Isor idan van hən nəlan mai nəwai be gəlaru arugol husur nəsa tokele.”

*Naulumān tokad natəmat gail
(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)*

²⁶ Beti lugam kotov nabiltiwai dan naut a Kalili vəbar naut silat a Kerasa.

²⁷ Nəboŋ aYesu tomarin vahut, auleKerasa sua, nanunun nəmargobut gail lotobis lan, ebubur maii. Sutuai atenan sasun nahurabat, satoh len naim, be itoh len naḅurhuvat nəmatan gail.

²⁸⁻²⁹ Vəha-sobsoḅur tia nanunun nəmargobut itah gati, naut kəmas lotobaŋis gati hən natsen len narien mai navəlan ale lokəta kəkol həni, ilav kotov natsen gail ale nanunun tosa ehuti vi lan naut tobəbesw. Nəboŋ toris aYesu eis habat, iteh bathurien. AYesu ikele hən nanunun tosa ke timakuv dan naulumān. Ale ikai pərhado ke, “Gaiug savi hən gəbēmədas ginau, aYesu, aNatun

aGot toyalyal buni! Noŋir gaiug, sagipanssem ginau mūd!”

³⁰ Ale aYesu eusi ke, “Nahəsañ ase?” Isor vari ke, “Luŋoh,” husur nanunun nəmargobut isoḅur loḅis lan.

³¹ Ale loŋirŋiri ke satesəvat galit vi lan nabur nəpanisan səkad nabutite.*

³² Ikad nabiltivəshəbuai lotosusu len naṽehuh ei. Ale nanunun tosa gail loŋiri ke tidamñ hən galito ləḅeḅis len nabuai gail. Idamñ həni.

³³ Nəboŋ lotomakuv dan naulumñan, loḅis len nabuai gail, ale navəshəbuai lusarmar mariŋ len naṽehuh, luteh len nəwai, lomun vəmat.

³⁴ Nəboŋ alat lotokətkəta təban nabuai gail lotoris nəsa tovisi, lugam mətahw van vakel uri len nabiltivile mai naut pisi todar visi.

³⁵ Ale nəvanuan gail logəm hən ləḅeris nəsa tovisi. Nəboŋ lotobar aYesu, lusaḅ naulumñan, nanunun nəmargobut lotomakuv dani, tobətah bathurien aYesu. Esun nahurabat tia, mai nənauan san ivoi, ale lomətahw.

³⁶ Alat lotorisi lukel uri mai nəvanuan gail, naṽide hən naulumñan tomaur, natəmat gail lotomakuv dani.

³⁷ Imagenan alat a Kerasa pisi lous aYesu hən ḅivan dan galit husur lopul hən namətahwan. Na aYesu isah len naḅot hən ḅeriŋ naut enan.

³⁸ Naulumñan, nanunun nəmargobut gail lotomakuv dani, eŋiri ke titah maii, be aYesu esəvati van ke,

³⁹ “Givahim hən gəḅikel nəsa aGot togole mōs gaiug.” Na atenan ivan, iyar tur len naut pisi

* 8:31: KelV 9.1-5

len nabiltivile enan, ikel ur natit p̄isi aYesu togole m̄osi.

*Nap̄ahāvut tom̄asah mai nat̄abarehreh tomat
(Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)*

⁴⁰ Nəboŋ aYesu totəlmam vi Kalili, nalūoh lohəhāvur hən natəlmaman san husur luvatvat viri.

⁴¹ Beti avan sua toil a m̄o hən naim nabon̄bonan, nahəsan aJairus, egəm, iteh bathurien aYesu, eŋiri ke tivahim maii.

⁴² Gai ikad nat̄abarehreh tosua ŋai nədām han tovi 12, be p̄əpadaŋ timat.

Nəboŋ aYesu toyar maii van, len nəyaran san nalūoh lorihiti.

⁴³ Galit sua, nap̄ahāvut, nəda han igam len nasi-hau tovi 12 avil avan ideh edədas b̄igol b̄imaur.*

⁴⁴ Iyar p̄əpadaŋ a tahw həni ale ibar nagilen nahurabat san. Vəha-sua ŋai nəda han səgam am.

⁴⁵ AYesu eus ke, “As tobar ginau?” Galit p̄isi luke savi galito. APita ike, “Masta, nalūoh lorihit gaiug.”

⁴⁶ Be aYesu ike, “Avan sua ibar ginau husur noləboii ke nədaŋan ivan dan ginau.”†

⁴⁷ Nəboŋ nap̄ahāvut tonau ke aYesu teləboii, egəm həni, ipab, iteh bathurien. Len nəholito ikel maii ke hən nəsa tobari mai nəsa tovisi ke vəha-sua ŋai imaur tətəs.

⁴⁸ Beti aYesu ikel mai alitenan ke, “Nadəlomian sam̄ igol ke gumaur. Givan, nələm̄ tikad natəmat.”

⁴⁹ Nəboŋ aYesu tosor sal, avan sua egəm len naim siJairus toil a m̄o hən naim nabon̄bonan,

* **8:43:** Natosian galevis ta sutuai luke: *evur ahai rerer gail hən ləb̄igol b̄imaur sobuer.* † **8:46:** Nədaŋan siYesu imadihdih, naut kəmas galevis ivan dani, nədaŋan san ipat p̄itp̄itōv sal.

ike, “Anatvavim̄ imat ebun, sagemēdas ahai þusan am.”

⁵⁰ Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ həni, ikel mai aJairus ke, “Sagemətahw, riŋ nəloŋ len ginau ŋai, ale dereh timaur.”

⁵¹ Nəboŋ tovi lohoim siJairus, sədaŋ hən avan ideh bəbis lohoim maii, be idaŋ hən aPita, aJemes, aJon, atəman natəbarehreh, mai anan, alatenan ŋai.

⁵² Len nəboŋ enan ŋai nəvanuan þisi lutanə vaisis həni. Ris aYesu toke, “Samtitanə, gai səmat, ipatmari ŋai.”

⁵³ Luman sili husur loləboii ke imat tia.

⁵⁴ Avil aYesu etəgau nalohvəlan ikai ke, “Anatugw, gile məhat!”

⁵⁵ Ale nanunun etəlmam, vəha-sua ŋai ile məhat. Beti aYesu ikel mai alarmisoan ke arevəŋani.

⁵⁶ Anan mai atəman arumaŋmaŋ avil aYesu ikel idaŋ mai gəlaru ke saarikel nəsa tovisi mai avan ideh.

9

AYesu esəvat ahai pispisul san gail (Mat 10.5-15; Mak 6.7-13)

¹ Nəboŋ aYesu tokis bənbəon hən ahai pispisul san tovi 12, ilav mai galito na-il-a-ŋo-an mai nədaŋan hən ləbēhut natəmat þisi mai hən ləbigol alat lotoməsah ləbimaaur.

² Ale esəvat galito hən ləbikel ur natohan pipihabəlan aGot mai hən ləbigol nəvanuan gail ləbimaaur.

³ Ikel mai galit ke, “Samtipat natideh hən nəyaran samito. Samtipat nəhai təbatehw, nəhad səsəŋon, nəvat o nəhai susun gəgel.

4 Naim ideh mət̃bēbis lan, toh ei vəbar nəboŋ mət̃berin̄ navile enan.

5 Nəvanuan gail ləbēmətahun gamito, nəboŋ mət̃berin̄ navile enan, dardar hən nəmasiav dan nariemito hən bimasil ke aGot sahəhaṽur hən galito.”

6 Nəboŋ tokəmaienan tonon̄ lovivile, luyar husur navile ṽisusua. Len naut p̄isi lukel na-kel-uri-an tovoi ale lugol alat lotoməsah lumaaur.

*aHerot saləboii ke aYesu ase
(Mat 14.1-12; Mak 6.14-29)*

7 Len nəboŋ enan aHerot Antipas, tovi vanuan totibau, esəsəlon̄ hən natgalenan lotovisi. Edədarŋaḅu lan husur galevis luke aYesu tovi aJon tole məhat dan nəmatan,

8 galevis luke tovi aElijah tovisi, mai galevis am luke tovi ahai kelkel ur ta sutuai sua tomaur tətəs.

9 Be aHerot ike, “Nuta kotov nəkadun aJon tia. Imaienan, ase ganan notosəsəlon̄ hən natgalenan husuri?” Ale aHerot idon̄ naḗisal hən bəbubur mai aYesu.

*AYesu evəŋan naulum̄an tovi 5,000
(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Jon 6.1-14)*

10 Nəboŋ ahai pispisul gail lototəlmam, lukel mai aYesu nəsa lotogole. Beti esəhar galit vi lan nabiltivile Petsaita hən ləb̄itoh ei səbolito,

11 avil nəboŋ naluṽoh lotosəsəlon̄ ləboii, lohusuri. AYesu ikel nahəhaṽuran san mai galito, isor mai galit husur natoħan pipihəbələn aGot, ale igol alat lotoməsah lumaaur.

12 Ut mədəau, namityal pəpadaŋ hən bimasur, ahai pispisul lotovi 12 logəm həni, luke, “Gesəvat

naluṽoh vi tut vi lan navile mai naut gail lotodar vis naut egai hən ləbisaḅ nəhanian mai naut nəpatan, husur naut egai eḅəbesw, ipat a tut.”

¹³ Ikel mai galit ke, “Gamit mitilav nəhanian ideh mai galito!” Lusor vari ke, “Namtukad natuhbəta erim mai naieh eru ŋai, Goləŋon ke namtivan hən namtḅevur nəhanian mōs naluṽoh p̄isi a.”

¹⁴ (Husur ke ikad naulum̄an tovi 5,000 ei.) Avil ikel mai ahai susur san gail ke, “Mitigol ke lebətah hən b̄ikad naulum̄an len natuhluṽoh v̄isusua ḅevi 50.”

¹⁵ Ale ahai susur gail lugole, galit p̄isi lobətah.

¹⁶ AYesu ilav nabəta erim mai naieh eru, ekəta vi lan nəmav hən b̄ike sipa, ale eḅur kotov gail. Beti ilav nahudhut gail mai ahai susur gail hən ləḅepəpəhuni mai nəvanuan gail.

¹⁷ Nəboŋ galit p̄isi lotohan vəhanukub tonon, ahai susur gail losəŋon nəhad tovi 12 hən nasughanian ləsəhani.*

APita ike aYesu evi aKristo, aGot totabtabuh lan (Mat 16.13-19; Mak 8.27-29)

¹⁸ Len nəboŋ sua, nəboŋ aYesu mai ahai susur san gail lototoh səbolito, aYesu isor tuṽ. Nəboŋ tosor tuṽ tonon eus galit ke, “Naluṽoh gail, lukel ke ginau ase?”

¹⁹ Lusor vari ke, “Galevis luke aJon Baptais, galevis am luke aElijah, galevis tətəs am luke ahai kelkel ur ta sutuai sua tomaur tətəs.”

²⁰ Ale eus ke, “Be gamito, mətukel ke ginau ase?” APita isor vari ke, “AKristo siGot, gai totabtabuh len gaiug.”

* 9:17: 2Ki 4.42-44

*AYesu epəhav utaut hən nəmatan san
(Mat 16.20-28; Mak 8.30-9.1)*

²¹ Ikai tas galito ke salikel mai avan ideh nəsə aPita tomadhakele,

²² ike, “ANatun Nəvanuan timasləŋon tisa vəsa, alat lotoil a mō hən nəvanuan gail, abiltihai tumav gail mai ahai pusan gail hən nalo, limasmətahuni, mai gai timasmat, ale len nəboŋ bitor dereh timakuv dan nəmatan.”

²³ Beti ikel mai galit pisi ke, “Avan ideh bələŋon ke bevi ahai susur sagw, satigol nəsə bələŋoni be len nəboŋ pisi timasputsan nəhai balbal san, vusi ale husur ginau.

²⁴ Bathut avan ideh toke bətəgau gat nəmauran san, dereh timasig* be avan ideh nəmauran san bimasig mōs ginau, dereh aGot tigol timaur vi sutuai.

²⁵ Avan ideh totəgau gat natit pisi len navile a pan be nəlon imasig o nəmauran san vi sutuai ebuer, gai ikad nəsə? Esəhor nəsə lan?

²⁶ Avan ideh bəməmau hən ginau mai nasoruan sagw, atenan, aNatun Nəvanuan teməmau həni balai nəboŋ bəgəm len nəyalyalan san mai nəyalyalan seTəman mai aŋel san gail.

²⁷ Nokitin, galevis lotoil gegai, asike lumat vəbar ləberis natohan pipihəlan aGot.”

*Namənas kitin siYesu
(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)*

* **9:24:** Len naut egai nəboŋ aYesu toke *avan ideh toke bətəgau gat nəmauran san, dereh timasig* namilen ke avan ideh toke bətəgau gat nəmauran san len navile a pan, dereh nəmauran vi sutuai timasig.

28 Nəmariboŋ toməlevtor husur aYesu tokəmaianan, esəhar aPita, aJon mai aJemes, ale lovi məhat len nəvəhuh hən bisor mai aGot.

29 Nəboŋ tosorsor mai aGot, nəhon egəm tile mai nahurabat san egəm pəhapəhw buni hun nəkabil.

30 Vəha-sua ŋai naulum̃an eru, aMoses mai aEli- jah arovisi

31 len namənas nəmav, aruhol mai aYesu. Lu- sor husur nəsa aYesu bigole bisarpoh len naut a Jerusalem a tahw hən bəriŋ navile a pan.

32 APita galito lupatmari. Nəboŋ lotolele, lokəta ris namənas san mai naulum̃an eru artoil mai.*

33 Nəboŋ artosudəlaŋ aYesu, aPita isor mai aYesu ke, “Masta, ivoi hən dattotoh gegai. Nam- teum hən nəpasvaləval titor: tesua esaŋ, tesua siMoses mai tesua siElijah.” (APita saləboi nəsa tokele.)

34 Nəboŋ tosor sal, nəmavukasw egəm kabut gol galito, ale nəboŋ lotobis len nəmavukasw, aPita galit lomətahw.

35 Nadoldol isor len nəmavukasw ke, “Ategai evi aNatugw nototabtabuh lan; gai, mətesəsəloŋ husuri!”*

36 Nəboŋ nadoldol tosor tonon, lusaŋi ke aYesu səbən ŋai itoh. Naut ido hən gəlaru. Len nəboŋ galenan ləsasor husur nəsa lotorisi mai avan ideh.

AYesu igol natətai imaur

(Mat 17.14-18; Mak 9.14-27)

37 Pelan han, nəboŋ lotomariŋ dan nəvəhuh, nabiltiluʋoh lobubur mai aYesu.

* 9:32: 2Pit 1.16-18 * 9:35: Isa 42.1; Luk 3.22

38 Naulumian sua len galit ikai ke, “Hai pusan, noŋir gaiug ke geris anatumw ulumian husur nukad esua ŋai.

39 Nanunun sua itahtah gati, vaha-sua ŋai igol ke ikai habat. Igol evinvinu, iteh taltalon ŋa nabusun iyau, səvanvan dani be nəboŋ tomakuv igol ke niben imaŋulpul habat.

40 Noŋir ahai susur sam ŋail hən ləbehuti be lodədasi.”

41 AYesu ike, “Gamit mətsəkad nədələmian, nəmauran samit naur ta daməŋai ikabkabur masuŵ. Nitoh mai gamit tebəlav mabe? MətuPAR dələmian van van van nupetəmas həni. Səhar anatum ŋəmai.”

42 Nəboŋ natətai togəm sal, natəmat ibar həni len tan gol ke italtalon. Be aYesu esivoh len nanunun tosa ke tevi tut, beti igol natətai imaur, ale eviol təlmam həni mai atəman.

43 Galit pisi luŋaŋ len nəyalyalan, nədaŋan siGot.

AYesu isor husur nəmatan san tətə
(*Mat 17.22-23; Mak 9.30-32*)

Nəboŋ galit pisi lotoŋaŋ, lotosor husur natit pisi togole, aYesu ikel mai ahai susur san ŋail ke,

44 “Mətesəsəlon vahvahur nasoruan galegai: Avan sua dereh teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan nəvanuan ŋail.”†

45 Avil lotətan hən nəsa tokele, namilen esusuah hən ke lodədə ləbələboii ale lomətahw, lomətahun ləbeusi həni.

† 9:44: Len nasoruan ta Kris naut egai namilen hum ma tovi: Dereh aGot teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan nəvanuan ŋail.

*Ase iyalyal am?**(Mat 18.1-5; Mak 9.33-40)*

⁴⁶ Ahai susur gail māu lotubat vītvituh sil ke galit ta be iyalyal səhor galito.

⁴⁷ AYesu eləboi nənauan salito ale esəhar natuhtətai, igol eil təban.

⁴⁸ Ale ikel mai galito ke, “Avan ideh tohəhəvur hən natuhtətai sumān egai bītah maii len nahəsagw, gai ehəhəvur hən ginau nəbītah maii. Ale avan ideh tohəhəvur hən ginau nəbītah maii, gai ehəhəvur hən atenan tosəvat ginau. Husur ideh len gamito toriŋ gai a pan, gai māu etibau len nabunusian siGot.”

⁴⁹ AJon isor vari ke, “Masta, namtoris avan sua tohut nanunun nəmargobut gail len nahəsəŋ, ale namtuke satigole husur savi ginamit ideh.”

⁵⁰ AYesu ike, “Samtikai tasi husur avan ideh samətahun gamito, gai evi tarhət samito.”

Len navile sua a Samaria lomətahun aYesu

⁵¹ Nəboŋ hən na-vi-məhat-an siYesu egəm pəpadaŋ ŋa len nəboŋ enan ipair hən nəhon vi Jerusalem.

⁵² Ale esəvat ahai pispisul galevis luvan a mō. Len nəyaran salito lobis len navile sua a Samaria hən ləbeutaut viri;

⁵³ be alat navile enan lomətahuni husur evi Jerusalem.

⁵⁴ Nəboŋ ahai susur san gəlaru, aJemes mai aJon artoris nəsa tovisi, aruke, “Nasub, guke namtekis nəhab len nəmav hən bihan bun galito?”*

* 9:54: 2Ki 1.10, 12

55 Be aYesu ipair, isor idañ, esivoh len gəlaru ke arsanor,

56 ale lovi lan navile togon.

*Nəvanuan toke tehusur aYesu timabe?
(Mat 8.19-22)*

57 Nəboŋ lotoyar husur naŋisal, avan sua ikel maii ke, “Dereh nehukur gaiug naut piisi gəbevi lan.”

58 Ale aYesu ikel maii ke, “Nafoks gail lukad naður patəpat len tan, mai nəman naməsav gail lukad nəhai ŋodŋod, be aNatun Nəvanuan səkad naut ideh hən biapat turuŋ lan, hən biŋavŋav.”

59 Ale ikel mai nəvanuan tile ke, “Gehukur ginou!” Avil ike, “Nasuḅ, gidamŋ hən ginou nia tavun atəmagw bai.”

60 Ris aYesu tosor vari ke, “Geriŋ alat lotomat litavun nəvanuan salit gail lotomat, avil gaiug, gia kel ur natohan pipihabəlan aGot.”

61 Nəvanuan tile am ike, “Dereh nehukur gaiug, Nasuḅ, be gidamŋ hən ginou nivahim hən nəbesudəlaŋ nəbathudud sagw bai.”

62 AYesu isor vari ke, “Avan ideh totəgau gat nəhai tivtivan‡ be tokətkəta təlmam, gai sanor kasi hən natohan pipihabəlan aGot.”

10

AYesu esəvat ahai susur gail lotovi 72

‡ 9:62: Nəhai tivtivan silat a Jutea ikad nametəlai tokan a pan. Naḅuluk o natoŋki elivi mai nəvanuan etəgau gat nəhai a tahw hən biwol həni nəboŋ totiv nətan.

¹ Husur nəboŋ enan, aYesu itabtabuh len ahai susur tile am lotovi 72*, ale esəvat galito lorururu a mō hənı van hən navile mai naut p̄isi ke pəpadan̄ b̄evi lan.

² Ikel mai galito ke, “Nəhanian totov tomatu isoḅur, be nəvanuan nauman lovis ŋai. Imagenan, mətənjir aMasta hən nəmatuan ke tesəvat nəvanuan nauman gail vi lan nəmarireu nəmatuan san.

³ Mitivan! Nosəvat gamito mət̄tosuḡman natuh-sipsip gail rivuh len navəshəlipah katkat lotovi enemi gail.†

⁴ Samtilav nəpaus van, samtitariv nəhad, samtitariv naributbut gail; ale samtikel na-ke-ivoi-an mai alat mət̄b̄ebubur mai galit met̄p̄isal.

⁵ Nəboŋ mət̄b̄eḅis lohoim ideh, mitike, ‘Gamit lohoim egai, mitikad natəḡmat len nəlomito.’

⁶ Bikad nəvanuan toləmas natəḡmat ei, natəḡmat mət̄tokele tipat len nəlon; b̄ebuer, dereh natəḡmat tetəlmam van hən gamito.

⁷ Mititoh len naim enan ŋai, mitihan, mətəmun natideh lotolav mai gamito bathut inor hən nəvanuan nauman tikad naḡpurḡuran hən nauman san. Samtelul titau vi lan naim tiltile gail.*

⁸ Nəboŋ mət̄b̄evi lan navile ideh ale nəvanuan gail ləḅehəhaḡur hən gamito, mitihan nəsa ləḅeutaut hənı mōs gamito.

⁹ Mitigol alat lotoməsah limaaur ale kel mai galit ke, ‘Natohan pipihəḅelan aGot egəm pəpadan̄ hən gamito.’

* **10:1:** Natosian galevis ta sutuai luke: 70. Imagegai len 10.17

† **10:3:** Len nasoruan ta Kris ike wolf. *Nawolf* ehum nabiltipah katkat. * **10:7:** Mat 10.10; 1Kor 9.14; 1Tim 5.18

10 Wake nəboŋ mərbēvi lan navile ideh ale ləbēmətahun gamito, mətevi lan nametp̄isal han gail ale mitike,

11 ‘Namrudardar hən nəmasiav hən navile samito dan narienaməru, eṽusani ke aGot sahəhaṽur hən gamito. Be mitimasləboii ke, natohan pipihabəlan aGot egəm pəpadaŋ tia hən gamito.’*

12 Nukel mai gamit ke, len nəboŋ aGot bəpəpəhun nəvanuan gail, nəpanismen sinavile enan dereh tesəhor nəpanismen b̄ibar naut a Sotom.”*

Navile gail ləsəpair dan nəsaan

(Mat 11.20-24)

13 AYesu isor am husur naut gail lotomətahuni ke, “Dereh tisa vəsa hən gaiug, naut a Korasin, ale gaiug am, naut a Petsaita, tisa vəsa hən gaiug! Husur ke nətagol namerikel gail len naut a Tair mai a Siton hun notogole len gaməru, alat naut eru enan lətəpair dan nəsaan salito, asike lətavəlo, lətasun nahurabat toharharo,‡ lətabətah len nəmasiav mitihab.*

14 Be husur mərsəpair dan nəsaan saməru, len nəboŋ siGot, aGot tipansəm gaməru səhor a Tair mai a Siton.

15 Gaiug am, naut a Kapernaum, gunau ke aGot tipatpat gaiug məhat vəbar nəmav a? Aoa! AGot dereh tilav gaiug vi pan vi lan naut nəmatan.”*

16 Beti aYesu ikel mai ahai susur san gail ke, “Avan ideh tosəsəlōŋ hən gamito, gai esəsəlōŋ hən ginau am; avan ideh tomətahun gamito, gai

* **10:11:** Luk 9.3-5 * **10:12:** Gen 19.24-28 ‡ **10:13:** *Nahurabat toharharo* iharharo hun nəbak namətu. * **10:13:** Isa 23.1-18; Eze

26.1-28.26; Jol 3.4-8; Zec 9.2-4 * **10:15:** Isa 14.13-15

emətahun ginau am; avil avan ideh tomətahun ginau, gai emətahun atenan tosəvat ginau.” Ale ahai susur lotovi 72 luvan.

Ahai susur lotovi 72 lotəlmam

¹⁷ Nəboŋ ahai susur lotovi 72 lototəlmam, lohəhaʋur ale luke, “Nasuḅ, natəmat gail am lugol husur nəsa namttokele len nahəsəñ.”

¹⁸ Isor var galit ke, “Noris aSetan toteh dan nəmav hun nəkabil.

¹⁹ Nulav nədaŋan tia mai gamito hən mətḅipal gat nəmāt mai naskopion§ gail mai hən mətḅesəhor aSetan mai esan gail; səkad natideh mətḅesənah lan.

²⁰ Imagenan samtehəhaʋur husur nanunun nəmargobut gail lotogol husur nəsa məttokele, be mitikemkem husur aGot itos gat nahəsamit tia len nəmav.”

AYesu ikemkem

(Mat 11.25-27, 13.16-17)

²¹ Beti aYesu, aNunun aGot togol topul hən nakemkeman, ike, “Nusal suh gaiug aTata gotovi Masta hən nəmav mai navile a pan, husur gosusuan natgalenan dan alat lotokad nəkadulito mai alat lotokad namitisau hən navile a pan, be gukel vəhot gail mai alat lotovi ut kəmas hum atuhlahutai. Evoi aTata, husur gohəhaʋur hən tomaienana.”

²² AYesu isor tətəs ke, “ATəmagw ilav natit p̄isi mai ginau tia. Səkad avan ideh toləboii ke ase

§ **10:19:** *Naskopion* evi natuhtit sua tokad narien toməlevtor. Ikad nariʋriʋon totibau a m̄o hun nahuh, ale ikad nagilen tobəlav kəkereh toləboi ḅevəlas nəvanuan. Nəboŋ tovəlas nəvanuan, eləboi ḅigol nəmatan.

aNatun aGot, be aTata ŋai eləboii. Ale səkad avan ideh toləboii ke ase aTata, be aNatun ŋai eləboii. Ale gai ilekis hən nəvanuan galevis hən bəvəhot p̄ar p̄ar hən aTata mai galito hən ləb̄eləboii.”

23 Beti nəboŋ lototoh səb̄olito, aYesu ipair van hən ahai susur san gail ike, “Navoian siGot igol ke alat lotoris nəsa mət̄torisi, lukab həni.

24 Bathut nukel mai gamit ke ahai kelkel ur mai nakiŋ ta sutuai lotosob̄ur loləŋon ke lətaris nəsa mət̄torisi be ləsarisi, loləŋon ke lətasəsələŋ hən nəsa mət̄tosəsələŋ həni, be ləsasəsələŋ həni.”

Nəb̄ol p̄usan husur aule Samaria tovoi

25 Len nəboŋ sua avan sua tokad namitisau hən nalo ile məhat, ike aYesu tekək̄os len nasoruan san, ale eusi ke, “Hai p̄usan, nigol nəsa hən nəb̄ikad nəmauran vi sutuai?”

26 AYesu eusi ke, “AMoses itos nəsa len nalo? Goŋurun̄i ke ekəmabe?”

27 Isor vari ke, “ ‘Geləmas bun Nasuḅ aGot sam̄ len nəloḿ kavkav, nanunum̄ kavkav, nədaŋan sam̄ kavkav mai nənauan sam̄ kavkav; len gaiug kavkav’;* ale ‘Geləmas bun nəvanuan totoh pəpadaŋ hən gaiug sum̄an gotoləmas bun gaiug gabag.’ ”*

28 AYesu ike, “Gokitin. Gigole magenan ale dereh gikad nəmauran vi sutuai.”*

29 Avil ike tisor taltal gol gai gabag, ŋa eus aYesu ke, “Nəvanuan totoh pəpadaŋ hən ginau, ase lai?”

30 Len na-sor-vari-an san aYesu iḅol p̄usan ke, “Nəboŋ aulum̄an sua tovi pan dan naut a Jerusalem vi Jeriko, nəvanuan vənvənah gail lom̄ur

* 10:27: Deu 6.5 * 10:27: Lev 19.18 * 10:28: Lev 18.5

van həni, lukolkol nahurabat san dani, luṽasi, ṽasi, ṽasi van, ale loriṽi imatmatioṽ ei, luvan dani.

³¹ Ikade ke ahai tutumav sua ehusur naṽisal enan, be nəboṽ toris atenan, iyar tab tarhəṽisal dani.

³² Imagenan avan sua len nahəmar aLevi am ehusur naṽisal enan. Nəboṽ tobar atenan erisi be iyar tab tarhəṽisal dani.

³³ Avil len nəyaran seuleSamaria sua, ibar naut atenan topat lan. Nəboṽ torisi, nəlon itaṽisi.

³⁴ Na ivan həni, eḃir naoil mai nəwain len nəmanuṽ san gail ale ilot gol gail. Eriṽ atenan len natoṽki san, səhari van hən nahotel sua ale kətkəta təban ei.

³⁵ Pelan han ilav kuv natenarius eru ale ilav nəvat enan mai nauluṽan hən naim. Ike, 'Kətkəta təban vir natəlmaman sagw ale dereh neṽur nəkabut ideh san.' "

³⁶ Ale aYesu eusi ke, "Len nənauan san, len alat lototor, ase itoh pəpadaṽ hən nauluṽan, nəvanuan vənvənah gail lotomədasi?"

³⁷ Nauluṽan namitisau hən nalo isor vari ke, "Atenan tololosa, tovoi həni." Beti aYesu ike, "Givan, gigol timagenan."

Alarmiṽan: aMarta mai aMeri

³⁸ Len nəyaran salito aYesu evi lan navile sua, apəhaṽut sua, nahəsan aMarta totohtoh lan. Gai ike aYesu titoh lohoim san.

³⁹ Ale aṽan, nahəsan aMeri ebətah bathurien Nasuḃ, esəsəloṽ hən nasoran san.

⁴⁰ Be aMarta inau masuṽ hən naliliuman san, ṽa egəm təban aYesu, eusi ke, "Nasuḃ, gumabe? Aṽagw ebətah kəmas be ginau səḃogw, noum ṽis nauman. Kel maii tevi tarhət sagw."

⁴¹ Avil Nasuḅ isor vari ke, “Marta, Marta, gunau masuṽ hən natit tosoḅur togol nəlom̃ totuhath hən̄i;

⁴² be gupar tetesua. AMeri ilekis hən nəs̄a tovoi am, ale asike nulav kuv naten tovoi dani.”

11

Na-sor-tuṽ-an siNasuḅ (Mat 6.9-13, 7.7-11)

¹ Boḅ sua aYesu isor tuṽ len naut sua. Nəboḅ togole tonoḅ, sua len ahai susur san gail isor maii ke, “Nasuḅ, ṽusan ginamit hən naṽide hən na-sor-tuṽ-an suṽan aJon toṽusani hən ahai susur san gail.”

² Ikel mai galit ke, “Nəboḅ mətḅisor mai aGot, mətəkəmaiegai ke:

“ ‘ATəmanamito,
nahəs̄am̃ tiyalyal tabtab,
gegəmai hən nəvanuan ḽisi ləḅitoh pipihabələm̃.

³ Geviol mai ginamito hən nəhanian hən nəmariboḅ ṽisusua.

⁴ Geruḅat nəsaan sinamito,
suṽan namttoruḅat
nəsaan silat lotogole hən ginamito.

Sagidam̃ hən natideh
hən ḅitaltal ke namtigol nəsaan.’ ”

⁵ Beti ikel mai galit ke, “Gamit sua təkad nabubur san tagəm hən̄i tubloh len mariug ale ike, ‘Wawa, gidam̃ hən nabəta titor mai ginau,

⁶ husur nabubur sagw, len nəyaran san, egəm təban ginau, ale nəhanian eḅuer hən nəḅilav maii.’

⁷ Beti ta lohoim, togon tasor vari ke, ‘Sagigol tisa hən ginau. Nabopita ekəkol həhaiv tia, ale anatumgw

gail namtupat tia. Nodədas hən nəb̃ile məhat viol hən natideh mai gaiug.’

⁸ Nukel mai gamit ke, naut kəmas asike ile məhat viol maii bathut tovi bubur san, dereh tile məhat, teviol hən nəsa togon toləḡoni husur eus tabtab həni.

⁹ Na nukel mai gamit ke, usi van, dereh aGot teviol həni mai gamito; doḡi van, dereh mitisaḡi; deldel van, dereh nabopita tesəḡav m̃os gamito.

¹⁰ Husur nəvanuan p̃isi lotousi, dereh likade; avan ideh todoḡi, dereh tisaḡi; ale avan ideh todeldel, dereh nabopita tesəḡav m̃osi.

¹¹ Gamit ideh tovi aTata, anatum̃ ḡeus naieh, gilav nəm̃at maii a?

¹² O anatum̃ ḡeus nədavurhuman, gilav naskopion maii a?

¹³ Naut kəmas mət̃tosa, gamit mət̃oləboi mət̃bilav naviolan tovoi gail mai anatumit gail. Be aTata len nəmav eviol səhor gamito; dereh teviol hən aNunun mai alat lotous gai!”

aYesu mai aPeelsepul
(*Mat 12.22-30; Mak 3.20-27*)

¹⁴ Len nəboḡ sua aYesu ehut natəmat toḡutḡut. Nəboḡ natəmat tomakuv tonoḡ, naulum̃an toḡutḡut a m̃o isor, ale naluḡoh luḡaḡ lan.

¹⁵⁻¹⁶ Ale galit galevis luke ligol aYesu tisab, imaienan lousi hən namerikel hən nəmav. Avil galevis am luke, “Gai ehut natəmat gail len nədaḡan siPeelsepul,* aḡiltitəmat setəmat gail!”

* **11:15-16:** *Peelsepul* evi nahəsan aSetan sua toil a m̃o hən natəmat gail mai nanunun margobut gail.

17 AYesu eləboi nənauan salito, ale isor mai galit ke, “Nəkantri, nəvanuan han gail lotobalkabaŋ, dereh timasirsir, teḅəḅesw. Mai nahəmar toḅalkabaŋ, dereh asike evi bathudud am.

18 ASetan təḅal mai natəmat san gail, dereh temədas nədaŋan san, nənauan enan imelmel ma-suŵ! Nokəmaienan husur mətuke nohut natəmat gail len nədaŋan siPeelsepul.

19 Ginau nətahut natəmat gail len nədaŋan siPeelsepul, ahai susur samit gail lohut galit len nədaŋan sise? SiPeelsepul a? Imagenan ahai susur samit gail loŵusani ke məttosab.

20 Be nəḅehut natəmat gail len nədaŋan siGot, imagenan, natohan pipihabəlan aGot ibar gamit tia.

21 “ASetan esumān naulumān todaŋ tokad natit hən nəḅalan, tokəta kəkol hən naim san, ale natit p̄isi san losuh ivoi.

22 Avil nəḅoŋ avan sua todaŋ səhori toḅal maii, iḅal səhori, beti ikol nametəlai nəḅalan san dan niben, ilav kuv natit hən nəḅalan gai todaŋ lan, ale epəpehun natit p̄isi san.

23 Avan ideh satoh len nətarhət sagw, avan en evi enemi sagw; ale avan ideh sasəsəgov mai ginau len nəmatuan, gai igol imaḅip̄iriah; asike ḅesəhar nəvanuan gail van hən aGot, esəhar nəvanuan gail van vəsab.”

*Natəlmaman hən nanunun nəmargobut
(Mat 12.43-45)*

24 AYesu isor tətəs am ke, “Datusor husur nahutian hən natəmat gail. Ale, nəḅoŋ nanunun nəmargobut tovan dan nəvanuan ideh, nanunun

nəmərgobut enan iyar turtur naut masmas gail hən bīsab̄ naut ideh hən b̄iṇav̄ṇav̄ lan, be idon̄ sob̄uer hən̄i. Beti natəmat ikel mai gai gabag, ike, ‘Netəlmam bai vi lan naim sagw notogam dani.’

²⁵ Nəboṇ tobar nəvanuan gai tovan dani, nəvanuan enan ehum naim tob̄əbesw, lotosir vahvahuri, tuan təlmam hən natit p̄isi tonor.

²⁶ Beti ivan vasəhar nanunun toməlevru lotosa masuṽ am səhor gai, ale nəboṇ lotob̄is len nəvanuan, lutoh tin ei. N̄a nəvanuan enan, nəmauran san isa habat am səhor ta m̄o.”

²⁷ Nəboṇ aYesu tokel natgalenan sal, apəhaṽut sua len naluṽoh ikai van hən̄i ke, “Anam̄, napəhaṽut topas gaiug mai tovəhasus hən gaiug, aGot igol ivoi hən̄i!”

²⁸ Avil aYesu ike, “Tarhət nəsa gotokele, aGot igol ivoi am hən alat lotosəsəlōṇ husur nasoruan san ale lotogole.”

Nəvanuan gail loləṇon namerikel

(Mat 12.38-42; Mak 8.12)

²⁹ Nəboṇ naluṽoh pəpadaṇ hən aYesu lotosob̄ur am, ike, “Naur ta daməṇai lusa masuṽ. Lous namerikel be ginau asike nugol namerikel ideh be nəsa tovisi hən aJonah ṇai.

³⁰ Nəsa tovisi hən aJonah eṽusan alat a Nineveh ke aGot tosəvati. Imagenan, nəsa b̄evisi hən aNatun Nəvanuan, dereh teṽusan naur ta daməṇai ke aGot tosəvati.*

³¹ Len nəboṇ aGot b̄epəpəhun navoian dan nəsaan, NaKwin hən naSaut dereh tile məhat kel kot nəsaan sinaur ta daməṇai, tike naur egai limaspanis. Dereh tigol timagenan husur egəm len

* **11:30:** Jna 3.3-5

nətarhət navile a pan hən bəsəsəloŋ hən namiti-sau siSolomon hən nəmauran tonor, be gagai, ikad natesua gegai toyalyal səhor aSolomon.*

³² Len nəboŋ aGot bəpəpəhun navoian dan nəsaan, alat a Nineveh dereh leil, kel kot nəsaan sin-aur ta daməŋai, like naur egai limaspanis. Alat a Nineveh dereh ligol naten husur ke, nəboŋ aJonah tokel ur napisulan siGot, galit lupair dan nəsaan salito, be gagai ikad natesua gegai toyalyal habat səhor aJonah.*

*Naŋial hən niben nəvanuan
(Mat 5.15, 6.22-23)*

³³ “Avan ideh, nəboŋ topigau naŋial, sasusuani o sariŋi pipibiliwai, be eriŋi len nəhai ririŋ məhat hən alat lotobis lohoim ləberis naŋial han.

³⁴ Namətaŋ ehum naŋial tolav naŋial mai nibem. Nəboŋ namətaŋ tovoi, nibem kavkav epul hən naŋial. Be nəboŋ toməsah, nibem epul hən nəmargobut.

³⁵ Gigole ke naŋial len nəloŋ savi margobut.

³⁶ Bimaienan, nibem kavkav bəpul hən naŋial, səkad nahudhubem tomotmot, dereh tepul hən naŋial hum naŋial nəboŋ tomias gaiug.”

*AYesu isor tas naFarisi gail
(Mat 23.1-36; Mak 12.38-40; Luk 20.45-47)*

³⁷ Nəboŋ nasoran en siYesu tomadhanon, na-Farisi sua eusi hən bihan maii, ale aYesu ebis lohoim, ipat hən nətarhəgarin təban natev, ihan.†

* **11:31:** 1Ki 10.1-10 * **11:32:** Jna 3.5, 8, 10 † **11:37:** Len nəboŋ enan nəvanuan gail lupat len nəmel təban natev topitol ale luhan. Lohusur navide silat a Rom.

38 Avil naFarisi esəhoʋut husur aYesu sakəkəsəval a tahw hən bīhan.

39 Beti Nasuḅ ikel maii ke, “Gamit naFarisi gail māu, mətəkəkas navivile hən nabiliwai mai nasiloh avil len nəlomito mətōpul hən na-ləŋon-masuḅ-hən-natite-an, mai nəsaaan.

40 Mətumelmell! AGot toum hən navivile hən nəvanuan, gai eum hən nəlōn am.

41 Be dan nəsaa topat len nəlomito, viol mai alat lotōmidol, imagenan natit p̄isi tiveveu len gamito.

42 “Be gamit naFarisi gail, nəmauran samit tisa vəsaa batbat husur mətōviol mai aGot hən esua len tosəŋavur hən namint, narue mai natuhluhai‡ gail am dan nəhol samito be mətosaləŋon husur nanoran mai na-ləmas-buni-an siGot. Mitimasgol eru enan be sa-nəlomit tibōŋbōŋ hən naviolan len tosəŋavur.*

43 Gamito naFarisi gail, nəmauran samit tisa vəsaa batbat husur mətōləŋon buni ke mətōbətah a m̄o len naim nabōnḅōnan, mətōləŋon buni ke nəvanuan len nəmaket lukel na-ke-ivoi-an mai gamito.

44 Nəmauran samit tisa vəsaa batbat husur mətōsuḅman nabur nəmatan səkad naburhes. Nəvanuan gail luyar lan be lotətan həni ke tokad natit toḅo butite.”§

45 Avan sua tokad namitisau hən nalo ike, “Hai p̄usan, nəbōŋ gotokəmaienan gusor viles ginamit am bolai.”

‡ 11:42: *Namint, narue mai natuhluhai* lovi nalukai lotoriŋi len nəhanian hən nabus han bivoi am. * 11:42: Lev 27.30; Deu 14.22

§ 11:44: AYesu ike naFarisi gail lugol nəvanuan lotohusur galito loḅiŋḅiŋal len nalo siMoses, ləsəveveu am. Num 19.16.

⁴⁶ AYesu isor vari ke, “Gamit mættokad namitisau hæn nalo, nēmauran samit tisa vesa batbat. Husur mætorin namelasan len nēvanuan gail gol lodedas lēbevusi, avil gamito mætsasusupah mai galito hæn natideh sasua.

⁴⁷ Nēmauran samit tisa vesa batbat husur mætoum hæn naḅurhes topəhas mōs ahai kelkel ur gail ke mætsahusur galito, atəmamit gail ta sutuai lotoparu bubun galito.

⁴⁸ Imagenan mætugol iḅarḅar ke mættodañ hæn nesa atəmamit ta sutuai lotogole; galit luparu bubun ahai kelkel ur gail, ale gamit mætoum hæn naḅurhes salit gail.

⁴⁹ Bathut enan namitisau hæn nēmauran siGot ikele am ke, ‘Dereh nesəvat ahai kelkel ur mai ahai pispisul gail van hæn nēvanuan gail. Dereh nēvanuan gail liparu bun galevis ale lemədas bun galevis am.’

⁵⁰ Husur enan aGot dereh terin nēmatan sihai kelkel ur ḅisi ta mō len natuḅatan hæn navile a pan len naur ta daməḅai.

⁵¹ Nēmatan salit etuḅat len nēda hiApel van vəbar nēda hiSekariah lotoparu buni rivuh hæn nēmel tumavan mai naim siGot. Evoi, nukel mai gamito ke aGot tipansem naur ta daməḅai sil nēmatan galen ḅisi.*

⁵² “Gamit mættokad namitisau hæn nalo, nēmauran samit tisa vesa batbat! Husur mætokəkol gat naḅisal hæn nēvanuan gail ləbetətan hæn aGot. Gamito mætsaləboi aGot, ale mætomədas alat lotoləḅon ke leləboii.”

⁵³ Nəboḅ aYesu torin naut enan, naFarisi gail

* **11:51:** Gen 4.8; 2Chr 24.20-21

mai ahai þusan gail hæn nalo lupair dani, lotuþat hæn læbisor tasi væsa, ale lotuþat hæn læþeusi nau-sian todaŋ gail.

⁵⁴ Lusor utaut hæn læþitah gati, luke ligol tekækos len nasoruan san.

12

Sagesum̃an naFarisi gail

(Mat 10.26-27)

¹ Næboŋ naluŵoh lotogæm þonþon, lusobur masuŵ, loririhit palpal rielito, ale aYesu etuþat hæn þisor mai ahai susur san gail bai, ike, “Mætelөлəgau! NaFarisi gail lohum nayis, naþusanan salito iperŋan nævanuan þisi be galit gabag læsagol næsa lotokele.

² Natit þisi nævanuan gail lotokabut gole, dereh aGot tevuhe. Natit þisi lotosusuani, dereh tevəhoti.

³ Imaienan, næsa mættokele len næmargobut, dereh tegæm len namial, ale næsa mættosor lahlah hæni lohoim, dereh tevivile, nævanuan þisi lesəsəloŋ hæni.

Mætemətahw len aGot ηai

(Mat 10.28-31)

⁴ “Nabubur sagw gail, nukel mai gamit ke, samtemətahw len alat lotogol nibemit þimat. Næboŋ lotogole tonoŋ lodədas læþigol natideh am.

⁵ Avil dereh neŵusan gamito hæn ase m̃au mæþemətahw lan: Mætemətahw len atenan togol nibemit þimat mai tokad nədaŋan hæn þibar hæn gamito vi lan nəhab nəmatan. Nokitin, mætemətahw lan!

6 Mətöləboi mətḃeṽur nəsparo* erim hən nəvat tokəkereh toru a? Be nəlon aGot sabonḃonḃon hən ideh.

7 AGot eḃuruḃ gat nasivur ṽisusua len nəkadumito. Samtemətahw, len nənauan siGot mətəsəhor masuṽ hən nəsparo tosoḃur.

*Sageməmau hən aYesu
(Mat 10.32-33, 12.32, 10.19-20)*

8 “Nukel mai gamito, avan ideh tokel uri ke tovi esagw len nəhon nəvanuan gail, aNatun Nəvanuan dereh tikel uri ke tovi hai susur sagw kitin len nəhon aḃel siGot gail.

9 Be avan ideh tokel uri ke savi esagw mai nəvanuan gail, dereh nikel uri ke savi esagw len nəhon aḃel siGot gail.*

10 Avan ideh tosor tas aNatun Nəvanuan, nəsaan san dereh timaruḃat dani. Avil nəvanuan tosor mədas aNunun aGot, aGot asike eruḃat nəsaan enan dani.

11 “Nəḃonḃon ləḃesəhar gamito a ḃəo hən nəḃonḃonan o alat lotoil a ḃəo o nəvanuan totibau gail, samtinau masuṽ ke mitisor kitin mabe husur gamito o mitikel nəsa,

12 bathut len nəḃonḃon enan ḃai aNunun aGot dereh teṽusan gamito hən nəsa ḃəu mətḃikele.”

Amelmel sua topul hən natit ḃisi

13 Beti sua len naluṽoh ikel mai aYesu ke, “Hai ḃusan, kel mai aṽagw ke tepəpehun nasugurun atəmanamər tomat mai ginau.”

* 12:6: Nəsparo evi natuhman naməsav. * 12:9: 2Tim 2.12

14 Be aYesu ikel maii ke, “Tegai, ase itabtabuh len ginau hən nə̃bisə̃ səhot nəsa ɓinor hən gaməru? Səpat len ginau.”

15 Beti ikel mai nalũoh ke, “Mətelələgau! Kətkəta kəkol hən gamito ke na-lə̃non-təməhav-həni-an tiltile gail salibar gamito: husur nəkadun nəmauran sinəvanuan səpat len natit tosoɓur tokade.”

16 Eɓusan, iɓol mai galit ke, “Ikad avan sua topul hən nəvat, nətan san topul masũ hən nəhanian,

17 ale gai səbən inau ke, ‘Nigol nəsa? Nəsəkad naut ideh hən nəbetuan nəhanian hagw ɓesuh lan.’

18 Beti ike, ‘Nigol maieg həni. Dereh nitohtoh naim nəhanian sagw gail ale neum hən ideh lə̃betibau am. Ale dereh netuan namisurhut gail, nəhanian mai natit ɓisi sagw gail lan.

19 Ale dereh nisor gabag len ginau ke, “Gukad natit tovoi isoɓur lə̃besuh tebəlav, nasihau tisoɓur. Giɓavɓav ɓai! Han, mun vahəhãur.”

20 Avil aGot ikel maii ke, ‘Gumelmel! Len mariug daməɓai gimaslav təlmam hən nəmauran sam̃! Ale ase tikad natgalenan gotoutaut həni m̃os gaiug?’

21 “Dereh timaienan hən avan ideh tosaɓ tuan natite m̃os gai gabag, be səkad nəsa aGot tolə̃ɓoni.”

Sa-nauan sam̃ tetuhatuh
(Mat 6.25-34)

22 Beti aYesu isor mai ahai susur san gail ke, “Nukel mai gamit ke, samtinau tuhatuh hən nəmauran samito, nəsa mətɓihani; samtinau masũ hən nibemito mai nəsa mətɓesuni.

23 Nəmauran esəhor nəhanian, ale nibemito esəhor nahurabat gail.

24 Mitinau nēman sua, nareven†: lēsəməbul natideh, lēsəlav kukuv nēhanian, lēsətuān nēhanian sasuh lohoim, avil aGot evəŋan galito. Mətosəhor masuŵ hən nēman gail!

25 Mətələboi mət̃bigol nēmauran samit təbəlav am len nə-nau-masuŵ-həni-an samito a? Aoa, səmagenan!

26 Mət̃bedədas mət̃bigol natit tokəkereh maienan, imab mətunau tuhatuh hən natit p̃isi am?

27 Mitinau napusihai mai naŵide hən natovan han. Saum, sasod nahurabat. Be nukel mai gamit ke napəhasan hən napusihai enan esəhor napəhasan siSolomon len nahurabat bilbil san.*

28 AGot bigol napusihai naliol bəpəhas maienan, naut kəmas topus daməŋai ale pelan topaŋ len naoven; a məhat hən natenan, tikol nahurabat gail len gamit tabtab. Wereh! Nadəlomian samit ekəkereh!

29 Gamito, samtinau tabtab hən nəsa mət̃bihani mai nəsa mət̃bemuni, samtinau tuhatuh həni!

30 Samtehum naluŵoh hən nametbəs len navile a pan lotoumum mōs natgalenan. ATəmamit len nəmav eləboii tia ke mətumaur len natgalenan.

31 Avil mətələŋon nəsa aGot toləŋoni len natohan pipihəlan, ale dereh natgalenan am legəm hən gamito.

*Samterij nəlomito len nəvat
(Mat 6.19-21)*

† 12:24: Nareven evi nēman tomermer sua tohanhan namisurhutite. * 12:27: 1Ki 10.4-7

32 “Samtemətahw, ahai susur sagw məttohum natuhvəshəipsis. ATəmamito ehəhəvur hən ðeviol hən natohan pipihəbələn mai gamito.

33-34 Mətbələŋon nəsa aGot toləŋoni, ehum məttohum hən nəpaus m̄os gamito len nəmav hən asike emətartar be topul hən nakontit gail. Nakontit galenan, asike eḅuer, nəvanuan vənvənah asike evənohi, nəbar̄m̄om asike emədasi.‡ Bathut ke, naut nakontit sam̄ gail lotopat lan, dereh nələm̄ tu tipat tabtab lan. Imaienan mətəḅur hən natit samit gail, ale viol hən nəvat han mai naməsal gail.”

Utaut tabtab

35 AYesu isor am ke, “Mətesun nahurabat, utaut vir nauman, gol nam̄ial samit tipaŋ tabtab.

36 Mətesuñan nəvanuan nauman gail lototoh vir amasta salito ḅetəlmam dan nəhanan hən nəlahan. Beti nəboŋ ḅetəlmam, ḅideldel, vəha-sua ŋai lesəŋav hən nabopita m̄os gai.

37 Navoian tipat len slev gail nəboŋ amasta ḅetəlmam, ḅeris ləboii ke lotolele, lotoutaut viri. Nokitin, gai tesun nahurabat nauman, ale tikel mai galit ke lebətah garu len natev, ale dereh tēpəpəhun nəhanian van hən galito.

38 Navoian tivan hən naslev gail ləḅeutaut hən nagəmaian simasta salito naut kəmas ḅegə̄m tubloh len mariug o nəboŋ nəman ḅekəkəraiko.”

39 Ale aYesu ike, “Be mitinau nategai ke: amahēan naim taləboi namityal nəvanuan vənvənah tagəmai, tautaut hən atenan asike taḅur naim vi lohoim.

‡ 12:33-34: Len naut susus nəbar̄m̄om ikat tətər nahurabat gail.

40 Gamit am, mitimasutaut, husur aNaturan Nəvanuan dereh tegəm len namityal mətsevətvat viri.”

Nəvanuan nauman tovoi
(Mat 24.45-51)

41 Beti aPita eusi ke, “Nasuḅ, nəḅol ṗusan enan, gukele mai ginamit ŋai o mai nəvanuan ṗisi am?”

42 Nasuḅ isor vari maiegai ke, “Ase evi nəvanuan nauman tokad nəkadun mai namitisau hən na-il-a-mō-an amasta san toriŋi ke teil a mō hən nəvanuan nauman ṗisi, toke tepərehun nəhanian halito len namityal nəhanan?”

43 Amasta ḅivahim, ḅisaḅ naslev enan togol nau-man san, aslev enan dereh tehəhaḅur habat.

44 Nokitin ke, amasta dereh titabtabuh len naslev enan hən ḅekətkəta təban natit ṗisi san.

45 Avil naslev en ḅikel mai gai gabag ke, ‘Amasta sagw evəlo hən ḅegəmai,’ ale ḅetuḅat v̄as alalum̄an mai alatpəhaḅut nauman, ḅihan, ḅemun vatərog, gai timabe?”

46 Amasta san dereh tetəlmam len nəmariboŋ naslev enan səvatvat viri, mai namityal naslev saləboii. Amasta tita kotovi ale riŋi mai alat ləsəkad nadəlomian.

47 Naslev toləboi naləŋonian simasta san be sautaut, mai sagol husur nəsa tokele, dereh amasta tiḅas masuḅ həni.

48 Be naslev saləboi naləŋonian simasta san ale sagol nəsa toləŋoni, dereh amasta tiḅasi be savi vəha-səḅsəḅur. Avan ideh aGot tolav tosoḅur maii, aGot ike tilav təlmam hən tisoḅur. Mai avan ideh aGot toriŋ tosoḅur len navəlan, aGot ike tilav təlmam hən tisoḅur am təban.

*AYesu igol nəvanuan lopəpəhw
(Mat 10.34-36)*

49 “Ginau nogəm hən nəbepəḡas navile a pan; noləḡon buni ke tatuḡat paḡ ma tia.

50 Ikad nəbaptaisan§ hən nəḡibaptais lan; ale noləḡon isa masuḡ vir nanoḡan han.

51 Məḡunau ke notogəm hən nəḡilav natəḡmat gəm vi lan navile a pan? Ao! Nukel mai gamito, nulav napəpəhwan.

52 Daməḡ van tikad erim len nəbathudud ləḡepəpəhw dan galit gabag, eru ariḡal mai itor, itor liḡal mai eru.

53 Bathut len ginau, alatmitəman lepəpəhw, atəman tiḡal mai anatun uluḡan, anatun uluḡan tiḡal mai atəman; anan tiḡal mai anatvavin, anatvavin tiḡal mai anan; avilah tiḡal mai avuḡon pəhaḡut, avuḡon pəhaḡut tiḡal mai avilah san.”*

*Ris ləboii ke timabe
(Mat 16.2-3)*

54 Isor tətəs mai naluḡoh ke, “Nəboḡ məḡtoris nəmarigw topit vi məhat len nawes, vəha-sua ḡai mətuke, ‘Dereh teus,’ ale imaienan.

55 Mai nəboḡ nəlan toḡuv len nasaut** mətuke, ‘Dereh naut tepud,’ ale imaienan.

56 Vanuan nagəḡərasan gail! Məḡokəta ləboi nətan mai nəmav ke dereh naut timabe, imabe məḡodədas məḡbekəta ləboi nəsa tovisi gagai?††

§ 12:50: Gegai aYesu isor husur na-ləḡon-isa-vəsa-an mai nəmatan san bimasvi lan. * 12:53: Mic 7.6 ** 12:55: Len naut a Israel, nəlan len nasaut igol ke naut epud masuḡ. †† 12:56: Namilen ke nəsa aYesu togole len nəboḡ nauman san gail.

Gol natəmat mai aenemi sam̃ gail
(Mat 5.25-26)

⁵⁷ “Imabe mətodədas mətbeləboi nəsa tonor?”

⁵⁸ Nəboŋ gotovi lan nakotan mai atenan tosor tas gaiug, len naŋisal len nəyaran saməru gehisi ke mirikad natəmat tətəs. Asike gəb̃igole, dereh teliv gargar gaiug vi lan nəmatsistret, ale nəmatsistret teriŋ gaiug len navəlan nalipah, ale nalipah tibar hən gaiug len naim bəbaŋis.

⁵⁹ Nukel mai gaiug ke, asike govivile dani vəbar gəb̃evur p̃is nəvat hən nəp̃ain nəmatsistret toriŋi. Len naṽide tomaienan, gimasgol natəmat mai aGot tutut, hən asike gəb̃ipanis.”

13

Gipair dan nəsaan, sagisa o dereh gimat

¹ Ikad alatevis len nəboŋ enan lotosor mai aYesu husur auleKalili galevis, aPilate tota bun galito, boŋ hən nəda halito mai nəda hən naviolan lototutumav həni.

² AYesu isor var galit ke, “Mətunau ke alaten a Kalili lusa səhor alat a Kalili p̃isi husur nəmatan salit isa maienan?”

³ Ao, nukel mai gamit ke, asike mət̃bipair dan nəsaan samito, dereh mitimat hum galito.

⁴ Mətunau alat lotovi 18 lotomat nəboŋ naim tosaŋsah vi məhat a Siloam toteh len galito? Mətunau ke lusa səhor galit p̃isi am lotosuh a Jerusalem a?

⁵ Aoa, nukel mai gamit ke, asike mət̃bipair dan nəsaan samito, gamit p̃isi dereh mitimat maienan.”

Nəhai nafik səvan

⁶ Beti aYesu eḡusan, iḡol ke, “Avan sua ikad nəhai nafik tovutani tia len nəhol nakrep san, ale ivan vədas v̄ite lan soḡuer.

⁷ Na ikel mai naulum̄an tokətkəta təban nəhol ke, ‘Geris! Husur nasihau itor tia nogəm das soḡuer hən nav̄it nafik len nəhai egai. Ta ḡuri! Itov kəmas, mabe?’

⁸ Isor vari ke, ‘Nasuḡ, riḡi tipat vir nasihau tesual am. Dereh nekir garu lan beti riḡ natibuluk lan.

⁹ Ale ḡiv̄an len nasihau ḡegəmai, ivoi; be asike ḡiv̄an, ta ḡuri!’ ”

AYesu igol abareab inor len nəSappat

¹⁰ Len nəSappat sua aYesu eḡusan len naim nabonḡonan sua.

¹¹ Ikad abareab sual ei, nanunun tosa sua togol niben isa hən nasihau tovi 18. Ale etəmadehw masuḡ, gai edədas ḡeil ḡinor.

¹² Nəboḡ aYesu torisi, ekisi gəmai ale ike, “Bareab, gumadhamakuv dan naməsahan sam̄.”

¹³ Ale eriḡ navəlan gəlaru lan. Vəha-sua ḡai eil inor təlmam ale isor sal suh nəyalyalan siGot van.

¹⁴ Naulum̄an toil a m̄o len naim nabonḡonan, nəlon ipaḡpaḡ husur aYesu ilav kuv naməsahan len nəSappat, ale ikel mai naluḡoh ke, “Ikad nəmariboḡ nauman toməlevtes. Na mətəgəm hən mətḡbimaur len nəmariboḡ galenan, samtegəm len nəSappat!”*

¹⁵ Ris Nasuḡ tosor vari ke, “Mətovi vanuan gəgəras! Gamit ḡisi mətəsah ruḡat nabuluk o natoḡki len nəSappat ale mətəsəhari vivile hən ḡemun a?

* **13:14:** Exo 20.9-10; Deu 5.13-14

16 Be napəhaʋut egai, tovi anatvavin aAraham, aSetan tobanjis gati nasihau tovi 18, sanor hən b̄imakuv dan nəbanjisan len nəSappat a?”

17 Nəboŋ aYesu tokəmaienan, galit p̄isi lotosor tasi, nahurulit isa habat, be naluʋoh kavkav lohəhaʋur len natit tovoi buni gai togol gail.

Nəb̄ol p̄usan gail husur namisurhumastat mai nayis

(Mat 13.31-33; Mak 4.30-32)

18 Beti aYesu ike, “Natohan pipihabəlan aGot imabe? Ehun nəsa? Nekəmaibe?”

19 Ehun namisurhumastat avan sua tobar həni len nəhol san, ale itov, egəm etibau hun nəhai, ale nəman naməsav gail loum hən nəhai ŋodŋod len nəpashəte.”

20 Beti isor am ke, “Nike natohan pipihabəlan aGot ehun nəsa?”

21 Ehun nayis, napəhaʋut sua tolavi, toḅundasi len nəhad nəflaua totor* van vəbar nəflaua p̄isi to-tob.”

Nabopita tomagugun

(Mat 7.13-14, 21-23)

22 Beti aYesu iyar tur nəbiltivile mai navile gail, eḅusan ale iyar vi Jerusalem.

23 Ale avan sua eusi ke, “Nasuḅ, dereh nəvanuan levis ŋai limakuv dan nəpanismen siGot a? Sasobur a?” Ale ikel mai galit ke,

24 “Hisi hən mətḅəḅisutur bopita tomagugun; husur nukel mai gamit ke tisoḅur luke leḅis lan be lodədasi.

* **13:21:** *Nəhad nəflaua totor evi nəflaua tosoḅur. Len nasoruan ta Kris lokisi hən nəsata totor.*

25 Nəboŋ amahean naim tole məhat, ale tokəkol gat nabopita, dereh məteıl vivile. Mətetubāt deldel len nabopita, mitike, ‘Nasub, səŋav hən nabopita hən ginamito.’ Ale gai tisor var gamit ke, ‘Nəsələboi kas gamito. Naut samit a be?’

26 Beti mətetubāt sor ke, ‘Namtuhan mai gaiug. Gaiug goṗusan len naṗisal sinamit gail.’

27 Avil tike, ‘Nukel mai gamito, nəsaləboi kas gamito, gamit alat a be? Mətevi tut, gamit məttogolgol nəsaan!’*

28 Dereh gamit mititaŋ, mitidesdes batriṽoriṽ len nəboŋ mətberis aApraham, aIsak mai aJakop mai ahai kelkel ur ṗisi len natohan pipihabəlan aGot be gamit səbomito, aGot tibar hən gamito vivile.

29 Nəvanuan gail dereh legəm len nais mai nawes mai nanot mai nasaut, legəm len naut ṗisi ale lihan len nabiltihanen len natohan pipihabəlan aGot.

30 Ale məteris! Ikad nəvanuan kəmas ləbегəm vi vanuan totibau gail, ale ikad nəvanuan totibau gail ləbегəm vi ut kəmas.”

*AYesu mai aHerot
(Mat 23.37-39)*

31 Len nəboŋ enan naFarisi galevis logəm həni, lukel maii ke, “Gerin naut egai, gam yav dani husur aHerot Antipas ike tigol gimat.”

32 Ale ikel mai galit ke, “Mitia kel mai nafoks† enan ke, ‘Daməŋai mai pelan dereh nehut natəmat

* **13:27:** Psa 6.8 † **13:32:** *Nafoks* ehum nalipah be akis ike tikat bun nəman gail be səhanhani, mai ikad nəkadun mai naṽide hum nahit tosusan gai.

gail sal mai nigol sal nəvanuan limaur, ale hois nesib.’

³³ Naut kəmas, len naʔisal sagw nimasvan daməŋai, pelan mai hois, bathut ke len naut a Jerusalem ʔai ahai kelkel ur ʔisi loləboi ləbimat.

³⁴ “O Jerusalem, Jerusalem, gaiug gugolgol ahai kelkel ur gail lumat, gotububun alat aGot tosul galit van hən gaiug. Len nəboŋ isobur tia nuke nihavhav hən alahutai sanġ hun natopəhaʔut tohavhav hən natuhman san gail pipihabəlan, be gomətahuni.

³⁵ Məteris, naut a im samit eḅəḅesw.* Nukel mai gamit ke asike mətoris ginau am vir məḅbike, ‘AGot tigol navoian van hən ategai togəm len nahəsan Nasuḅ aGot.’ ”*

14

AYesu ilav kuv naməsahan len nəSappat

¹ Len nəSappat sua, nəboŋ aYesu tobis lohoim sinəvanuan sua toil a mō hən naFarisi gail, hən bihan, lokəta mətani.

² Ale len nəhon aYesu ʔai ikad naulunġan narien mai navəlan gəlaru lototob.

³ AYesu eus alat lotokad namitisau hən nalo mai naFarisi gail ke, “Inor hən nəvanuan biġol avan ideh biġaur len nəSappat a?”

⁴ Be naut eḅut, ləsasor. ʔa aYesu etəgau atenan gol ke imaur ale esəvati van.

⁵ Beti eus galit ke, “Gamit ideh biġad anatan o naḅuluk toteh len naḅurhuwai, asike goliv kuv tutut həni, naut kəmas tovi nəSappat a?”

* **13:35:** Jer 12.17, 22.5 * **13:35:** Psa 118.26; Luk 19.37-38

6 Ale lodēdas lēbisor var natgalen tokele.

AGot eputsan alat lotovi ut kēmas

7 Nəboŋ aYesu tobunus ke alat lotogəm hən nəhanan lotolekis hən naut tovoi rivuh, iḃol, eḃusan magegai ke:

8 “Nəboŋ avan ideh ḃeus gaiug hən gəḃegəm hən nəlahan ideh, sagilekis hən naut tovoi rivuh. Husur nəvanuan totibau hən nəlahan ḃeus avan ideh totibau tosəhor gaiug,

9 dereh gai ḃegəm hən gaiug tike, ‘Gilav namilem̃ mai ategai.’ Ale dereh nahurum̃ tisa, gimasbətah vi tut.

10 Be nəboŋ avan ideh ḃeus gaiug hən gəḃegəm hən nəhanan, lav naut ideh a tahw. Imagenan nəvanuan totibau hən nəhanan, hum ma ḃegəm sor mai gaiug hən ḃike, ‘Tegai, gaiug gevi rivuh hən gəḃebətah ḃivoi.’ Ale len nəhon nəvanuan ḃisi lotohan mai gaiug, dereh getibau.*

11 Husur avan ideh ḃipatpat gai məhat, dereh tegəm vi ut kēmas, be ideh ḃigol gai gabag ḃevi ut kēmas, dereh aGot teputsani.”

12 Beti aYesu isor mai atenan tousi hən ḃihan ke, “Nəboŋ gəḃikad nəhanan tublial o ut mēdau, sageus nabubur sam̃ gail, aḃam̃ gail, amaheam̃ gail o alat lotosuh pəpadaŋ lotopul hən natite. Gəḃigole maienan, dereh leus təlmam hən gaiug ale enan tevi nə-sar-gele-an sam̃ tegəm hən gaiug.

13 Be nəboŋ gəḃeutaut hən nəhanan, us naməsal gail, alat nahudhubelit sanor, alat narielit togau mai ametḃesw gail;

* **14:10:** Hən naves 8-10, Pro 25.6-7

14 ale aGot tigol navoian van hən gaiug. Naut kəmas lodədas ləbisar gel gaiug, dereh nə-sar-gele-an tegəm hən gaiug len nəboŋ alat lotonor ləbile məhat dan nəmatan.”

*Nəbol þusan hən nabiltihanan
(Mat 22.1-14)*

15 Nəboŋ galit sua, tohan maii, tosəsəloŋ həni, isor mai aYesu ke, “Avan ideh bihan len nabiltihanan topat len natohan pipihabəlan aGot, navoian siGot igol ikab həni!”

16 AYesu ikel maii ke, “Avan sua eutaut hən nabiltihanan ale eus isoḅur.

17 Len namityal hən nəhanan esul naslev san hən bikel mai alat tous galit ke, ‘Mətegəmai, husur natit þisi eutaut tia.’

18 Be loŋit nəholito, logəraŋi maiegai: Esua ike, ‘Ereh! Numadhaṽur nətan sua ale nimasvan hən nəberisi.’

19 Sual am ike, ‘Ereh! Numadhaṽur nabuluk tosəŋavur lotoum ṽiruaru ale nimasvan hən nəḅeum risi lan gail.’

20 Sua tətəs am ike, ‘Ereh! Numadhalah ŋai, ŋa nodədas nəḅegəmai.’

21 Na naslev etəlmam, ikel ur nəsa lotokele mai amasta san. Beti amahean naim nəlon ipaŋpaŋ habat ale ikel mai atenan ke, ‘Giŋad tutut vi lan nabiltiþisal mai naþisal gail len nabiltivile, ale səhar naməsəl gail gəmai, mai alat nahudhubelit sanor, ametḅesw gail mai alat narielit togau.’

22 Sədareh naslev ike, ‘Nasuḅ, nəsa gotokele, nugol þisi, be naut kəmas alaten lotosoḅur, nəhanian isoḅur ipat sal.’

23 Beti amahean naim isor vari ke, ‘Gevi lan naþisal, husur napisbihol gail, taltal hən nəvanuan gail hən ləbēgəm vi lan naim sagw hən bəpul.

24 Husur nukel mai gaiug, galit ideh notous galit a mō, asike luhan ris nəhanian len nəhanan sagw.’ ”

*Idaŋ hən nəvanuan bəvi ahai susur siYesu
(Mat 10.37-38)*

25 Nabiltiluŋoh luyar mai aYesu, ale ipair van hən galito, ike,

26 “Avan ideh bēgəm hən ginau bəlomas masuŋ hən ginau səhor nəbathudud san sumñan tomətahun bun atəman mai anan, asoan mai anatun gail, aŋan mai aŋavinen gail, o nəmauran san am, ale eləboi bəvi ahai susur sagw.

27 Avan ideh asike bīpat nəhai balbal san ale husur ginau, gai edədas bəvi ahai susur sagw.†

28 Husur gamit ideh bīke bəum hən naim sahsah vi məhat; gai tebətah bai hən bəpuruŋ tuan nəvat hən bələboii ke ihau hən naim bīhav m̄au a?

29 Asike bīmaienan, tehir nəpaudesen san be edədas bəum p̄isi, ale dereh nəvanuan p̄isi lotorisi, letuŋbat sor vīlesi, ke,

30 ‘Geriŋ atenan. Etuŋbat um hən naim be edədas bəum p̄isi.’

31 O nakiŋ ta be ia gol nəbālan mai nakiŋ togon be sabətah hən bəbunusi bai ke, nasoltia tovi 10,000 san eləboi bībāl səhor togon tokad 20,000 togəm hən bībāl maii m̄au a?

† 14:27: Namilen ke ahai susur siYesu timasutaut akis hən bimat sil na-husur-aYesu-an.

³² Binau ke edədas biḅal səhori, esul avan sua san tosor m̄osi mai nakiṅ togon nəboṅ totoh a tut sal, hən ḅeusi ke, ‘Nəḅalan tinoṅ mabe?’

³³ Imagenan, gamit ideh asike ḅeriṅ gaḅulan natit ḅisi san, gai edədas ḅevi ahai susur sagw.

Nətas, nabus han tomasig
(*Mat 5.13; Mak 9.50*)

³⁴ “Nətas ivoi len nəhanian, be nabus hən nətas ḅimasig hən ḅeduḅe, tegəm vi tas tətəs am mabe?”

³⁵ Nətas enan sanor hən ḅigol nətan ḅivoi, sanor hən ḅigol natibuluk len naut sogsog ḅivoi hən nətan, nəvanuan ḅisi lubar həni ḅai.‡ Avan ideh tokad nədariṅan hən ḅesəsəlon, tesəsəlon buni.”

15

Nasipsip tomasig

¹ Boṅ sua nəvanuan nətaks gail mai alat nəsaan logəm təban aYesu hən ləḅesəsəlon həni.

² Ale naFarisi gail mai ahai ḅusan hən nalo loṅit nəholito, lusor mətmətan həni ke, “Atenan ehəhaḅur hən alat nəsaan, ale ihan tu mai galito.”

³ Imagenan ikel nəḅol ḅusan egai mai galito, ike,

⁴ “Gamit ideh ḅikad nasipsip tovi 100 ale esua ḅimasig, timabe? Dereh teriṅ lotovi 99 len nəmarireu ale tidonṅ tosua tomasig van vəsəḅi.

⁵ Nəboṅ tosəḅi tononṅ, eriṅi len nəbathuvəson, ikemkem.

⁶ Ale nəboṅ tovahim, ekis nabubur san gail mai alat lotosuh pəpadaṅ, logəm ḅonḅon. Ike,

‡ **14:35:** Len nəḅol egai nətas silat a Jutea evi vat tovi sol lotohiri a ut.

‘Møtehəhaʋur mai ginau husur nusaḅ nasipsip sagw tomasig!’

⁷ Nukel mai gamit ke, imagenan, len nəmav dereh tikad nakemkeman təban avan ideh topair dan nəsaan van hən aGot ʔesəhor nakemkeman təban alat lotovi 99 lotonor, o lotonau ke lotonor, ke nəpairan dan nəsaan sanor hən galito.”

Nəvat tovi silva tomasig

⁸ Ale aYesu isor am ke, “Nəpəhaʋut ideh, ʔikad nakoin lotovi silva* tosəjavur ale esua imasig, gai timabe? Dereh tepigau namial, tesisir lohoim, ale doŋ vahvahuri van vəsaḅi.

⁹ Ale nəboŋ tosaḅi ekis nabubur san gail mai alat lotosuh pəpadaŋ, legəm ʔonʔon. Ike, ‘Møtehəhaʋur mai ginau husur nusaḅ nəvat sagw tomasig.’

¹⁰ Imagenan, nukel mai gamit ke, aGot mai aŋel san gail lukemkem nəboŋ nəvanuan nəsaan ideh topair dan nəsaan san.”

Anatun ulumian tomasig

¹¹ Ale aYesu isor tətəs ke, “Ikad naulumian sua tokad anatun ulumian eru.

¹² Ahai a tahw ikel mai atəman ke, ‘Tata, nahudhutite ʔevi esagw nəboŋ gəḅimat, gilavi mai ginau gagai.’ Ale gai epəpəhun natit ʔisi mai anatun gəlaru.

¹³ Sədareh ahai a tahw elul hən natit ʔisi san, ivan iyar vi lan nəkantri a tut. Ale len naut enan emədas nəvat san len nəmauran tosa.

* **15:8:** *Nakoin tovi silva* len naut egai evi nətrahma tovi nəpəpəpəuran hən nəmariboŋ tosua. Ehun natenarius.

14 Nəboŋ nəvat p̄isi san tohav, ikad nəboŋ nəhanian toḅuer len nəkantri enan kavkav, ale atenan etuḅat par hanian.

15 Ŋa ia tah mai nəvanuan sua len nəkantri enan tosəvati vi lan nəmarireu san gail hən ḅevəŋan nabuai gail.

16 Nəmal ihat atenan van ike tihanukub hən nəbilit nəvit nəhai tovəŋan nabuai həni, be avan ideh səlav natideh maii.

17 Nəboŋ nənauan san tovan vəmasil, ike, ‘Numabe? Alat lotoum setəmagw lukad nəhanian isoḅur mai hudhuhanian tosuh, be gegai ginau numat hən nəmalkəkatan!

18 Dereh nile məhat, nivan hən atata sagw ale nikel maii ke, “Tata, nugol nəsaan vi təban aGot len nəmav mai nugol nəsaan vi təban gaiug,

19 sanor hən gəḅike anatum̄ hən ginau am. Gol ke nehum nəvanuan nauman sam̄ ŋai.” ’

20 Ale nəboŋ tole məhat tonəŋ, ivan hən atəman. Be nəboŋ toyaryar a tut sal, atəman eris ləboii, nəlon itaŋisi ale igam van həni, elugum̄ gati, esum̄ nətarhon.

21 “Beti anatun isor maii ke, ‘Tata, nugol nəsaan vi təban aGot len nəmav mai nugol nəsaan vi təban gaiug. Sanor kasi hən gəḅike anatum̄ hən ginau am.’

22 Be atəman ikel mai naslev san gail ke, ‘Mətetutut, lav nahurabat tovoi buni gəmai, ale kole lan. Siriv hən nariŋ len nəŋarhuvəlan, kol naributbut len narien gəlaru.

23 Liv natuhḅuluk tokənoh gəmai, tibuni, utaut həni, ale datihan, datehəhaḅur,

24 husur anatugw egai imat tia be imaur tətəs

am, imasig tia be evisi am.’ Ale lotub̄at h̄en nah̄ehāvuran.

²⁵ “Len n̄əboŋ enan ahai a m̄o itoh marireu. N̄əboŋ toḡəm p̄əpadaŋ h̄en naim, es̄əsəlōŋ h̄en n̄əwalan h̄en navus beltaŋ mai n̄əsavan,

²⁶ ŋa ekis naslev sua, ale eusi n̄əsa tovisi a im.

²⁷ Ale isor vari ke, ‘Āvam̄ et̄əlmam, ale at̄əmām̄ etibun natuh̄buluk tok̄ənoh husur āvam̄ imaur, et̄əlmam.’

²⁸ Ahai a m̄o, n̄əlōn ipaŋpaŋ, em̄ətahun b̄əb̄is lohōim ale at̄əman evivile, isor v̄əh̄v̄əhi.

²⁹ Beti isor var at̄əman ke, ‘Geris! Len nasihau isōbur noum sam̄, ale s̄əkad n̄əboŋ ideh notopair dan n̄əsa gotokele. Be s̄əkad n̄əboŋ ideh gotolav natuhnani mai ginau h̄en n̄əb̄ikad nah̄ehāvuran mai nabubur sagw gail.

³⁰ Avil n̄əboŋ anatum̄ toḡəmai, aten boh tohan p̄is natit p̄isi sam̄ len alatp̄əhāvut lotop̄ur h̄en nibelito, gotibun natuh̄buluk tok̄ənoh m̄osi!’

³¹ Beti isor malum̄lum̄ ke, ‘Anatugw, gaiug gutoh akis mai ginau, natit p̄isi sagw evi esam̄.

³² Datimasgol nah̄ehāvuran, datimaskemkem bathut āvam̄ enan imat be gagai imaur, imasig be gagai evisi.’ ”

16

Nabiltivanuan h̄en natite saum savoi

¹ Beti aYesu isor t̄etas mai ahai susur san gail ke, “Ikad naulum̄an sua topul h̄en natit isōbur tokad nabiltivanuan nauman tok̄ətk̄əta t̄əban natit p̄isi san. Amahean enan es̄əsəlōŋ h̄en na-kel-uri-an ke n̄əvanuan nauman san em̄ədas natit san gail.

² Ale ekisi gəmai, beti eusi ke, ‘Nəsaganan no-tosəsəlon həni len gaiug? Gikel ur nəsa gotogole len nauman sam hən natit pisi sagw, husur nauman enan sam hən na-kətkəta-təban-an esib.’

³ Nəbiltivanuan nauman isor len gai gabag ke, ‘Nimabe? Husur amasta sagw ibar hən ginou dan nauman sagw. Nəsədan hən nakiran; nahurugw isa hən nəbeñir nəvanuan hən nəvat.

⁴ Ganan! Nələboi nəsa nəbigole hən ke, nəboñ nəbesib hən nauman sagw nəvanuan gail dereh lekis ginou vi lohoim salito.’

⁵ Imagenan, ekis nəvanuan vīsusua lotokad nəkabut simasta san. Eus esua ke, ‘Gukabut simasta sagw evis?’

⁶ Isor vari ke, ‘Natram naoil naoliv tovi 100.’ Ale ikel maii ke, ‘Lav nəkabut sam gəmai, gebətah, gitos 50 tutut.’

⁷ Beti eus togon am ke, ‘Ale gaiug, gukad nəkabut evis?’ Ale isor vari ke, ‘Nəhad nawit tovi 1,000.’ Ale ikel maii ke, ‘Lav nəkabut sam gəmai, gitos 800.’

⁸ Naut kəmas nəbiltivanuan nauman sanor, amasta san isor ivoi həni husur elələgau hən gai len namitisau san. Imaienan! Naur ta daməñai hən navile a pan lukad namitisau hən nəvide silat lotosumnan galito be anatun namial ləsəkad namitisau hən nəvide silat navile a pan.”

⁹ AYesu isor am ke, “Nukel mai gamito, lav nəvat hən navile a pan hən bəsusupah mai nəvanuan gail hən ləbegəm vi bubur samito. Nə nəboñ nəvat bihav, dereh aGot tikel nahəhaʼuran mai gamito len naut a im vi sutuai.

¹⁰ “Avan ideh togolgol tonor len natit tovis, gai am igolgol inor len tosoʼbur, ale avan ideh togolgol

sanor len natit tovis, gai am igolgol sanor len tosoḅur.

¹¹ Asike mət̃betəgau ḅinor hən nəvat mai natit gail hən navile a pan, asike aGot erin natit tosoḅur san len navəlamito.

¹² Ale asike mət̃binor hən natit sinəvanuan tile, ase terin natit len navəlamito hən ḅevi samit gabag?

¹³ Naslev ideh edədas ḅevi slev simasta toru len nəboḅ tosua. Dereh temətahun bun tesua ale teləmas bun togon o dereh tidan len tesua ale tinau ke togon tovi ut kəmas. Mətodədas mət̃beum siGot tovi amasta samito mai nəvat tu tovi masta samito.”

Nalo siGot asike egəgel

(Mat 11.12-13, 5.31-32; Mak 10.11-12)

¹⁴ Nəboḅ naFarisi gail lotoləmas bun nəvat lo-tosəsəloḅ hən natgalenan, lusor viles aYesu.

¹⁵ Na ikel mai galit ke, “Gamit boh mətupatpat gamit məhat len nəhon nəvanuan gail, avil aGot eləboi nəlomito. Husur natideh nəvanuan gail lotodaḅ lan len nənauan salito, lotoləḅon masuḅ həni, evi pahsago len nənauan siGot, emətahun buni.”

¹⁶ AYesu isor am ke, “Nalo siMoses mai natosian sihai kelkel ur gail, lupat van vəbar nəboḅ siJon. Husur nəboḅ siJon, namtukel ur na-kel-uri-an tovoi husur natohan pipihabəlan aGot, totaltal hən nəvanuan piḅi hən ləḅəḅis lan.*

* **16:16:** Nəvanuan galevis lotokad namitisau hən nasoruan siGot lunau ke namilen len naut egai imaiegai ke: namtikel ur na-kel-uri-an tovoi husur natohan pipihabəlan aGot, nəvanuan piḅi lototaltal hən ləḅəḅis lan.

17 Iday hən nəmav mai navile a pan arbebuer, be iday səhori hən nəmaṗirhət natosian hən nalo ḅimasig.

18 “Naulumān ideh totiṽos hən asoan ale tolah mai napəhaṽut tile, atenan igol naitian toḅur kotov nəlahan.* Ale naulumān ideh tolah mai napəhaṽut asoan totiṽos həni tia, aulumān enan igol naitian toḅur kotov nəlahan.”

Nəḅol ṗusan husur naulumān tokad natite mai aLasarus

19 AYesu isor am ke, “Ikad naulumān sua tokad natite tosun nahurabat toboḅoḅ tokab. Len nəboḅ ṗisi ikad nakontit tosoḅur səhor nəsa tonor hən nəmauran san, ale akis ihan len nahəhaṽuran hən nəhanian tovoṽ ḡai.

20 Len nametləkau san loriḅ naməsal sua tovi manus ipat, nahəsən aLasarus.

21 Ike tihanukub hən nasughanian toteh dan natev sitenan tokad natite. Nalipah gail luḅol nəmanuḅ san gail.

22 “Nəboḅ tobar nəboḅ san, aməsal imat ale aḅel gail lupati, riḅi təban aApraham len nəmav. Atenan tokad natite am imat ale lutavuni.

23 Len nəhab nəmatan, len na-ləḅon-isa-an san tovan vəsa masuṽ, ekəta vi məhat ale eris aApraham mai aLasarus təban.

24 Na ikai van həni ke, ‘Tata Apraham, gilolosa hən ginau ale səvat aLasarus hən ḅetur nagelḡarhuvəlan len nəwai, ḅimosmos hən ḅeriḅi len nameagw ḅesusus. Nibegw epəḅas vəsa masuṽ len nəhab egai.’

* **16:18:** Exo 20.14

²⁵ Avil aApraham isor vari ke, ‘Anatugw, nau gat natit sam̄ gail tovoi gotokade len nēmauran sam̄, ale natit gail tosa aLasarus tokade. Be gagai eləŋon ivoi am len nəlōn ale gaiug goləŋon isa.

²⁶ Natgalen imaienan, be ikad natsual am. AGot erin̄ nabiltibur̄ tosəŋav̄ tosareh̄ hən̄ b̄epəpəhun̄ ginamito dan gamito, hən̄ ke alat lotoke ləbivan̄ dan naut egai van̄ hən̄ gamito, lodədasi. Ale alat lotoke ləb̄egəm̄ hən̄ ginamito dan naut enan̄ lodədasi.’

²⁷ Na isor vari ke, ‘Beti neus gaiug, Tata, ke goləboi gəb̄esəvati van̄ hən̄ nəbathudud sagw,

²⁸ husur nukad aŋagw erim, ale eləboi b̄ikel nalələgauan̄ mai galito hən̄ ke, salegəm̄ len naut naləŋon-isa-an̄ egai.’

²⁹ Be aApraham ike, ‘Lukad natosian siMoses mai ahai kelkel ur gail. Ivoi ke lesəsəlōŋ husuri.’

³⁰ Ike, ‘Aoa Tata Apraham, be avan̄ ideh len naut nəmatan̄ b̄ivan̄ hən̄ galito, dereh lipair dan nəsaaan salito.’

³¹ Beti aApraham ikel maii ke, ‘Asike ləb̄esəsəlōŋ husur aMoses mai ahai kelkel ur gail, asike logəgel hən̄ nənauan̄ salit hən̄ ləb̄edələm̄ avan̄ ideh, naut kəmas tole məhat dan nəmatan.’ ”

17

*Nəsaaan, narub̄atian, nadələmian mai nauman
(Mat 18.6-7, 21-22; Mak 9.42)*

¹ AYesu ikel mai ahai susur san gail ke, “Natit lototaltal hən̄ nəvanuan̄ gail hən̄ ləb̄igol̄ bisa, ləb̄iteh̄ dereh legəmai, avil atenan̄ togol lototeh, dereh nəmauran san tisa vəsa batbat.

² Atenan, ðigol avan ideh ðigol nēsaan, ivoi am hēn atenan ke lubaŋis gat nabiltivat toŋormōri len naholoan ale bar hēni len tas.*

³ Mōtelōlōgau hēn gamito. Avam ðigol nēsaan, kel maii ke togol nēsaan, ale ðipair dan nēsaan san, geruðati dani.

⁴ Bigol nēsaan van hēn gaiug vōha-mōlevru len nēmariboŋ tosua, ale ðetōlmam van hēn gaiug vōha-mōlevru toke, ‘Nupair dan nēsaan sagw,’ geruðat nēsaan galen dani.”

⁵ Ale ahai pispisul gail lukel mai Nasuð ke, “Gigol nadōlomian sinamito tetibau am!”

⁶ Na Nasuð ike, “Mōttēkad nadōlomian tokēkerek hun namisurhumastat, mōttalōboi mōttakel mai nēhai malperi† egai ke, ‘Gimakuv ale gimabul gaiug len tas,’ ale dereh tēmaienan.

⁷ “Mōttēkad naslev tōtivtiv nētan marireu o tokētkēta tēban nasipsip, nēboŋ tovahim dan nēmarireu, gamit ta be take, ‘Gēm tutut, gebētah, gihan’?

⁸ Aoa, sēmaienan. Take, ‘Geutaut hēn nēhanian mōs ginau, sun nahurabat tonor ale lav nēhanian mai ginau vir nēhanan mai namunan ðinoŋ. Ale nēboŋ gotogole ðinoŋ golōboi gēbihan, gēbemun.’

⁹ Amasta esipa vi tēban naslev togol nēsa tokele a? Aoa!

¹⁰ Imaienan hēn gamit am. Nēboŋ mōttogol natit p̄isi aGot tokel mai gamit hēn mētðigole, mitike,

* **17:2:** Nabiltivat enan emōlas habat, natoŋki esulsul hēni hēn ðebul dasdas nawit hēn ðegēm vi flaua. † **17:6:** Nēhai malperi evi nabiltihai tokad nēharhēte topat nasihau tosobur, toharhar tēlmam.

‘Namtovi naslev kəmas ηai; namtugol nəsa aGot tokele ηai.’ ”

Naulum̄an tosəjavur lotokad naleprosi

¹¹ Len nəyaran san, nəboŋ tovi Jerusalem, aYesu iyar len navilah hən naut a Samaria mai a Kalili.

¹² Nəboŋ tobar navile sua, naulum̄an tosəjavur lotokad naleprosi lobubur maii. Loil a tut*

¹³ ale lukai habat ke, “Yesu, Masta, gilolosa hən ginamito!”

¹⁴ Nəboŋ toris galito, ikel mai galit ke, “Mitia vusan gamit mai ahai tutumav gail.”* Ale len nəyaran salit van, lumaur, luveveu.

¹⁵ Galit sua, nəboŋ toris ke tomaur, etəlmam van, eputsan nahəsan aGot habat.

¹⁶ Ale iteh len tan, ekəta vi pan bathurien aYesu ale esipa vi təban. Be gai evi auleSamaria.

¹⁷ Beti aYesu ike, “Be savi tosəjavur lotoveveu a? Lotoməlapat, galit lutoh a be?”

¹⁸ Səkad avan ideh hən totəlmam hən toputsan nahəsan aGot, be ametḃos egai ηai a?”

¹⁹ Beti ikel maii ke, “Gile məhat, givan; nadəlomian sam̄ igol gumaur.”

Natohan pipihabəlan aGot tegəm ηais?

(Mat 24.23-28, 37-41)

²⁰ Boŋ sua naFarisi gail lous aYesu ke, “Natohan pipihabəlan aGot tegəm ηais?” AYesu isor var galit ke, “Natohan pipihabəlan aGot sagəm len nakətaan.

²¹ Avan ideh asike ike, ‘Geris, ipat gegai!’ o ‘Ipat ea!’ husur natohan pipihabəlan aGot satopat mai gamito.”

* **17:12:** Lev 13.46 * **17:14:** Lev 14.1-32

Nagəmaian siNatun Nəvanuan

22 Beti ikel mai ahai susur san gail ke, “Len nəboŋ bəgəmai, dereh məteləŋon ke məteris nəmariboŋ ideh siNatun Nəvanuan, avil asike mətorisi.

23 Nəvanuan gail dereh likel mai gamit ke, ‘Geris, gai sage!’ o ‘Geris, gai saga!’ Samtedəlom galito, samtehusur galito.

24 Husur aNatun Nəvanuan, len nəboŋ san, tesuñan nasəmoropun toñias nəmav kavkav.

25 Be a tahw hən natgalen bəvisi, timasləŋon tisa hən natit bisobur ale naur ta daməjai li-masmətahuni.

26 Nañide ləbikade len nəboŋ gail siNatun Nəvanuan dereh lehun nañide silat lototoh len nəboŋ siNoah gail.

27 Nəvanuan gail luhan, lomun, lulah mai ludamñ hən nəlahan gail van vəbar nəboŋ aNoah toñis len nəbilitibot totibau masuŋ lotokisi hən nəak. Beti nəbilitius eus, nilev egəm van, natit pisi imasig.‡

28 Imagenan len nəboŋ gail siLot. Luhan, lomun, loŋur natite, loŋur hən natite. Lumabul tite mai loum hən naim gail.

29 Be len nəboŋ aLot toriŋ naut a Sotom, nəhab mai nəsalfa§ aruteh dan nəmav van, navile kavkav imasig.**

30 Timaienan len nəboŋ aNatun Nəvanuan bəvisi len nədaŋan san.”

31 AYesu isor am ke, “Len nəboŋ enan, avan ideh bitoh a məhat len navurun naim timasgam tutut dan naim san, satimariŋ hən bitariv natit san gail.

‡ 17:27: Hən naves 26-27, ris Gen 6.5–7.24 § 17:29: Nəsalfa evi nəvat toyanyaŋ. Goləboi gəbisañi pəpadaŋ hən nəhab a Bu.

** 17:29: Hən naves 28-29, ris Gen 18.20–19.25

Ale avan ideh len nəmarireu tu satetəlman vahim hən bīpat natideh.

³² Mitinau gat asoan aLot.*

³³ Avan ideh bīgol risi ke bētəgau gat nəmauran san, dereh timasig. Be avan ideh bīdamñ hən ke bīmasig, dereh aGot tīgol timaur vi sutuai.

³⁴ Nukel mai gamit ke, len nalenmariug enan dereh nəvanuan eru aripat len nəmel bəsua; aGot tilav kuv tesua ale togon tipat.

³⁵⁻³⁶ Napəhañut eru arelis dasdas namisurhuwit len naut tesua ŋai; aGot tilav kuv tesua ale togon titoh.”††

³⁷ Beti ahai susur gail lousi ke, “Dereh tevisi a be, Nasub?” Isor var galit, isor kəta ke, “Len naut ideh natit tomat topat lan, nabiltiman tohanhan natit tomat dereh lemələh gəm bən ei. Avan tokad namətan eləboi bərisi.”

18

Na-sor-tuṽ-an mai nəbatunau tous tabtab hən nanoran

¹ Beti aYesu iḃol mai galit ke limassor tuṽ tabtab, nəlolit sateur na-sor-tuṽ-an, letəgau gati.

² Ike, “Len nabiltivile sua ikad nəmatsistret samətahw len aGot, tonau ke nəvanuan gail lotovi ut kəmas.

³ Ale len nabiltivile enan ikad abatunau pəhañut togəm akis hən hən bəniri ke, ‘Gigol tinor hən ginau hən asike aenemi sagw bəmədas ginau am.’

* **17:32:** Gen 19.26 †† **17:35-36:** Natosian galevis ta sutuai losuhud hən naves ³⁶ *Nauluman eru areum bənbon marireu; aGot tilav kuv tesua ale togon titoh.*

⁴ Idareh, nēmatsistret emətahuni van vëbar toke, ‘Nësamətahw len aGot, ale nëvanuan gail lovi ut këmas hën ginau.

⁵ Be husur ke nëbatunau enan toņir batriņriņ hën ginau, nupetëmas hëni! Dereh nigol tinor hëni hën asike ðeņir akis hën ginau van nimat.’ ”

⁶ Beti Nasuð ike, “Mëtesësëloņ hën nësa nēmatsistret tosa tokele!

⁷ AGot dereh tigol tinor hën galit totabtabuh len galito, lotokai van hëni len nalennëyal mai nalenmariug a? Dereh tevëlo hën ðevi tarhët salito a?

⁸ Ao, nukel mai gamit ke dereh tigol nanoran hën galit tutut. Avil nëboņ aNatun Nëvanuan ðegëmai, dereh tisab nadëlomian len navile a pan o teþuer?”

NaFarisi mai nëvanuan nëtaks

⁹ AYesu ikel nëbol þusan egai mai galevis lotonau ke lotonor be lunau ke nëvanuan tile gail lësavi natideh. Isor këta ke,

¹⁰ “Naulumñan eru arovi mëhat vi lan naholëvat todar vis naim siGot hën arbisor tuv. Gëlar togon evi Farisi, togon evi vanuan nëtaks.

¹¹ NaFarisi eil, isor tuv van hën gai gabag ke, ‘Got, nosipa len gaiug husur ke ginau nësasumñan alat galenan, nëvanuan gail lotogëgëras hën lëbilav kuv nëvat, alat lësanor, alat lotogol naitian toþur kotov nëlahan, o sumñan ategai am tovi nëvanuan nëtaks.

¹² Nësëhan vëha-ru len nawik þisi, noviol hën nahudhut tosua dan toseņavur notokade.’

¹³ Avil togon tosor tuv, eil a tut, salëņon ke tekëta vi mëhat vi lan nëmav be len na-lëņon-isa-an san

isar batut, ike, ‘Got, gilolosa hən ginau, ruḅat nəsaan dan ginau notovi vanuan nəsaan!’

¹⁴ Nukel mai gamit ke, atenan ivahim, nəsaan san imaruḅat. Len nəhon aGot, atenan inor, savi naFarisi. Bathut avan ideh ḅipatpat gai məhat, dereh tegəm vi ut kəmas be ideh togol gai gabag tovi ut kəmas, aGot dereh teputsani.”

AYesu mai natuhtətai gail
(*Mat 19.13-15; Mak 10.13-16*)

¹⁵ Nəvanuan gail losəhar anatulit gail am van hən aYesu, hən ḅeriᅇ navəlan len galito hən navoian ḅegəm hən galito. Nəboᅇ ahai susur gail lotorisi, losivoh len galito.

¹⁶ Be aYesu ekis galit gəmai, ike, “Mitidamᅇ hən natuhtətai gail legəm hən ginau, samtikai tas galito, husur natohan pipihabəlan aGot evi silat lotosumᅇan galito.

¹⁷ Nukel nakitinan mai gamit ke, avan ideh asike ḅehəhaᅇur hən natohan pipihabəlan aGot hum natuhtətai, asike asike eḅis lan.”

Naulumᅇan toil a mᅇo topul hən natite
(*Mat 19.16-30; Mak 10.17-31*)

¹⁸ Naulumᅇan sua toil a mᅇo eus aYesu ke, “Hai ᅇusan gotovoi, nimabe hən nəḅikad nəmauran vi sutuai?”

¹⁹ Ale aYesu isor vari ke, “Imabe gotokis ginau ke notovoi? Səkad avan ideh tovoi—aGot səḅon ᅇai.

²⁰ Gaiug goləboi nakelean todaᅇ gail lotoke: ‘Sagigol naitian toḅur kotov nəlahan, sagigol avan

ideh timat,* sagevənah, sagelibliboŋ—len nakotan am sageliboŋ, putsan atəmañ mai anamñ len nənauan samñ.’”*

²¹ Atenan ike, “Nəboŋ notovi tuhtətai vəbar daməŋai nugol natgalenan p̄isi.”

²² Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ həni, ikel maii ke, “Natesual am gupar. P̄ur hən natit p̄isi go-tokade ale pəpəhuni mai naməsəl gail. Ale dereh gikad nakonviolan aGot totəgau gati m̄os gaiug len nəmav. Beti gegəm husur ginau.”

²³ Avil nəboŋ atenan tosəsəloŋ hən natgalenan, nəlon isa husur ke toplu hən natit tosəbur.

²⁴ Nəboŋ aYesu tokəta van həni ike, “Idaŋ masuṽ hən alat lotopul hən natite ləḃevi lan natohan pipihabəlan aGot.

²⁵ Mətələboii ke idaŋ habat hən nəkamel ḃəḃis tur len nəburhunil səsod. Idaŋ səhori am hən nəvanuan toplu hən natite ḃəḃis len natohan pipihabəlan aGot.”

²⁶ Be alat lotosəsəloŋ hən natenan lousi ke, “Bimaienan, ase təḃis lan? Səkad avan ideh ḃikad nəmauran vi sutuai.”

²⁷ Ale aYesu ike, “Natideh nəvanuan todədas ḃigole, aGot eləboi ḃigole.”

²⁸ Ale aPita ike, “Geris, ginamit namtorin̄ sina-mit p̄isi tia hən namttohusur gaiug.”

²⁹ Ale aYesu ikel mai galit ke, “Nusor kitin̄ mai gamit ke, avan ideh torin̄ naim o asoan o aṽan gail o tata mai nana o anatun gail m̄os natohan pipihabəlan aGot,

* **18:20:** Nəboŋ toke *Sagigol avan ideh timat* namilen ke sagigol avan ideh timat sil nəlol paŋpaŋ samñ o naləŋonian samñ ŋai.

* **18:20:** Exo 20.12-16; Deu 5.16-20

³⁰ dereh tikad natgalen þisi tisoþur tətas am len nəboŋ eg ta daməŋai len navile a pan. Ale len nəboŋ þegəmai len nəmav dereh tikad nəmauran vi sutuai.”

*AYesu ikel tasi am ke dereh timat
(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)*

³¹ AYesu esəhar tosəŋavur pisan toru san lutoh səbolito, ale ikel mai galit ke, “Datovi məhat vi Jerusalem, ale natit þisi ahai kelkel ur lototosi husur aNatun Nəvanuan, dereh lisarpoh.

³² Alatevis a Jerusalem leriŋi len navəlan alat ləsavi Ju. Dereh lisor vilesi, lisor mədasi, leʋulai,

³³ lebilas habat həni ale ligol timat. Be len nəmariboŋ titor dereh tile məhat tətas.”

³⁴ Ahai susur gail ləsaləboi natideh lan. Namilen esusuah dan galito gol ke ləsaləboi nəsa aYesu tosor husuri.

*Partimeus
(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)*

³⁵ Nəboŋ aYesu tovan pəpadaŋ hən naut a Jeriko, ametbesw sua ebətah gəgarhəþisal, eŋir nəvanuan gail hən nəvat.

³⁶ Nəboŋ tosəsəloŋ hən naluʋoh toʋot eus ke nəsa tovisi enan.

³⁷ Galit lukel maii ke, “AYesu ta Nasaret satoyar van.”

³⁸ Ale ikai ke, “Yesu, aNatun siTevit†, nəloŋ titaŋis ginau, gol tivoi hən ginau!”

³⁹ Ale alat lotoyar a ŋo losivoh lan hən þemədau, ris tokai habat am ke, “ANatun siTevit, nəloŋ titaŋis ginau, gol tivoi hən ginau!”

† **18:38:** AYesu savi anatum matmat aTevit be ehurus nəpasusan siTevit.

40 N̄a aYesu eil, ale ikel ke lesəhar atenan gəm həni. Nəboŋ togəm pəpadaŋ aYesu eusi ke,

41 “Guke nigol nəsa hən gaiug?” Ale ike, “Nasuḅ, nuke nekəta.”

42 Ale aYesu isor maii ke, “Gekəta! Nadəlomian sam̄ igol gumaur.”

43 Vəha-sua ŋai ikad nakətaan ale ehusur aYesu, isal suh nəyalyalan siGot. Nəboŋ nəvanuan p̄isi lotorisi, galit am loputsan nahəsan aGot.

19

AYesu mai aSakias

1 Beti aYesu eḅis len naut a Jeriko ale iyar tur lan.

2 Ikad aulum̄an sual ei nahəsan aSakias; gai eil a m̄o hən nəvanuan nətaks gail ale epul hən nəvat mai natite.

3 Ike terisi ke aYesu ase, be husur toḅitol edədasi bathut ke naluḅoh lotoil kəkol hən gai.

4 N̄a igam vi m̄o ale epəlau len nəhai sikan̄or* hən ḅeris aYesu, husur ke dereh tiyar van ei.

5 Ale nəboŋ aYesu tobar naut enan, ekəta vi məhat ale ikel maii ke, “Sakias, gimariŋ tutut. Daməŋai nimastoh len naim sam̄.”

6 N̄a imariŋ vi pan tutut ale ike “Ivoi,” mai aYesu, ikemkem habat.

7 Nəvanuan p̄isi lotoris natenan loŋit nəholito, lusor mətmətan həni ke, “Gai evi lohoim sinaulum̄an nəsaan hən ḅitoh maii.”

8 Avil aSakias ile məhat, ikel mai aYesu ke, “Geris, Nasuḅ, len nahudhut toru hən natit p̄isi sagw, gagai ŋai nulav nahudhut tesua mai naməsəl gail.

* 19:4: *Nəhai sikan̄or* ehun nəbaŋ be goləboi gəḅihan naḅite.

Ale nəbēgəras avan ideh hən nəbēvənah, dereh nisar gel vəha-vat həni!”

⁹ Beti aYesu ikel maii ke, “Daməṅai nə-lav-kuvi-an dan nəsaan egəm bar naim egai. Bathut ategai am evi sua len nəpasusan siApraham.

¹⁰ Husur aNatun Nəvanuan egəm hən bidoṅ alat lotomasig, hən bilav kuv galit dan nəsaan.”

*Nəbol pusan husur nəvat
(Mat 25.14-30)*

¹¹ Nəboṅ nəvanuan gail lotosəsəloṅ hən natgale-nan, aYesu ibol pusan, husur egəm pəpadaṅ hən naut a Jerusalem ale lunau ke natoḥan pipi-habəlan aGot bəvisi ta bogai.†

¹² Imagenan aYesu ike, “Aulumān sua len nəbathudud toil a mō len nəkantri san eutaṭ hən bəvi lan nəkantri sual a tut hən abiltikiṅ ei bitabtabuh lan hən bətəlmam bəgəm vi kiṅ hən naut san.

¹³ Ale ekis naslev lotovi ulumān tosəṅavur gəmai, ilav namina‡ tosəṅavur mai galit vīsusua, ike, ‘Məteum len nəvat galenan vir natəlmaman sagw.’

¹⁴ Be alat len nəkantri san lomətahun buni ale losul galit galevis a tahw həni hən ləbikel mai nabiltikiṅ ke, ‘Namtsaləṅon ategai hən bəvi kiṅ sinamito.’

¹⁵ Naut kəmas, egəm vi kiṅ ale nəboṅ totəlmam episul hən alatenan gai tolav nəvat mai galit ke

† **19:11:** NaJu gail lunau ke aKristo salito dereh tegəm vi kiṅ hən bilav namilen aTevit tovi kiṅ ta sutuai. Ale nəboṅ aYesu togəm pəpadaṅ hən naut a Jerusalem lunau ke dereh gai tegəm vi kiṅ ale dereh gai tehut alat a Rom dan naut a Israel. ‡ **19:13:** *Namina* evi nakoin silat a Kris tovi nəvat hən nauman hən nahəbati totor.

legəmai. Ike teləboi nəvat lotosəhori len nəvat tolav mai galito.

¹⁶ Esua toil a mō egəm ike, ‘Nasuḅ, namina sam̄ episan esəḡavur am.’

¹⁷ Ale ikel maii ke, ‘Nauman sam̄ ikab, govi naslev tovoi! Husur ke gotodaḡ len natenan tokəkereh, dereh gekətkəta təban nabiltivile tesəḡavur.’

¹⁸ Beti sual am egəm ale ike, ‘Nasuḅ namina sam̄ episan erim am.’

¹⁹ Na nakiḡ ikel maii ke, ‘Gaiug, dereh gekətkəta təban nabiltivile terim.’

²⁰ Beti naslev tile am egəm ale ike, ‘Nasuḅ, namina sam̄ bogai; noruḡ gole len natuhtaol hən nəbesusuan buni.

²¹ Nomətahw len gaiug husur gutaltal, nəkaduḡm ehəhaiḡ, gulav kuv nəsa gəsariḡi, gotətariv nəsa gəsəməbule.’

²² Nakiḡ isor vari ke, ‘Govi naslev tosa vəsa! Len nasoruan sam̄ gotomadhakele, nəvusan gaiug hən nəsaban sam̄. Gaiug gukele ke nudaḡ taltal, nəkadugw ehəhaiḡ, nulav kuv nəsa nəsariḡi mai notətariv nəsa nəsəməbule.

²³ Bimaienan, husur nəsa gəsariḡ nəvat sagw len nalulutar hən ke nəboḡ nototəlmam nətəlav nəvat enan mai naintəres han?’[§]

²⁴ Ale ikel mai alat lotoil təban ke, ‘Lav kuv namina dani ale lavi mai atenan tokad namina tosəḡavur.’

²⁵ Ris lotoke, ‘Nasuḅ, gai ikad namina tosəḡavur tia!’

[§] **19:23:** *Naintəres* evi nəvat, nəvat sam̄ topasi nəboḡ topat tobəlav len nalulutar.

²⁶ Isor var galit ke, ‘Nukel mai gamit ke, nəvanuan p̄isi lotoum tovoi len nəsa lotokade, dereh nilav natit am mai galito, avil avan ideh tōmidol, avan ideh saum savoi len nəsa tokade, dereh nilav kuv tokəkereh gai tokade dani.

²⁷ Be galen p̄isi lotovi enemi sagw gail, lotomətahun ginau notovi kiŋ salito, səhar galit gəmai, ta bubun galit len nəhogw!’ ”

AYesu ebis len naut a Jerusalem

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Jon 12.12-19)

²⁸ Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonon, iyar tab vi məhat vi Jerusalem.

²⁹ Nəboŋ tovan pəpadaŋ hən natuhvile eru, a Petfas mai a Petani, len naut lotokisi hən Naṽehuh Oliv, esəvat ahai susur eru,

³⁰ ike, “Mərevi lan navile ea topat a m̄o. Nəboŋ mərbēbis lan dereh mirisaḅ natuhtonki totahətah ei, avan ideh səsah lan sal. Sah ruḅati ale səhari gəmai.

³¹ Avan ideh ḅeus gamər ke, ‘Məroruḅati hən nəsa?’ mirikele ŋai ke, ‘Nasuḅ timaskade.’ ”

³² Nəboŋ aYesu tosəvat gəlar tonon, aruvan ale arusaḅ natit p̄isi hun aYesu tokele.

³³ Nəboŋ artosah ruḅat natuhtonki enan, amahəan gail lous gəlar ke, “Məroruḅati hən nəsa?”

³⁴ Ale arusor var galit ke, “Nasuḅ timaskade.”

³⁵ Beti arosəhari van hən aYesu, aroḅir hən nahurabat səlaru len natuhtonki ale arugol aYesu ebətah səŋaṽuti.

³⁶ Len nəvanan san, luṽolsan nahurabat salit gail metp̄isal.

³⁷ Nəboŋ togəm pəpadaŋ hən naut naŋisal tovi pan len Naŋehuh Oliv, naluŋoh hən ahai susur gail kavkav, len nahəhaŋuran salito, lotuŋat kai, putsan nahəsən aGot habat husur namerikel pisi lətorisi tia.

³⁸ Lukai ke,
 “Got igol ivoi hən atenan, nakiŋ togəm
 len nahəsən Nasuŋ aGot!”*

Natəmət len nəmav
 mai nalotuan tivan hən aGot toyalyal buni!”

³⁹ Be naFarisi galevis len naluŋoh lusor mai aYesu ke, “Hai pusan, kai tas ahai susur sam gail!”

⁴⁰ Ris aYesu tosor var galit ke, “Nukel mai gamito, naut taŋut hən galito, nəvat galegai lətəkai.”

AYesu itaŋis naut a Jerusalem

⁴¹ Nəboŋ togəm pəpadaŋ hən naut a Jerusalem, toris nabiltivile enan, itaŋisi

⁴² ale ike, “Ivoi am ke gamit məttaləboi nəsa təlav natəmət mai gamito nəboŋ daməŋai, be aoa, esusuah dan gamito.

⁴³ Nəboŋ tosa dereh tegəm hən gamito. Len nəboŋ enan aenemi samit gail dereh lisah tuan nətan tisahsah vi məhat hən bəpat kəkol hən nabiltivile samito, lidar vis gamito hən ləbeil garu gol gamito.

⁴⁴ Ale ligol nabiltivile timasirsir, gamit mai anatumit mitimainenan. Ligol ke asike ikad nəvat ideh bəpələh gat togon. Dereh timagenan husur mətsaris ləboi nəboŋ aGot togəm hən gamito.”

* **19:38:** Psa 118.25-26

*AYesu len naholəvat todar vis naim siGot
(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Jon 2.13-22)*

⁴⁵ Beti aYesu eβis len naholəvat todar vis naim siGot ale etuβat hut alat lotoβur hən natit gail ei.

⁴⁶ Ikel mai galit ke, “Natosian siGot ike, ‘Naim sagw tevi naim na-sor-tuŵ-an,’* avil mətugol ke egəm ‘naut susuah sinəvanuan vənvnənah gail!’ ”*

⁴⁷ AYesu eβusan len nəboŋ βisi len naholəvat todar vis naim siGot. Abiltihai tutumav gail mai ahai βusan gail hən nalo mai alat lotoil a mō hən nəvanuan gail am, lohisi hən ləβigol βimat.

⁴⁸ Be ləsəsab̃ naβisal hən ləβigole, bathut nəvanuan βisi loləŋon buni ke lesəsəlon həni.

20

*Nədaŋan siYesu hən Na-il-a-mō-an
(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)*

¹ Len nəboŋ sua, nəboŋ aYesu toβusan nəvanuan gail len naholəvat todar vis naim siGot, mai tokel ur na-kel-uri-an tovoi, abiltihai tutumav gail mai ahai βusan gail hən nalo mai alat lotoil a mō hən nəvanuan gail, logəm həni.

² Lukel maii ke, “Gugol natgalenan len nədaŋan sise? Ase ilav nədaŋan hən na-il-a-mō-an egai mai gaiug?”

³ Isor var galit ke, “Neus gamit hən nausian sua bai. Kel mai ginau,

⁴ nəbaptaisan siJon, egəm len aGot len nəmav o len nəvanuan?”

* **19:46:** Isa 56.7 * **19:46:** Jer 7.11

⁵ Lusor vahvah mai galit gabag ke, “Datbike, ‘Egəm len aGot,’ dereh teus, ‘Husur nəsə mətsadəlomi?’

⁶ Be datbike, ‘Nəvanuan,’ dereh nəvanuan pisi letubun gidato, husur lodəlomi ke aJon tovi ahai kelkel ur.”

⁷ Nə lusor vari ke, “Namtsaləboi as tolav mai aJon.”

⁸ Ale aYesu ike, “Ginau am, asike nukel mai gamito ke na-il-a-m̃o-an sise topat len ginau hən nəbigol natgalenan.”

*Alat lotorentem nəhol nakrep
(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)*

⁹ Beti etuḅat kel nəbol pusan egai mai nəvanuan gail, ke: “Avan sua imabul nəhol nakrep* ale idaṃ hənı van hən alat lotokətkəta təban nəhol hən ləbirentem, ale len nəyaran san gai ivan ebəlav.

¹⁰ Len nəboṅ nakrep tomen, esəvat naslev sua van hən alat lotorentem nəhol hən ləḅepəpəhun nakrep galevis tovi esan. Avil luṽasi, losəvati van, səlav natideh.

¹¹ Nə amahean nəhol esəvat naslev sual am, be gai am lugol maien hənı, luṽasi, lugol isa hənı, ale losəvati van, səlav natideh.

¹² Nə esəvat sual am tətəs ale luṽaḅuḅuri, lubar hənı vivile.

¹³ Amahean ike, ‘Nigol nəsə? Nigol timaiegai ke: dereh nesəvat anatugw ulum̃an notoləmas buni hən ke hum ma nahurulit ḅisa, ale ləbigol ḅinor hənı.’

* 20:9: Isa 5.1

14 Be nəboŋ alatenan lotorisi, lusor utaut həni ke, ‘Atenan, nəboŋ atəman bimat, gai tikad nəhol balai; datiparu buni hən datbikad nasugsugur san p̄isi!’

15 Na lubar həni dan nəhol nakrep ale luparu buni.”

aYesu isor am ke, “Amahean nəhol dereh tigol nəsa hən galito?”

16 Dereh tegəmai, tigol alat lotorentem nəhol limat, ale tilav nəhol nakrep enan mai ideh tile.” Nəboŋ nəvanuan gail lotosəsəloŋ hən natenan, luke, “Natenan satimaienan!”

17 Be aYesu ekəta inor van hən galito ale ike, “Bimaienan, namilen natosian egai topat len nəbe sua ta sutuai nəsa?”

“ ‘Nəvat, nəvanuan na-um-im-an gail lotomətahuni, gai egəm vi vat sua ŋai bələboi b̄igol naim b̄ihav mai b̄inor.’* ”

18 Nəvanuan p̄isi ləbitech len nəvat enan, dereh limaburbur, mai avan ideh, nəvat b̄itech lan, dereh tipat dole.”*

19 Beti ahai p̄usan gail hən nalo mai ab̄iltihai tutumav gail ludas p̄isal hən ləb̄itah gat aYesu len namityal enan ŋai bathut loləboii ke len nəb̄ol p̄usan enan isor tas galito. Avil lomətahw len nəvanuan gail.

*Vur nətaks van hən aSisa
(Mat 22.15-22; Mak 12.13-17)*

20 Beti lokəta bunusi ale losəvat nəvanuan galevis lotogərasi ke lotokitin hən ləb̄isaḅ nəsaban len nasoran san hən ləb̄eriŋi len navəlan mai nədaŋan seuleRom tovi gavna.

* 20:17: Psa 118.22 * 20:18: Isa 8.14-15

21 Imagenan nəvanuan nagəgərasan gail lousi ke, “Hai þusan, namtoləboii ke gaiug gotosor, gotoþusan tonor. Naŵide sam̄ eþitoŵ van hən nəvanuan þisi, ideh satile, ale goþusan hən naþisal siGot len nakitinan.

22 Inor hən datbēvur nətaks van hən aSisa m̄au a?”

23 Avil aYesu ekəta ləboi na-sor-gərasian salito ale ikel mai galit ke,

24 “Vusan ginau hən natenarius* tesua. Nəhon mai nahəsan ase arupat lan?” Ale luke, “ASisa.”

25 Ikel mai galit ke, “Imagenan, lav mai aSisa nəsa tovi seSisa, ale lav mai aGot nəsa tovi siGot.”

26 Ale lodədas ləbisab̄ nəsaban ideh len nasoran san ei len nəhon nəvanuan gail. Luþaŋ len na-sor-vari-an san, ale ləsasor am.

*Na-le-məhat-an dan nəmatan, mai nəlahan
(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)*

27 NaSattiusi galevis (lotoke na-le-məhat-an dan nəmatan eþuer),* logəm hən aYesu. Lousi

28 ke, “Hai þusan, aMoses itos m̄os gidato ke, aulum̄an ideh, aŵan bimat be asoan bitoh mai anatum bēþuer, atenan timaslah mai nəbatunau hən b̄ikad anatum gail m̄os aŵan.*

29 Ale boŋ sua ikad alatmiŵan lotoməlevru. Ahai a m̄o ilah mai apəhaŵut sua, be imat, anatum eþuer.

30 Aŵan tohusur ahai a m̄o ilah mai nəbatunau,

31 beti aŵan tohusuri am imaienan. Alatmiŵan lotoməlevru lumat maienan þisi, anatulit eþuer.

32 Naməkot alitenan tu imat.

* **20:24:** *Natenarius* evi nakoin silat a Rom tovi nəvat hən nauman hən nəmariboŋ esua. * **20:27:** Uman 23.8 * **20:28:** Deu 25.5-6

³³ Ale namtous gaiug ke, ðimagenan, len na-le-məhat-an dan nəmatan, nəpəhaʋut enan dereh tevi asoan ase? Husur ke alatmiʋan lotoməlevru þisi lulah maii.”

³⁴ Na aYesu ikel mai galit ke, “Nəvanuan len nav-ile a pan lulah mai ludam̃ hən nəlahan.

³⁵ Avil alat aGot totabtabuh len galit hən ləb̃itoh vi sutuai, mai hən ləb̃itoh len na-le-məhat-an dan nəmatan, galit, asike lulah, avan ideh asike idam̃ hən ləb̃ilah.

³⁶ Ale lodədas ləb̃imat am, husur losum̃an aŋel gail, lovi anatan aGot gail bathut togol lotole məhat dan nəmatan.

³⁷ Be len nəbolan husur nəhai topaŋ,* aMoses boh isor vəhoti ke, alat lotomat lule məhat dan nəmatan husur ekis Nasuð hən ‘aGot siApraham mai aGot seIsak mai aGot siJakop.’

³⁸ Gai savi aGot silat lotomat be evi aGot silat lotomaur, husur len nabunusian siGot, galit þisi lumaur.”

³⁹ Ahai þusan galevis hən nalo lusor vari ke, “Gokitin ahai þusan!”

⁴⁰ Beti avan ideh sail þuri hən þeusi hən nausian ideh am.

*AKristo anatan aTevit m̃au a?
(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)*

⁴¹ Be aYesu eus galit ke, “Nəvanuan gail luke aKristo, aGot totabtabuh lan, evi anatan ulum̃an siTevit mabe?

⁴² Husur aTevit, gai ikele len nalob̃ulat hən Nəb̃e gail ke:

“Nasuð aGot ikel mai aMasta sagw ke,

* **20:37:** Exo 3.1-6

“Gebətah tarhət len nəmatu sagw,

⁴³ vir nəberinj aenemi sanñ gail pipit nariemñ
gəlaru

hən ləbēvi ut kəmas.” *^{*}

⁴⁴ Imaienan aTevit bekisi hən ‘aMasta,’ evi anatan
mabe?”

AYesu ikel p̄uli ke navivan isa

(Mat 23.1-36; Mak 12.38-40)

⁴⁵ Nəboñ nəvanuan p̄isi lotosəsəlon, aYesu ikel
mai ahai susur san gail ke,

⁴⁶ “Mətələləgau hən ahai p̄usan gail hən nalo.
Loləmas hən ləbiyaryar mai nahurabat tobəlbəlav
lotosuni. Loləmas hən nəvanuan gail ləbīke, ‘Ivoi,’
mai galit len nəmaket, loləmas nəhai bətbətah
tovoï ηai len naim nəbənbonan, mai loləmas hən
ləbēbətah rivuh len nəhanan gail.

⁴⁷ Lulav kuv p̄is naim mai nasugsugur sibatu-
nau pəhañut gail, be len nagəgərasan salito len
nəhon nəvanuan gail, lusor tuv̄ ebəbəlav. Alatenan
derek lipanis səhor alat ləsəmaienan.”

21

Naviolan sibatunau pəhañut

(Mak 12.41-44)

¹ Nəboñ aYesu tokəmaienan tonon, eris alat lo-
tokad natite nəboñ lotorinj naviolan salito len
nabokis hən nəvat len naim siGot.

² Beti eris nəbatunau naməsəl sua torinj
natuhkoin eru artovi kopa.

³ Ike, “Nukel nakitinan mai gamit ke, nəbatunau
egai tovi məsal eviol səhor galit p̄isi.

* **20:43:** Psa 110.1

4 Husur galit p̄isi loviol kinit naviolan gail dan tosoḅur lotopul h̄ani, be dan tokəkereh topar, alitegai eviol h̄an natit p̄isi san h̄an ḅimaaur lan.”

Nagilen n̄əboŋ ta tahw
(*Mat 24.1-14; Mak 13.1-13*)

5 N̄əboŋ ahai susur san galevis lotosor husur naim siGot ke ep̄ahas buni h̄an n̄əvat tobilbil mai naviolan gail van h̄an aGot, aYesu ike,

6 “Natgalen m̄əttorisi, dereh len n̄əboŋ gail l̄əḅeḡəmai, asike ikad n̄əvat ideh ḅep̄ələh gat togon, dereh limasirsir p̄isi.”

7 Na lousi ke, “Hai p̄usan, natgalenan levisi ḅais? Ale dereh tikad n̄əsa ḅēv̄usan n̄əboŋ h̄an natgalenan l̄əḅisarpoh?”

8 Isor var galit ke, “M̄ətelələgau ke avan ideh sateḡəras gamito h̄an m̄əḅisab, husur dereh tisoḅur leḡəm len nah̄əsagw like, ‘Ginau boh aKristo!’ mai, ‘P̄əpadaŋ n̄əboŋ teḡəmai!’ Samtehusur galito!

9 N̄əboŋ m̄əḅesəsəlōŋ h̄ani ke, ikad nab̄iltiḅalan gail mai n̄əḅalan tom̄ətahun alat lotoil a m̄ō, samtem̄ətahw. Husur natgalenan limasvisi a m̄ō, be n̄əboŋ l̄əḅimadhavisi, savi nagilen sal.”

10 Beti ikel mai galit ke, “Naluḅoh h̄an n̄əvanuan naut sua dereh tiḅal mai naluḅoh h̄an n̄əvanuan naut tile, ale n̄əvanuan sekiŋ gail dereh liḅal mai n̄əvanuan sekiŋ tile gail.

11 Len naut tile gail dereh tikad nab̄iltidu gail, tipar hanian mai tikad navilesir gail. Dereh tikad natit ḅevisi, n̄əvanuan p̄isi ninelit ḅepil lan, mai natet̄ətan toyalyal len n̄əmav.

12 Avil a tahw hən natgalenan, galit dereh litah gat gamito, ale lemədas bun gamito. Dereh lilav gamit vi lan naim nəbonbonan mai naim nəbanjisan gail. Dereh lesəhar gamit vi lan nakiŋ mai gavna gail sil nahəsagw.

13 Len nəboŋ enan dereh tipat len gamito hən mətbikel kot na-kel-uri-an tovoi husur ginau.

14 Imaienan, mitinau səhoti ke samteutaut hən mətbisor gol gamit gabag.

15 Bathut dereh neviol mai gamito hən nasoran mai namitisau hən nənauan tokitin hən ke, aenemi samit gail ledədas ləbisor var gamito o ləbisor tas gamito.

16 Atəmamit, anamit, aṽamit gail, amaheamit gail mai nabubur samit gail am dereh leriŋ gamit len navəlan aenemi samit gail. Dereh leriŋ gamit galevis len nəmatan.

17 Nəvanuan p̄isi dereh lemətahun bun gamito sil nahəsagw.

18 Be nasivurumito dan navurumito asike imasig.

19 Len nə-daŋ-buri-an samito dereh mitikad nəmauran vi sutuai.

Naut a Jerusalem timasirsir
(Mat 24.15-21; Mak 13.14-19)

20 “Be nəboŋ mətberis naut a Jerusalem, navəshəsoltia gail lotodar visi, len nəboŋ enan dereh məteləboii ke pəpadaŋ timasirsir.

21 Beti alat lototoh len naut a Jutea, limasgam mətahw dani vi lan naut tobaŋ v̄ehuh. Ale alat lototoh len navile enan limasriŋi, mai alat lotosuh marireu salebis lan.

22 Husur nəboŋ galenan levi nəboŋ hən nəpanismen, hən natit p̄isi natosian gail lotokele ləb̄isarpoh.*

23 Nulolosa hən alat ləbetian mai alat ləb̄evəhasus len nəboŋ enan! Husur len naut egai dereh tikad na-ḅiltiļəŋon-isa-an mai nəlol paŋpaŋ topanssem nəvanuan galegai.

24 Naḅu nəbalan gail lita bun galito həni, ale aenemi salit gail dereh libaŋis gat galit beti səhar galit vi tut vi lan nəkantri p̄isi. Ale nametḅos gail dereh lipal sar nəbiltivile Jerusalem, il a m̄o həni van vəbar nəboŋ salit ḅesib.

*Nagəmaian siNatun Nəvanuan
(Mat 24.29-31; Mak 13.24-27)*

25 “Natit tiltile gail levisi hən namityal, nahəbati mai naməso gail.* Len navile a pan, nəvanuan gail len nəkantri gail dereh lemətahw, ledədarŋaḅu, nau tuhatuh hən nəwalan hən nətas mai nahəbasoduḅ.

26 Nəvanuan gail dereh nəlolit tiḅonḅon len namətahwan salit mai nə-vatvat-viri-an hən nəsa ḅevisi len navile a pan. Husur nədaŋan gail len nəmav dereh lekurkur.

27 Beti len nəboŋ enan dereh leris aNatun Nəvanuan ḅegəm len nəmavukasw, len nədaŋan mai nəyalyalan totibau.*

28 Nəboŋ natgalenan ləḅetuḅat visi, mətəil gəgat tinor husur asike idareh nə-lav-kuvi-an samito dan nəmauran hən navile a pan, dereh tihav.”

*Nəbol p̄usan hən nəhai nafik
(Mat 24.32-35; Mak 13.28-31)*

* 21:22: Hos 9.7 * 21:25: Isa 13.10; Eze 32.7; Jol 2.31 * 21:27: Dan 7.13; KelV 1.7

29 Beti ikel nēbol þusan mai galit ke: “Māteris nēhai nafik mai nēhai þisi am.

30 Nēboŋ lotodumōh, mētolēboi mētberis lēboii ke nēboŋ naut pudpud þegēm pēpadaŋ.

31 Imagenan, nēboŋ mētberis natgalenan þevisvisi, mētelēboii ke natoŋan pipihabēlan aGot satogēm pēpadaŋ.

32 Nukel nakitinan mai gamit ke, naur egai asike lumat vēbar natgalen þisi lēbisarpoŋ.

33 Nēmav mai navile a pan dereh arimasig balai, avil nasoruan sagw asike imasig boŋ ideh.

Māteutaut!

34 “Mētelēlōgau hēn ke samtetērog, samtigol naŋide tosa len natērogan mai samtinau masuŋ hēn nēmauran len navile a pan o nēboŋ enan dereh tegēm ale mētosēhoŋut lan hum mēttoŋat len nēhai tafa.

35 Husur dereh tegēmai len galit þisi lotosuh len navile a pan kavkav.

36 Mētehulahul tabtab, ale sor tuŋ ke mētelēboi mētbigam yav dan natgalen þisi pēpadaŋ hēn þevisi, ale mētbeil len nēhoŋ aNatun Nēvanuan.”

37 Ŋa len nalennēyal þisi aYesu eþusan len naholēvat todar vis naim siGot, be len mariug ivan vatoh len Naŋehuh Oliv.

38 Ale nēvanuan þisi lulele dudulan somīlan hēn lēþevi lan naholēvat todar vis naim siGot hēn lēbesēsēloŋ hēni.

22

AJutas eþur hēn aYesu

(Mat 26.1-16; Mak 14.1-11; Jon 11.45-53)

¹ Len nəboŋ enan Nəhanan hən Nabəta Səkad Nayis lan, lotokisi hən nəPasova, egəm pəpadaŋ.*

² Abiltihai tutumav gail mai ahai p̄usan gail hən nalo luke lisab̄ nəp̄isal ideh hən ləb̄igol aYesu b̄imat, be savi len nəhon nəvanuan gail husur lomətahw len galito.

³ Beti aSetan eḅis len aJutas lotokisi hən aIskar-iot, gai tovi sua len ahai susur lotovi 12.

⁴ Ale aJutas ivan hən abiltihai tutumav gail mai alat lotoil a m̄o silat lotokətkəta kəkol hən naim siGot hən b̄isor mai galit husur nəp̄isal ideh hən b̄eriŋ aYesu len navələlito.

⁵ Lohəhaṽur masuṽ ale ludam̄ hən ləb̄ilav nəvat nasilva maii.

⁶ Ale aJutas idam̄, beti idas p̄isal hən b̄eriŋ aYesu len navələlito nəboŋ naluṽoh ləsətah maii.

*NəPasova naməkot siYesu
(Mat 26.17-25; Mak 14.12-21; Jon 13.21-30)*

⁷ Beti nəmariboŋ hən Nəhanan hən nabəta səkad nayis lan egəmai. Len nəboŋ enan lotutumav hən natuhsipsip hən nəPasova.

⁸ AYesu esəvat aPita mai aJon, ike, “Mirivan voutaut hən nəhanian hən nəPasova hən datb̄ihani.”

⁹ Ale arousi ke, “Guke namreutaut həŋi a be?”

¹⁰ Isor var gəlar ke, “Nəboŋ mərb̄eḅis len nabiltivile, naulum̄an sua topat nabiliwai topul dereh tebubur mai gaməru. Mərehusuri vi lohoim tob̄is lan

¹¹ ale kel mai amahean naim ke, ‘Ahai p̄usan eusi ke: “Narum̄ simetḅos gai be? Nuke nihan

* **22:1:** *Nəhanan hən Nabəta Səkad Nayis lan*, alat lotovi Ju lokisi hən NəPasova, nəboŋ aGot togol ahai a m̄o gail p̄isi silat a Ijip lumat be səbar alat a Israel.

Nəhanian hən nəPasova mai ahai susur sagw gail lan.”’

¹² Atenan tevusan gaməru hən nabiltirum̄ tokad natit p̄isi dattoləḡoni. Məreutaut ei.”

¹³ N̄a aruvan, arusaḅ natit p̄isi hun tokel mai gəlaru, ale aroutaut hən nəPasova.

Nəhanan naməkot siNasuḅ

(Mat 26.26-30; Mak 14.22-26; 1Kor 11.23-25)

¹⁴ Nəboḡ namityal hən nəhanan togəmai, aYesu ipat hən nətarhəgarin hən bihan. Ale ahai pispisul san gail luḅon maii.

¹⁵ Ale ikel mai galit ke, “Noləḡon buni tia ke nihan nəPasova egai mai gamito a tahw hən nəḅeləḡon bisa.

¹⁶ Husur nukel mai gamit ke, asike nuhani am vir nəsarpoḡan han len natohan pipihabəlan aGot.”

¹⁷ Nəboḡ tolav nabiliwai, tosipa həni, ike, “Mitilav nabiliwai egai ale pəpəhuni mai gamit gabag.

¹⁸ Husur nukel mai gamit ke, gagai van asike nomun tas nəwain† vir natohan pipihabəlan aGot həgəmai.”

¹⁹ Nəboḡ tolav nabəta, tosipa həni, eḅuri, beti ilavi mai galito, ike, “Egai nibegw notoviol həni m̄os gamito. Gol timaiegai hən mət̄binau gat tin hən ginau.”

²⁰ Len naḅide toḡitoḅ, nəboḡ lotohan tononḡ ilav nabiliwai ike, “Egai nabiliwai hən na-kel-gati-an veveu aGot tota gati len nəda hagw, nəda hagw biḅel m̄os gamito len nəmatan sagw.

† **22:18:** Len naut egai, natosian ike naḅit nəhau (tovi naḅit nakrep), be namilen nəwain.

21 Be atenan b̄erij ginaw len navəlan aenemi sagw gail, navəlan atenan ipat len natev mai navəlagw.*

22 Husur aNaturan Nəvanuan dereh tivan suñan aGot torij gati tia,* avil atenan b̄erij aNaturan Nəvanuan len navəlan aenemi san gail, dereh nəmauran san tisa v̄əsa batbat.”*

23 Beti lotub̄at usus gabag hən galito ke, ase len galit tigol natenan.

Ase etibau səhor galito

24 Lotub̄at vitvituh len galit gabag husur galit ta be etibau səhor galito.

25 Na aYesu ikel mai galit ke, “Len navile a pan, nakiñ hən nametb̄os gail, lupatpat galit məhat len nədañan salito; ale nametb̄os gail lokis alat lotoil a m̄o hən galito hən ‘Na-vi-tarhəte-an salito.’

26 Be gamit samtimaianan. Ideh len gamito totibau masuṽ, gai timasgəm suñan ahai a tahw. Ale ideh len gamito toil a m̄o, timasgəm suñan nəvanuan toum kəmas sinəvanuan tile.

27 Husur ase etibau am, atenan tohan len natev, o atenan toum hən b̄ilav nəhanian maii? Len nabunusian silat navile a pan evi atenan tohan len natev. Avil len gamito, evi ginaw boh notoum kəmas samito.

28 Gamit boh mətutah mai ginaw akis, naut kəmas naṽisal sagw todañ nəboñ nəvanuan gail lotomətahun ginaw.

29 Suñan aTəmagw tolav na-il-a-m̄o-an len natan tohan pipihabəlan mai ginaw, imaienan, gagai nulavi mai gamito.

* 22:21: Psa 41.9

* 22:22: Psa 22.2-19; Isa 53; Uman 2.22-24

* 22:22: Uman 1.18

³⁰ Dereh mitihan, mätemun len natev sagw len natohan pipihabəlagw ale mətəbətah len nabiltihai bətbətah gail hən mətəpəpəhun navoian dan nəsaan len nahəmar lotovi 12 seIsrael.

*Ahai susur gail, nəmauran dereh tidan len galito
(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Jon 13.36-38)*

³¹ “Simon, Simon, geris, aSetan eus aGot hən bisab gamito ke mətumabe, hum naulumān hən nəhol todardar hən nəhad mōs namisurhuwit bīteh tur lan, be nəsogsog pisi han bəsuḥ.

³² Avil nusor tuṽ mōs gaiug tia hən ke, nadəlomian sam̄ asike iteh. Ale nəboṅ gəḅipair təlmam, gigol galit lotovi ahai susur gail am ke lidaṅ am.”

³³ Be aPita ikel maii ke, “Nasub, noutaut hən nəḅitah mai gaiug van hən naim bəbaṅis mai nəmatan!”

³⁴ Ris aYesu tosor vari ke, “Nukel mai gaiug, Pita, natoulumān asike ekəkəraiko daməṅai vəbar gəḅikel vəha-tor həni ke gəsaləboi ginau.”

³⁵ Beti aYesu ikel mai galit ke, “Nəboṅ notosəvat gamito, nəpaus, nəhad mai naributbut toḅuer, mətəmidol hən natideh a?” Ale lusor vari ke, “Ao.”

³⁶ Ikel mai galit ke, “Be gagai, atenan bikad nəpaus timaspati mai tipat nəhad səsəṅon am. Ale asike bikad nəḅu nəḅalan, timasṗur hən nahura-bat naut susus san hən ḅeṽur bəsuḥ.

³⁷ Husur nukel mai gamit ke, natosian egai siGot timassarpoh len ginau ke, ‘Len nənauan salit loriṅi hum alat lotosa.’* Ale nəsa lototosi husur ginau egəm bar nəsarpoḥan han ta bogai.”

* **22:37:** Isa 53.12

³⁸ N̄a lukel maii ke, “Geris, Nasuḅ, naḅu n̄əḅalan toru!” Be gai ike, “Tinoḅ!”

Len Naḅehuh Oliv
(*Mat 26.36-46; Mak 14.32-42*)

³⁹ Beti aYesu evivile, ale iyar vi lan Naḅehuh Oliv hum naḅide san. Ahai susur san gail lohusuri.

⁴⁰ N̄əboḅ tobar naut enan, ikel mai galit ke, “Mitoris tuḅ h̄ən asike m̄əḅḅiteh len n̄əsaan totaltal ke m̄ətehusuri.”

⁴¹ Ivan dan galito v̄əbar naut avan ideh ḅeləboi ḅetuḅ h̄ən n̄əvat lan, etəḅedur, ale isor tuḅ.

⁴² Ike, “Ita, ḅevi naləḅonian sam̄, lav kuv naḅiliwai h̄ən na-ləḅon-isa-v̄əsa-an egai dan ginau. Avil n̄əsa gotoləḅoni tev̄isi, savi n̄əsa notoləḅoni.”

⁴³ Ale aḅel sua h̄ən n̄əmav ev̄isi h̄əni ale igole idaḅ.‡

⁴⁴ Len n̄ənauan san mai n̄əlon totuhatur masuḅ, isor tuḅ habat van van napilal san etuḅ hun n̄əda toturtur len tan.

⁴⁵ N̄əboḅ tole m̄əhat dan na-sor-tuḅ-an, etəlmam van h̄ən ahai susur gail ale isaḅi ke lotopat, nibelit em̄əhav husur nalolosaan.

⁴⁶ N̄a ikel mai galit ke, “Imabe m̄ətupat? Mitile m̄əhat, sor tuḅ h̄ən asike m̄əḅḅiteh len n̄əsaan totaltal ke m̄ətehusuri!”

Lutah gat aYesu
(*Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Jon 18.3-11*)

⁴⁷ N̄əboḅ tosorsor sal, naluḅoh sua egəmai. Ale aJutas tosua len tosəḅavur pisan toru, gai eil a m̄o. Egəḅ ben aYesu h̄ən ḅesum̄ n̄ətarhon,

‡ **22:43:** Natosian galevis ta sutuai ləsəkad naves 43-44 egai.

48 avil aYesu eusi ke, “Jutas, gumabe? Gaiug gosunñ nētarhogw hēn gēberin̄ ginau, aNaton Nēvanuan len navēlan aenemi sagw gail a?”

49 Nēboŋ alat lotohusur aYesu lotoris nēsa bēvisi, luke, “Nasub̄, namtiḅal mai galito hēn naḅu nēḅalan a?”

50 Beti galit sua itai naslev seḅiltihai tutumav, ta kotov nēdarin̄an nēmatu.

51 Avil aYesu ike, “Mitinoŋ, samtimagenan!” Ale ibar nēdarin̄an, gole imaur.

52 Beti aYesu ikel mai aḅiltihai tutumav gail, alat lotokētkēta kēkol hēn naim siGot mai alat lotoil a mō hēn naJu gail ke, “Imabe mētogēm, lav naḅu nēḅalan mai nēbatw gail gēmai hēn mētḅitah gat ginau hum notovi vanuan nēḅalan toke tiḅal mai alat lotoil a mō?”

53 Len nēmariboŋ p̄isi nutoh mai gamit len naholēvat todar vis naim siGot be mētsēbar ginau. Avil gagai evi namityal samito mai namityal hēn nēdaŋan hēn nēmargobut.”

APita ike salēboi aYesu

(Mat 26.57-58, 69-75; Mak 14.53-54, 66-72; Jon 18.12-18, 25-27)

54 Beti lutah gat aYesu, losēhari van vi lohoim seḅiltihai tutumav. APita ehusur galit van, be sēyar pēpadaŋ.

55 Nēboŋ lototuŋ nēhab rivuh len naholēvat todar vis naim ale lototitileh ḅonḅon, aPita ebētah, tah mai galito.

56 Beti naslev tēbarehreh erisi nēboŋ tobētah ale nēsalsalumean hēn nēhab tom̄iasi. Ale ekēta mētaltal van hēni, ike, “Ategai am itah mai atenan!”

⁵⁷ Avil aPita isor tasi ke, “Litegai, ginau notōtan hən gai!”

⁵⁸ Beti sədareh ŋai togon torisi, ike, “Gaiug am, govi galit sua!” Avil aPita ike, “Aoa Tegai, savi ginau!”

⁵⁹ Ale husur nəhaua tosua tovan, sual am isor sabi, ike, “Ategai boh itah maii, bathut gai am evi auleKalili.”

⁶⁰ Avil aPita ike, “Tegai, notōtan hən nəsa go-tokele.” Vəha-sua ŋai, nəboŋ tosor sal, natoulumŋan ekəkəraiko.

⁶¹ Nasuḅ ipair, ekəta inor van hən aPita, ale aPita inau təlmam hən nasoruan siNasuḅ nəboŋ tokel maii ke, “A tahw hən natoulumŋan ḅekəkəraiko daməŋai, gaiug dereh gikel vəha-tor hən i ke gəsaləboi ginau.”

⁶² Ale aPita evivile, itaŋ lolosa masuḅ.

*NəSanhitrin lukot hən aYesu
(Mat 26.59-68; Mak 14.55-65; Jon 18.19-24)*

⁶³ Alat lotokətkəta kəkol hən aYesu lotuḅat sor vilesi van, luḅasi, ḅasi, ḅasi van,

⁶⁴ lubaŋis gat namətan ale loususi ke, “Sss Hai kelkel ur, ase toḅas gaiug?”

⁶⁵ Ale lukel natit isoḅur am, losəvari vəsa tibatbat.

⁶⁶ Nəboŋ naut tolan nəSanhitrin luḅonḅon. Alat lotoil a mō hən nəvanuan gail, abiltihai tutumav gail mai ahai pusan gail hən nalo lobətah len nəḅonḅonan enan. Ale losəhar aYesu van hən galito.

⁶⁷ Luke, “Gəḅevi aKristo, aGot totabtabuh lan, kel mai ginamito.” Avil ikel mai galit ke,

“Nəbəkəmaianan mai gamito, asike mətodəlom ginau,

⁶⁸ ale nəbeus gamito, asike mətusor var ginau.

⁶⁹ Be gagai van aNatun Nəvanuan dereh tebətah len nəmatu siGot hən ðikad nədañan.”*

⁷⁰ Galit þisi lousi ke, “Gaiug m̄au, aNatun aGot a?” Ale isor var galit ke, “Gamit mətuke ginau boh.”

⁷¹ Beti luke, “Datsaləñon avan ideh am hən ðikel ur nəsaan ategai tokele. Husur gidat səbodatō datusəsəlōñ həni len nabuñon gabag!”

23

AYesu len nakotan sePilate

(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Jon 18.28-38)

¹ Beti, naluṽoh kavkav hən nəSanhitrin lule məhat, səhari van hən aPilate.

² Lotuḅat sor tas aYesu, il hirhir lan ke, “Nam-tusaḅ ategai ke tosəhar suluṽ nəvanuan sinamit gail len naþisal tosa. Ikai tas na-ṽur-nətaks-an van hən aSisa, mai gai ike tovi aKristo, aGot totabtabuh lan tovi a kiñ sua.”

³ Na aPilate eus aYesu ke, “Gaiug govi kiñ seJu gail a?” Ale isor vari ke, “Gaiug boh gukele.”

⁴ Beti aPilate ikel mai aḅiltihai tutumav gail mai naluṽoh gail ke, “Nusaḅi ke ategai səkad nəsaban.”

⁵ Avil lutaltal ke, “Gai ipair hən nənauan sinəvanuan gail hən naþusanan san len naut þisi a Jutea, gol loluṽoh ḅal taṽtaṽor. Etuḅat a Kalili vəbar naut egai!”

AYesu len nəhon aHerot

* **22:69:** Psa 110.1

⁶ Nəboŋ aPilate tosəsəlonŋ həni, eusi ke gai bevi auleKalili.

⁷ Ale nəboŋ tosəsəlonŋ ləboii ke aYesu totoh pip-ihabəlan aHerot Antipas, esəvati van hən aHerot, gai am totoh len naut a Jerusalem len nəboŋ enan.

⁸ Nəboŋ aHerot toris aYesu ehəhaʼur masuʼ, husur sutuai eləŋoni tia ke terisi, bathut esəsəlonŋ hən naholan tohusuri, ale ike teris aYesu biŋol namerikel ideh.

⁹ Na aHerot eusus nausian tosəbur be aYesu sasor vari.

¹⁰ Ale abiltihai tutumav gail mai ahai pusan gail hən nalo, lusor idan, lusor lol paŋpaŋ ke aYesu tosa.

¹¹ Beti aHerot mai nasoltia san gail loŋit nəholit van həni hum gai tovi ut kəmas, lusor vilesi. Lukol nahurabat bilbil lan ale losəvati təlmam van hən aPilate.

¹² Len nəboŋ enan ŋai aHerot mai aPilate gəlar gabag arogəm vi bubur beti. Husur sutuai arovi enemi səlar gabag.

*AYesu len nəhon naluvoh
(Mat 27.15-26; Mak 15.6-15; Jon 18.39-19.16)*

¹³ Nəboŋ aPilate tokis abiltihai tutumav gail mai alat lotoil a m̄no mai nəvanuan gail tononŋ,

¹⁴ ikel mai galit ke, “Mətosəhar ategai gəm hən ginau hum ke avan sua tosəhar suluʼ nəvanuan gail len naʼısal tosa. Nəboŋ notoususi len nəhomito, nəsəsab nəsaan ideh len ategai məttosor tasi, kel ke tosa.

¹⁵ AHerot am səsəb nəsaan ideh lan, husur aHerot esəvat təlmam həni gəm hən gidato. Ale imasil ke, ategai sagol natideh tonor hən biimat sile.

16-17 Imaienan, dereh nigol lebilas masuŵ hēni ale teləboi ðivan.”*

18 Avil galit luḅon, kai habat ke, “Səhar ategai vi tut, aParappas tevivile n̄os ginamito!”

19 (Alat a Rom lutah gat a Parappas tia, bar hēni len naim bəbaŋis sil togol nəvanuan lotoluḅoh, ḅal taṽtaṽor len nabiltivile hən ləḅemədas nəgavmen, mai igol avan sua imat.)

20 APilate isor van hən galit tətəs am bathut ike teriŋ aYesu tivan.

21 Avil lukai habat van ke, “Timat! Timat len nəhai balbal!”

22 Len na-vəha-tor-an aPilate isor van hən galit ke, “Imabe? Igol nəsa tosa? Nəsəsəḅ kas nəsaan ideh lan tonor hən ḅimat sile. Imaienan dereh nigol ke lebilas masuŵ hēni ale neriŋi tivan.”

23 Avil lukai susumar husur aYesu ke timat len nəhai balbal, ale ludaŋ ḅur aPilate.

24 Na aPilate eriŋi ke tigol nəsa lotoləŋoni.

25 Ale atenan lotousi, aParappas totoh len naim bəbaŋis sil togol nəḅalan hən ḅemədas nəgavmen mai togol nəmatan, eriŋi evivile. Avil eriŋi aYesu len navəlalito hən ləḅigol nəsa lotoləŋoni hēni.

Luḅos gat aYesu len nəhai balbal

(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Jon 19.17-27)

26 Nəboŋ nasoltia gail lotosəhari van, lutah gat aSimon, auleSairin sua toyar marireu gəm vi lan naut a Jerusalem ale loriŋ nəhai balbal lan hən ḅipati husur aYesu.

* **23:16-17:** Natosian galevis ta sutuai losuhud hən naves ¹⁷ *Len nəhanan enan APilate timasriŋ nəvanuan sua tobaŋis gati a n̄o tevivile.*

27 Ale nəvanuan isoḅur masuṽ lohusuri. Galevis lotovi alatpəhaṽut lois, luṽosṽos nibelito, lutanjsi.

28 Be aYesu ipair van hən galit ke, “TobtaJerusalem gail, samtitanjs ginau be mititanjs gamit gabag mai anatumit gail.

29 Husur len nəboŋ ḅegəmai nəvanuan gail dereh like, ‘AGot igol navoian van hən alatpəhaṽut lotobutoh, nəhad hən natətai gail ləsəpasus, mai nasus gail ləsavəhasus!’

30 Beti ‘dereh lisor mai nəbilitiṽehuh gail ke, “Rus vi pan bar ginamito!” Lisor mai natuhṽehuh gail ke, “Kabut gol ginamito!” ’*

31 Husur ke nəvanuan gail ləḅigol natgalenan nəboŋ nəhai tomaur sal, nəsa ḅevisi nəboŋ nəhai ḅiŋod?”†

32 Ikad naulumān eru, artobur kotov nalo silat aRom, ale losəhar gəlaru van hən ləḅigol arḅimat mai aYesu.

33 Nə nəboŋ lotobar naut lotokisi hən Nəḅəlashukadhutəmat, loriŋi itahətah len nəhai balbal ei, gai mai naulumān eru artosa, esua len nəmatu san, togon len nəmair.

34 AYesu ike, “Ita, geruḅat nəsaan egai dan galito, husur ləsələboi nəsa lotogole.”‡ Beti lubar hən nəvat hən ləḅisaḅi ke as tikad nahurabat san gail.*

35 Nəvanuan gail loil, lokəta bunusi. Ale nəvanuan totibau salit gail ləḅit nabuŋolit van hən aYesu, lusor vilesi. Luke, “Gai ilav kuv nəvanuan tile gail;

* **23:30:** Hos 10.8 † **23:31:** Namilen ke ləḅigol natgalenan hən aYesu, dereh ligol isa vəsa səhori hən galit tile. ‡ **23:34:** Natosian galevis ta sutuai ləsəkad nasoruan egai: *aYesu ike, “Ita, ruḅat nəsaan egai dan galito husur ləsələboi nəsa lotogole.”* * **23:34:** Psa 22.18

ħevi aKристо siGot, aGot totabtabuh lan, tilav kuv gai gabag!”

³⁶ Nasoltia gail am lusor vilesi, logəm pəpadaŋ, lav navinikaŠ van həni.*

³⁷ Luke, “Gəbevi kiŋ seJu gail, lav kuv gaiug səbom!”

³⁸ Ale ikad natosian sua a məhat həni toke, “AKiŋ seJu gail bogai.”

³⁹ Gəlar sua, tovi ulumŋan tosa totahətah ei, isor mədasi ke, “Gaiug gəsavi aKристо aGot totabtabuh lan a? Mjəə! Təmagenan, gilav kuv gaiug gabag, ale lav kuv ginamər am!”

⁴⁰ Be togon isor lan ke, “Gəsamətahw len aGot a? Ivoi ke gemətahw husur nəpanismen sam eŋitoŋ hən esan.

⁴¹ Ale gidaru darupanis inor husur darukad nəpanismen tonor hən nəsa dartogole, be ategai, gai sagol natideh tosa.”

⁴² Ale ike, “Yesu, nau gat ginau nəboŋ gəbегəm vi kiŋ.”

⁴³ AYesu isor vari ke, “Nukel nakitinan mai gaiug ke, daməŋai dereh gitoh mai ginau len naut nahəhaŋuran tovi Paratais.”

Nəmatan siYesu

(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Jon 19.28-30)

⁴⁴ Pəpadaŋ hən natubliial nəmargobut ikabut gol piŋ naut kavkav vəbar namityal totor ut mədau,

⁴⁵ husur nəyal satun am. Ale nabiltikaliko topəpehun naim siGot emətar len nahudhut eru.*

Š **23:36:** *Navinika* evi nəwain tomatu van vakon. * **23:36:** Psa 69.21 * **23:45:** Exo 26.31-33

⁴⁶ Beti aYesu ikai habat ke, “Ita, gagai noriŋ nanunugw len navəlañ.” Nəboŋ tokəmaienan tonon, eməsol, imat.*

⁴⁷ Nəboŋ nasenturion toris nəsa tovisi, isor sal suh aGot, ike, “Kitin ategai evi nəvanuan tonor bogai!”

⁴⁸ Naluṽoh luḅon hən ləḅekəta ris nəsa tovisi. Nəboŋ lotorisi, len natəlmaman salito lulolosa, len nalolosaan salito lotuh nəmabulito.

⁴⁹ Ale galit p̄isi lotoləboi bun aYesu, loil a tut mai alatpəhaṽut lotohusuri a Kalili, loris p̄is natgale-nan.*

Nətavunan siYesu

(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Jon 19.38-42)

⁵⁰ Ikad nauluñan sua, nahəsan aJosef tovi Sanhitrin sua, tovoi mai tonor.

⁵¹ (Gai sədañ mai nəSanhitrin, len nəsa lotoutaut həni mai lotogole.) Evi uleArimatea, navile sua len naut a Jutea, totoh vir natohan pipihabəlan aGot.

⁵² Ivan hən aPilate ale eus niben aYesu.

⁵³ Beti ipat kuvi vi pan, ruŋ gole len nəkaliko tovi linen ale riŋi len nəburhuvat nəmatan lotota p̄uṽuli tia. Ləsətavun avan ideh len nəbur enan sal.

⁵⁴ Ale evi Nəboŋ Nautautan, nəSappat pəpadanḅetubat**.

⁵⁵ Alatpəhaṽut, lototah mai aYesu a Kalili, lohusur aJosef ale loris nəburhuvat nəmatan mai navide toriŋ niben topələh lan.

⁵⁶ Beti luvahim, loutaut hən natit tokad nəḅon tosusau mai nəhai pəhas gail m̄os niben.

* **23:46:** Psa 31.5 * **23:49:** Psa 38.11 ** **23:54:** Evi naut mədau, pəpadanḅon namityal ḅimasur.

Ale len nəsəppat luŋavŋav husur nalo siMoses.*

24

Na-le-məhat-an dan nəmatan
(*Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Jon 20.1-10*)

¹ Len nəmariboŋ metəkav hən nawik,* dudulan somilan, alatpəhaʋut lovi lan nəburhuvat nəmatan, lutariv natit tosusau lotoutaut hən gail tia.

² Lusəb nəvat nabopita torib tia dan nəbur nəmatan

³ avil nəboŋ lotobis, ləsəsəb niben Nasub aYesu.

⁴ Nəboŋ lotonau tətən hən natenan sal, be losəhoʋut len naulumnan toru artoil ben galito, artosun nahurabat tokəbkabil.

⁵ Ninelit epil vəsa, ale lotəjedur kəta vi pan be gəlaru arukel mai galit ke, “Mətudoŋ məb hən avan tomaur len naut silat lotomat?”

⁶ Atenan satoh gegai, avil aGot igol ile məhat tia! Mitinau təlmam hən nəboŋ totoh len naut a Kalili sal,

⁷ tokel mai gamit ke, ‘Nəvanuan gail limasriŋ aNatun Nəvanuan len nəvəlan nəvanuan nəsaan gail, ale gai timastahətah len nəhai balbal, ale len nəmariboŋ totor timasle məhat tətəs.’ ”*

⁸ Beti lunau təlmam hən nasoruan san,

⁹ ale nəboŋ lototəlmam dan nəburhuvat nəmatan, lukel pīs natgalenan mai Tosəŋavur Pisan Tosua mai ahai susur tile gail am.

* **23:56:** Exo 20.10; Deu 5.14 * **24:1:** Nəsəppat seJu gail etubət len naFraitə nəboŋ namityal tomasur, ale inoŋ len nəSarete nəboŋ namityal tomasur. Gol ke nəmariboŋ metəkav hən nawik evi Sade.

* **24:7:** Luk 9.22, 17.25, 18.31-33

¹⁰ Alatpəhaʋut galenan lotokəmaienan mai ahai pispisul gail: lovi aMeri ta Maktala, aJoanna, aMeri anan aJemes mai alat lototah mai galito.

¹¹ Avil ahai pispisul gail ləsadəlom nasoruan enan husur lunau ke səkad namilen.

¹² Be aPita ile məhat, igam vi lan nəburhuvat nəmatan. Nəboŋ toβetβet hən βekəta vi lan burhuvat, eris nəkaliko nalinen gail ŋai, ale ivahim, iŋaŋ len nəsa tovisi.

*Nəp̄isal vi Emmaus
(Mak 16.12-13)*

¹³ Len nəmariboŋ enan ŋai ikad galit eru artovi lan navile lotokisi hən Emmaus, nakilomita han tovi 11 a tut dan naut a Jerusalem.†

¹⁴ Gəlaru arusorsor mai gəlar gabag husur natit p̄isi tovisi tia.

¹⁵ Nəboŋ artosorsor mai artohol husur natgalenan, aYesu māu egəm, itah mai gəlaru len nəyaran səlaru.

¹⁶ Be aGot igol arsakəta ləboii.

¹⁷ Ale eus gəlar ke, “Len nasoruan saməru nəboŋ mərtoyar van, məruhol husur nəsa?” Ale aroil ei, len nalolosaan arusar batut.

¹⁸ Beti gəlar sua, nəhəsan aKleopas isor vari ke, “Len nametβos p̄isi a Jerusalem, gaiug səβom̄ gəsaləboii nəsa tovisi ei len nəboŋ galeg a?”

¹⁹ Eus gəlar ke, “Nəsa gail?” Arusor vari ke, “Natgalenan husur aYesu ta Nasaret, aulum̄an sua tovi

† **24:13:** Nasoruan ta Kris ike naut a Emmaus nəstatia han tovi 60 a tut dan naut a Jerusalem, nəstatia evi nabəlavān tokad 187 mita lan. Namilen ke naut a Emmaus ipat nakilomita tovi 11 a tut dan naut a Jerusalem.

hai kelkel ur todaŋ len nagolean mai nasoruan len nəhon aGot mai nəvanuan gail p̄isi.

²⁰ Beti abiltihai tutumav gail mai alat lotoil a m̄o sidato, lorinji len navəlan alat a Rom hən ləbəriŋ nəmatan lan, ale lugol itahətah len nəhai balbal.

²¹ Avil a m̄o namtuvatvat viri ke, tovi atenan bilav kuv a Israel dan alat lototəgau gat gidato. Be savi natenan ŋai, daməŋai evi nəmariboŋ totor togam gol natgalenan tovisi tia.

²² Ale sual am, alatpəhaʋut sinamit galevis lugol namtosəhoʋut. Daməŋ dudulan soŋilan lovi lan naḅur nəmatan

²³ ale nəboŋ ləsəsəb̄ niben, lotəlmam, luke lotoris na-kəta-risi-an sual ei ke, aŋel artoke aYesu tomaur tia.

²⁴ Beti galit galevis lototah mai ginamito, lovi lan naḅur nəmatan ale lusabi hum alatpəhaʋut lotokele, avil gai, ləsarisi.”

²⁵ AYesu ikel mai gəlar ke, “Nəkadumir iʋonʋon. Idaŋ hən mərbedəlom p̄is nəsa ahai kelkel ur gail lotokele.

²⁶ Evi naləŋonian siGot ke aKristo imasləŋon isa vəsa m̄os natgalenan, beti bis len nəyalyalan san.”

²⁷ Beti tubat len aMoses mai ahai kelkel ur gail p̄isi, isor vahvah mai gəlaru, kel natit p̄isi husur gai gabag topat len natosian siGot kavkav.

²⁸ Nəboŋ lotoyar gəm pəpadaŋ hən navile artovan həni, aYesu iyar suŋan biivan am.

²⁹ Be arutaltal həni ke, “Gitoh mai ginaməru husur naut igomgom mai namityal imasur tia.” Ale eḅis lohoim hən bitoh mai gəlaru.

³⁰ Nəboŋ topat hən nətarhəgarin hən bihan mai gəlaru len natev, ilav nabəta, esipa həni, eḅuri ale

ilavi mai gəlaru.

³¹ Vəha-sua ɲai namətalar esəɲav, aroris ləboii. Beti iyav dan gəlaru.

³² Arousus gəlar gabag ke, “Imabe nəłodar imavuhos nəboɲ tosor mai gidaru metɲisal, tosor vahvah hən natosian siGot mai gidaru?”

³³ Ɲa len namityal enan ɲai arule məhat, arotəlmam vi Jerusalem. Arusaɓ Tosəɲavur Pisan Tosua lotoɓonɓon mai alat lototah mai galito,

³⁴ lotoke tokitin ke Nasuɓ tole məhat mai tovisi hən aSimon.

³⁵ Beti gəlaru arukel ur nəsa tovisi metɲisal mai na-ris-ləboii-an səlaru nəboɲ aYesu toɓur nabəta.

AYesu evisi hən ahai susur gail

(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Jon 20.19-23; Uman 1.6-8)

³⁶ Nəboɲ artohol husur natgalenan sal, aYesu evisi, eil rivuh len galito ale ikel mai galit ke, “Nəloomit tikad natəmat.”

³⁷ Be losəhoɓut, ninelit epil, lunau ke lotoris nanunun.

³⁸ Beti ikel mai galit ke, “Mətomətahw hən nəsa? Imabe nəloomit euri ke notomaur tətəs?”

³⁹ Məteris navəlagw mai nariegw gəlaru; ginau bogai! Bar ginau hən mətbeləboi ginau, husur nanunun ideh səkad nabələsehwi mai navisoh sunan ginau notokade.”

⁴⁰ Nəboɲ tokəmaienan tonon eɓusan galit hən navəlan mai narien gəlaru.

⁴¹ Len nakemkeman mai nəmaɲmaɲan salito nəlolit euri sal ale ike, “Mətukad nəhanian ideh geg a?”

⁴² Ɲa lulav nahudhuieh lotoləɲasi maii,

43 ale ilavi, ihani len nəholito.

Nasoruan naməkot siYesu husur nauman

44 Beti ikel mai galit ke, “Egai nəsa notokele mai gamit tia nəboŋ nototoh mai gamit sal ke, natit p̄isi lototosi husur ginau len nalo siMoses mai ahai kelkel ur gail mai nəbe gail limassarpoh.”

45 Beti esəŋav hən nənauan salit hən ləbeləboi natosian siGot.

46 Ikel mai galit ke, “Natosian ekəmaiegai ke: AKristo, aGot totabtabuh lan, timasləŋon tisa vəsa ale le məhat dan nəmatan len nəmariboŋ titor.*

47 Ale len nahəsan dereh nəvanuan gail likel ur nəpairan dan nəsaan m̄os narub̄atian dan nəsaan van hən naluv̄oh hən nametb̄os gail p̄isi, tubat a Jerusalem.

48 Gamit mətoris natgalenan, mitia kel ur nəsa məttorisi mai nəvanuan gail.

49 Məteris, nosəvat nəsa aTəmagw tokel gati van hən gamito, be gamit mititoh len nabiltivile vir aGot bikol nədaŋan hən nəyalyalan len gamito hum nahurabat.”*

AYesu evi məhat

(Mak 16.19-20; Uman 1.9-11)

50 Beti esəhar galit vəbar naut a Petani, ale isah hən navəlan vi məhat, eus aGot hən biŋol navoian van hən galito.

51 Nəboŋ tosorsor sal eriŋ galito ale aGot ilavi vi məhat vi lan nəmav.

52 Na lulotu həni beti lotəlmam vi Jerusalem, lukemkem masuŋ.

* 24:46: Isa 53; Hos 6.2 * 24:49: Uman 1.4-5

⁵³ Ale lutoh tin len naholøvat todar vis naim siGot, lusor sal suh tabtab hæn aGot.

**Nasoruan siGot len nasoruan ta Uluveu
The New Testament in the Maskelynes language of
Uluveu, Vanuatu
Niutestamen long lanwis Maskelynes blong Uluveu,
Vanuatu.
Le Nouveau Testament dans la langue Maskelynes de
Uluveu, Vanuatu.**

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maskelynes

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

cb9da196-fced-5a7c-9540-74db5e4270fd